

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta

Ústav dějin křesťanského umění

Navazující magisterský studijní program Teologie

studijní obor Teologické nauky

Adolf Kubička

Vznik a působení Církve československé v katolických
farnostech českobrodského regionu v letech

1919 – 1924

diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Tomáš Petráček, Ph.D., Th.D.

2009

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vykonal samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Českém Brodě dne 26.2.2009

Adolf Kubička

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych chtěl vyjádřit své poděkování:

PhDr. Tomáši Petráčkovi Ph.D., Th.D. vedoucímu bakalářské práce; ředitelce Státního okresního archivu v Kolíně Mgr. Zuzaně Miškovské; faráře Církve ČsH. Mgr. Haně Benešové; římskokatolickým farářům Lubomíru Neugebauerovi, Richardu Scheuchovi, RNDr. Matúši Kocianovi, Krzystofu Lachovi; pracovníkům Regionálního muzea v Kolíně a Podlipanského muzea v Českém Brodě Dr. Hoblovi, Mgr. Lence Procházkové a Haně Sánchezové a paní Dagmar Uhrové, dceři čsl. faráře Václava Káry; za jejich pomoc a odborné rady.

OBSAH

I. ÚVOD

1. Cíl práce.	Str. 7
2. Metodologie.	Str. 7
3. Zpracování tématu.	Str. 8
4. Použití pramenů.	Str. 9

II. PRÁCE.

1. CÍRKEVNÍ A SPOLEČENSKÉ POMĚRY V ČESKOSLOVENSKU, VEDOUcí KE VZNIKU NOVÉ CÍRKVE.

1.1 Příčiny.	Str. 10
1.2 Reformní hnutí v katolické církvi.	Str. 11
1.3 Společenské poměry po první světové válce.	Str. 17

2. ČESKOBRODSKO NA POČÁTKU NOVÉ REPUBLIKY.

2.1 Obecné údaje.	Str. 18
2.2 Zemědělství.	Str. 18
2.3 Průmysl.	Str. 20
2.4 Živnostenská společenstva.	Str. 21
2.5 Školství.	Str. 21
2.6 Spolková, kulturní, osvětová a sportovní činnost.	Str. 22
2.7 Politické strany.	Str. 24
2.8 Církevní správa.	Str. 24

3. PROTİKATOLICKÁ VYSTOUPENÍ A NEPOKOJE.

3.1 PROTİKATOLICKÉ NÁLADY NA ČESKOBRODSKU.	Str. 25
3.2 PROTİKATOLICKÁ AGITACE BEZVĚRCŮ.	Str. 25
3.2.1 Protikatolická agitace.	Str. 25
3.2.2. Zneuctění sochy sv. Jana Nepomuckého.	Str. 26
3.2.3 Tábor lidu v Českém Brodě.	Str. 27
3.3 NEPOKOJE V PŘEROVĚ NAD LABEM.	Str. 28
3.3.1 Spor o sošky v Přerově nad Labem.	Str. 29
3.3.2 Náboženské nepokoje v Přerově nad Labem roku 1922.	Str. 30
3.3.3 Náboženské nepokoje v Přerově nad Labem roku 1923.	Str. 33
3.4 ODPADY ŘÍMSKOKATOLICKÝCH KNĚŽÍ OD CÍRKVE.	Str. 36

3.4.1 Michael Lang.	Str. 36
3.4.2 František Hájek.	Str. 37
3.4.3 Karel Janda	Str. 37
3.4.4 Václav Kára	Str. 38
4. VZNIK NÁBOŽENSKÝCH OBCÍ NA ČESKOBRODSKU A OBNOVA KATOLICKÉ FARNOSTI V PŘEROVĚ NAD LABEM.	
4.1 NÁBOŽENSKÁ OBEC PRO POLITICKÝ OKRES ČESKÝ BROD.	Str. 45
4.1.1 Přerov nad Labem.	Str. 47
4.1.2 Kounice.	Str. 49
4.1.3 Ostatní obce Českobrodského regionu.	Str. 50
4.1.4 Ustavení okresní náboženské obce	Str. 51
4.1.5 Činnost okresní náboženské obce.	Str. 56
4.1.6 Rozpad okresní náboženské obce.	Str. 57
4.1.7 Samostatná náboženská obec Český Brod.	Str. 58
4.2 NÁBOŽENSKÁ OBEC ŠKVOREC.	Str. 59
4.3 OBNOVA KATOLICKÉ FARNOSTI V PŘEROVĚ NAD LABEM.	Str. 64
5. SPORY MEZI CÍRKVEMI V REGIONU.	
5.1 DŮVODY.	Str. 72
5.2 SPORY O CÍRKEVNÍ OBJEKTY.	Str. 76
5.2.1 Pokus o zabránění kostela a fary v Poříčanech.	Str. 76
5.2.2 Spor o kostely v Přerově nad Labem a Semicích.	Str. 78
5.2.3 Spor o kostel ve Velence.	Str. 83
5.2.4 Spor o faru v Přerově nad Labem	Str. 84
5.3 SPORY VE VĚCECH POHŘEBNICTVÍ.	Str. 89
5.3.1 Pohřeb Viléma Doubka.	Str. 89
5.3.2 Není církev jako církev.	Str. 89
5.3.3 Spory o hrobnictví v Přerově nad Labem.	Str. 90
5.3.4 Zvonění na pohřbech nekatolíků.	Str. 93
5.3.5 Stížnost.	Str. 99
6. UDIVUJÍCÍ STATISTIKA.	Str. 100
III. ZÁVĚR	Str. 102
IV. RESUMÉ.	Str. 104
V. OBRAZOVÉ PŘÍLOHY	Str. 106

VI. OSOBNÍ SVĚDECTVÍ.	Str. 112
VII. SEZNAM OBRAZOVÝCH PŘÍLOH.	Str. 116
VIII. SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY	Str. 116
IX. ANOTACE V ČESKÉM JAZYCE	Str. 119
X. ENGLISH ANNOTATION	Str. 119
XI. POČET ZNAKŮ V PRÁCI:	Str. 119

I. ÚVOD

1. Cíl práce.

Problematikou odštěpení části věřících a duchovních od katolické církve s následujícím vznikem Církve československé v prvních letech samostatného Československa se zabývá celá řada publikací. Tento problém z hlediska celostátního v nich byl popsán z mnoha úhlů pohledu, a to jak ze strany samotné Církve československé, katolické církve, tak i nezávislých autorů. Z tohoto důvodu by práce na toto téma mohla stěží přinést něco zásadně nového. V rovině regionální je však ještě mnoho témat, která nebyla zpracována. Jedním z nich je vznik Církve československé v regionu Českobrodsko. Toto téma v šíři, kterou zahrnuje tato práce, nebylo dosud nikým zpracováno.

K tomuto závěru jsem dospěl po prostudování dostupné literatury, bibliografií, fondů Okresního muzea v Kolíně, Podlipanského muzea v Českém Brodě a pátrání prostřednictvím internetu. Další z indicií pro tento závěr bylo sdělení ředitelky Státního okresního archivu Mgr. Zuzany Miškovské, že v tomto archivu dosud nikdo neprováděl bádání týkající se této problematiky. (Což by bezpodmínečně musel, pokud by chtěl problematiku zpracovat.) Z těchto důvodů jsem si stanovil jako cíl diplomové práce popsání okolností a událostí spojených se vznikem Církve československé v regionu Českobrodsko, ve vztahu k církvi katolické.

2. Metodologie.

Metodologie spočívala v shromáždění fotokopií archivních dokumentů, týkajících se problematiky za celý bývalý politický okres Český Brod od roku 1918 až do druhé světové války (bezmála 600 stran dokumentů). Po jejich prostudování a rozřídění do celků podle témat a obcí jsem zjistil, že dané podklady (pokud se ještě doplní další literaturou) po zpracování vystačí na práci o rozsahu nejméně 200 až 250 stran.

Proto jsem se rozhodl, vázán požadovaným rozsahem diplomové práce, omezit se pouze na region Českobrodsko, v okruhu cca 15 km od tehdejšího okresního města. Z časového pohledu je pak práce omezena lety 1919 až 1924, protože v této době došlo k nejzásadnějším událostem, které se dotýkaly samotné podstaty fungování obou církví v popisovaném regionu. Tím pak jsou de facto popsány události v celém tehdejší soudním okresu Český Brod. I když soudní okres zahrnoval i jiné obce, neexistují žádné dokumenty, svědčící o tom, že by v nich v popisované době docházelo k událostem, jejichž popis by bylo možno pro účely této práce použít.

Vlastní práce spočívala z důvodu maximální věrohodnosti nejprve v prostudování shromážděných podkladů z archivních dokumentů. Teprve poté, na základě zjištění, kterou oblast archivní podklady nepokrývají, došlo k jejich doplnění jinými materiály. Kvůli zachování objektivity byly použity doplňující materiály ze strany církve jak katolické a československé tak i nezávislých zdrojů. (Farní kroniky, různé publikace, soudobý tisk, osobní svědectví, moje bakalářská práce na podobné téma.)

3. Zpracování tématu.

Po přepsání obsahu fotokopií jednotlivých dokumentů následovalo jejich roztřídění podle obcí, ke kterým se vztahují a seřazení podle časové posloupnosti. Tento základní nástin událostí byl porovnán s údaji z dostupných pramenů literatury a farních kronik. Poté byl doplněn jejími citacemi a některými texty z předchozí bakalářské práce. Použité texty z bakalářské práce byly revidovány, upřesněny a doplněny některými dalšími údaji z dokumentů a následně přepracovány v kontextu diplomové práce. Žádný z těchto textů nebyl použit ve své původní podobě a rozsahu. Pro další doplnění byly použito osobní svědectví Dagmar Uhrové, dcery faráře Církve československé v Přerově nad Labem.

Tímto způsobem vznikly samostatné kapitoly a podkapitoly které byly následně seřazené do celků podle náboženských obcí. Vzniklý základ práce pak byl doplněn o další, obecné kapitoly, čerpající z tištěné literatury a farních kronik, týkajících se dané problematiky. Řazení kapitol v autorské části bylo uzpůsobeno tak, aby odpovídalo časové posloupnosti událostí a jednotlivým obcím. Vzniklý celkový text práce však byl při tomto postupu řazení kapitol značně roztříštěný a nepřehledný. To bylo způsobeno zejména tím, že některé popisované skutečnosti se týkaly celého regionu (celookresní náboženská obec, zvonění na pohřbech nekatolíků atd...), jiné naopak jednotlivých obcí, přičemž v některých případech se jednalo pouze o jednu událost v dané obci. Ani roztřídění událostí částečně z pohledu celookresního a částečně podle obvodů později vzniklých samostatných náboženských obcí nevedlo k dobrému výsledku.

Proto nakonec muselo dojít k seřazení podle druhu událostí, přičemž do každé kapitoly byly zahrnuty všechny podobné události v celém regionu. Tato varianta se pak ukázala z hlediska přehlednosti a ucelenosti práce jako nejlepší. Na začátek práce byly zařazeny kapitoly, které se zabývají obecným popisem událostí na území tehdejšího Československa, které předcházely vzniku Církve československé a popisem tehdejšího Českobrodsko, aby se vytvořil plastický rámec pro další kapitoly, které popisují samotné předkládané téma.

Z tohoto důvodu dále následuje kapitola „Protikatolická vystoupení a nepokoje“, protože sice obsahuje i události po vzniku náboženských obcí, ale jsou v ní také popsány události, které jejich vzniku předcházely a ilustrují tehdejší postoj části obyvatelstva regionu ke katolické církvi.

V kapitole „Vznik náboženských obcí na Českobrodsku a obnova katolické farnosti v Přerově nad Labem“ jsou události popsány postupně v pořadí, jak jednotlivé náboženské obce vznikaly, poté následuje popis jejich sjednocení a pak jejich opětný rozpad na obce místní. Výjimkou z tohoto druhu řazení je samostatná podkapitola, týkající se náboženské obce ve Škvorci. Z důvodu jisté specifčnosti a odlišnosti této náboženské obce od ostatních v regionu, jsou události v této obci popsány samostatně. Protože v souvislosti se vznikem náboženské obce Církve čsl. v Přerově nad Labem došlo prakticky k zániku katolické farnosti, kterou bylo třeba obnovit, je kapitola doplněna také podkapitolou popisující tento problém.

K diplomové práci je přiřazena kapitola „Udivující statistika“, která podává obraz o překvapivé úspěšnosti nové církve při získávání svých příslušníků v popisovaném regionu v období do sčítání lidu v roce 1921, i v období pozdějším.

Autorská část končí závěrem.

4. Použití pramenů.

Literatura, týkající se přímo regionální problematiky řešené v práci, dosud neexistuje. Proto je v textu citována literatura, která tuto problematiku řeší v obecné rovině a to, jako analogie k místním událostem, nebo v pasážích týkajících se jak regionu, tak i situaci v tehdejších Československu obecně.

Výjimkou je svým rozsahem poměrně skrovná literatura, týkající se náboženské obce ve Škvorci. Avšak po jejím doplnění obsahem několika zachovaných archivních dokumentů a článků z týdeníku „Naše Hlasy“ poskytuje dostatečně plastický obraz o tehdejších událostech.

Práce je proto založena zejména na spisech tehdejší Okresní správy politické v Českém Brodě, dnes uložených ve Státním okresním archivu v Kolíně. Obsahy těchto archivních dokumentů jsou doplněny citacemi z psaných, tištěných a mediálních pramenů, tj. novin a časopisů. Kromě týdeníku Naše Hlasy byly použity přílohy a opisy přiložené k archivním dokumentům, u kterých se bohužel nepodařilo zjistit z kterých titulů pocházejí, proto je tato skutečnost vždy zmíněna přímo v textu.

V některých případech nebylo možno dodržet zásady citací v textu, protože

v publikacích nebyly uvedeny všechny potřebné údaje. Jedná se o tyto případy.:

- Archivní prameny: ve všech případech jsou signovány číslem spisu, u některých dokumentů však chybí číslo jednací. Proto jsou v poznámkách pod čarou tato čísla uvedena pouze tehdy, pokud je jimi citovaný dokument označen. V případě, že na dokumentu číslo jednací nebylo vyznačeno, je odkaz označen pouze signaturou spisu. Z tohoto důvodu, pokud jsou v textu citovány po sobě jdoucí dokumenty bez čísel jednacích z jednoho spisu, je odkazem označena až poslední citace.

- Při bibliografických citacích z článků z regionálního týdeníku „Naše Hlasy“ jsou použity pouze články z ročníků 1921 až 1924, protože ročník 1920 se nedochoval. V tomto týdeníku nebyly články v rubrice „Z kraje“ opatřeny jménem autora, ani názvem. Proto u použitých citací článků z této rubriky je uveden název rubriky, číslo periodika a datum, kdy článek byl uveřejněn. Články umístěné v jiné části týdeníku byly opatřeny názvem, ale jméno autora opět nebylo nikdy uvedeno. Proto jsou v poznámkách pod čarou uvedeny názvy článků, číslo a datum uveřejnění.

- Ve sborníku Úvaly v průběhu staletí je uveden autorský kolektiv čítající 87 osob. Až na výjimky nejsou použité články signovány. To je i případ článků použitých v této práci. Z důvodu objemu není možno u každé citace uvádět všechny autory. Proto je v poznámkách pod čarou autorství označeno jako „Kolektiv autorů.“

- Podobným případem je i almanach Gymnázium Český Brod. Autorský kolektiv čítá 12 osob a použitý přehled vyučujících také není signován. Proto je v tomto případě v poznámkách pod čarou autorství označeno také jako „Kolektiv autorů.“

- Posledním případem je v plátně vázaná obrazová publikace Vodní družstvo Přerov nad Labem, jejímž autorem je Ing. Josef Brdičko. Datum vydání není nikde uvedeno, pouze na konci textu je uvedeno: „V Praze, v prosinci 1912 J. Brdičko“ a za textem „Dodatek“ je uvedeno „V Semicích, v prosinci 1913 Výbor vod. družstva“ Místo vydání také nelze zjistit. Proto v poznámkách není místo a rok vydání uveden.

II. PRÁCE

1. CÍRKEVNÍ A SPOLEČENSKÉ POMĚRY V ČESKOSLOVENSKU, VEDOUcí KE VZNIKU NOVÉ CÍRKVE.

1.1 Příčiny.

Příčin, které vedly ke vzniku Církve československé a jejímu rychlému rozvoji

v počátcích První republiky bylo více. Při studiu dostupných materiálů zjišťujeme, že tato otázka bývá různě posuzována, zejména podle konfesní orientace autorů. Pavel Marek ve své knize České schisma uvádí: „Domníváme se však, že příčiny českého církevního schismatu v roce 1920 jsou komplexnější, že se tu slilo několik faktorů a působilo více podnětů, a proto ji nelze stavět pouze na jedné tezi, variantě výkladu, vybírat jen fakta pomáhající vytvořit potřebné schéma. Nepochybná je návaznost reformního proudu v duchovenstvu na Katolickou modernu, která má jak svou vnější, tak i vnitřní dimenzi.“¹

Zdá se pravděpodobné - na základě faktů, čerpaných z citované literatury - že příčin skutečně bylo více, avšak slily se do dvou základních proudů, přičemž každý z nich mohl existovat samostatně a teprve jejich vzájemnou interakcí došlo k vzniku nové církve. Jednou z těchto hlavních příčin bylo reformní hnutí v katolické církvi a tou druhou společenské poměry po první světové válce, spojené s revolučním nadšením při budování nového československého státu. Pokud by k zmíněné interakci nedošlo, Církev československá by pravděpodobně nevznikla, nebo pokud ano, určitě by nezískala tak širokou „členskou základnu“.

1.2 Reformní hnutí v katolické církvi.

Historikové CČsH spatřují začátek reformního procesu už ve 2. pol. 18. století, který byl spojen s nástupem národního obrození a osvícenského absolutismu. Podle nich tehdy došlo k novému zhodnocení husitství Fr. M. Pelclem a k prosazování osvícenských idejí do náboženského života Josefem Dobrovským. Na Pelcla pak navázali duchovní A. J. Puchmajer a V. Nejedlý, kteří přispěli k popularizaci Žižky a husitství v katolickém ovzduší tehdejší společnosti. Nové vědecké poznatky se dostávaly do rozporu s katolickou dogmatikou a přiváděly řadu kněží k novým racionalistickým pohledům na církev. Jedním z těchto kněží byl i Bernard Bolzano, který se pro své sociálně reformní názory dostal do přímého rozporu s církevní hierarchií. S růstem českého národního hnutí se u mnoha duchovních objevila snaha zavést češtinu do církevního života.²

Reformní tendence českého kněžstva se odrazily v revolučním roce 1848, kdy Karel Havlíček Borovský vystoupil s programem církevních změn, které již tehdy v některých bodech zhruba odpovídaly pozdějším požadavkům Jednoty katolického duchovenstva, zejména v nové úpravě vztahu církve a státu, v možnosti vykonávat bohoslužby a obřady v národním jazyce a

---

¹ Pavel MAREK: České schisma, Rosice 2000, 7

² Srov. Jan KRŠKO: Husovy oslavy CČs. na Krakovci z historického hlediska, Rakovník 1999, 3

v zdobrovolnění celibátu.³ V Havlíčkových Národních novinách pak jednotliví duchovní vyzývali k prosazení těchto reforem na říšském sněmu a posléze jejich zavedení do církevní praxe. Na články v Národních novinách reaguje kněz František Náhlovský a předstupuje s obdobnými návrhy změn před shromáždění pražského kléru v Lužickém semináři. Zasedání bylo ochotno se dále zabývat reformami jen za souhlasu nejvyššího církevního hodnostáře Čech. Proto druhý den předkládá Náhlovský své návrhy arcibiskupu Schrenkovi. Ten však reformy ostře odmítl a po nástupu Bachova neoabsolutismu obrodné hnutí načas potlačil.⁴

K jistému oživení reformních snah došlo až v 60. letech v souvislosti s prosazováním cyrilometodějské tradice, které se někteří kněží dovolávali ve svém marném úsilí dosáhnout zřízení českomoravského patriarchátu a zavést staroslověnštinu do bohoslužeb. Zároveň se rozšiřoval okruh duchovních, jenž se názorově sblížil s husitstvím. Jeden z nich Václav Beneš Třebízský, se nebál svůj kladný vztah k této epoše našich dějin ukázat v řadě svých historických děl.⁵

Od osmdesátých let devatenáctého století se v Čechách v mezinárodním srovnání nadobyčej rozmohlo hnutí Katolické moderny, usilující o reformování katolicismu. V jeho čele byla od roku 1902 místní Zemská jednota katolického duchovenstva.⁶ Tento směr, snažící se přimět církve k respektování nových vědeckých poznatků, zakrátko postupuje celým reformním hnutím.

Jednota měla zpočátku spíše charakter literárně vlasteneckého kroužku, ale postupně se zde dostávají do popředí otázky církevních a politických reforem. Stoupenci této organizace se pak snažili seznámit s opravnými názory širokou veřejností prostřednictvím několika časopisů, jako byl např. Rozkvět, Mane, Bílý prapor, Nezmar, Hlídka. Velký význam pro tyto snahy měly modernistické studie F. Loskota a L. Kunteho, či básnická díla K. Dostála – Lutinova, nebo činnost socialisticky orientovaného duchovního E. Dlouhého – Pokorného, který ve svém listu Rozvoj bojoval za osmihodinovou pracovní dobu a všeobecné volební právo. Do práce v Jednotě se svými nábožensko - historickými studiemi zapojuje i Matěj Pavlík.

Na 31. červenec 1906 byl svolán do Přerova sjezd přívrženců modernismu. Shromáždění přijalo programové prohlášení, na jehož základě měla být provedena reforma církve. V úvodu je proklamována věrnost papeži a biskupům. Následuje však kritika obsazování diecezních stolců Němci a požaduje se svobodná volba církevních hodnostářů kněžstvem.

³ Srov. Zdeněk KÁRNÍK: České země v éře První republiky, Praha 2000, 316

⁴ Jan KRŠKO: Husovy oslavy CČS na Krakovci z historického hlediska, Rakovník 1999, 3

⁵ Jan KRŠKO: Husovy oslavy CČS na Krakovci z historického hlediska, Rakovník 1999, 4

⁶ Srov. Zdeněk KÁRNÍK: České země v éře První republiky, Praha 2000, 315

Výnosy z církevních statků mají být využity pro kulturní a humánní účely. V programu se dále hovoří o účasti laiků na správě církve, vytvoření českého patriarchátu, zavedení národního jazyka do bohoslužeb a o zdobrovolnění celibátu. Objevuje se zde i sociální problematika a nutnost vzájemné spolupráce církve s pracujícím lidem. Čeští biskupové reagují na tento program rozpuštěním Jednoty dne 25. února 1907.⁷ Zanedlouho je celocírkevně zakázána propagace modernistických názorů papežem Piem X encyklikou Pascendi dominici gregis z roku 1907.⁸

Reformní hnutí tak bylo u nás načas potlačeno a jeho protagonisté se stáhli buď do ústraní, nebo opustili římskokatolickou církev. Druhou cestu zvolili např. Loskot, Kunte či Dlouhý - Pokorný. Úpadek reformního hnutí se ještě prohluboval za 1. světové války, kdy se k prorakouské a proválečné politice domácí katolické hierarchie přidali i někteří bývalí představitelé Jednoty, jako např. K. Dostál - Lutínov.⁹

K opětovnému oživení reformních snah došlo až r. 1917 v souvislosti s politickými změnami na domácí i zahraniční půdě. Je možné, že v této době úzká skupina kněží došla k závěru, že vnitrocírkevní poměry nelze změnit cestou jednání, neboť církev je nereformovatelná, jak často argumentovali pisatelé v liberálně orientovaných listech, a proto nezbývá nic jiného, než osvobodit se „z pod jha“ katolíků a vybudovat novou, svobodnou organizaci, která bude blíže Bohu i věřícím.¹⁰ Tyto reformní snahy vedly k postupné organizaci reformního hnutí, v jehož čele nyní stojí bývalí funkcionáři stejnojmenné organizace rozpuštěné v roce 1907: Jindřich Šimon Baar, Xaver Dvořák, Bohumil Zahradník - Brodský, Gustav Adolf Procházka, František Jan Kroiher a Matěj Pavlík.¹¹

Na 3. září svolávají schůzi kněžstva do Prahy, kde se přihlašují k emancipačnímu úsilí české politické scény. Jednotliví biskupové na to reagovali projevy loajálnosti k habsburskému trůnu a perzekucí účastníků schůze. Přes možný postih však J. Š. Baar, X. Dvořák a F. J. Kroiher i nadále veřejně v tisku kritizovali prorakouskou politiku církevní hierarchie a katolických stran. Mezitím připravuje M. Pavlík za podpory české státoprávní demokracie modernistický časopis s názvem Právo národa. První číslo vychází 1. října 1918 a přináší výzvu k boji za svobodu českého a slovenského národa. Právo národa si brzy získalo popularitu u kněží i široké veřejnosti a stalo se ústředním listem radikální složky reformního

⁷ Jan KRŠKO: Husovy oslavy CČS na Krakovci z historického hlediska, Rakovník 1999, 4

⁸ Srov. Pavel MAREK: České schisma, Rosice: Gloria, 2000. str. 7

⁹ Jan KRŠKO: Husovy oslavy CČS na Krakovci z historického hlediska, Rakovník 1999. str.4

¹⁰ Srov. Pavel MAREK: České schisma, Rosice 2000, 7

¹¹ Srov. Jan KRŠKO: Husovy oslavy CČS na Krakovci z historického hlediska, Rakovník 1999, 4 / MAREK Pavel: České schisma, Rosice, 2000, 7

hnutí.¹²

Ještě před převratem vystoupilo hnutí, pod vedením Jindřicha Šimona Baara a Františka Kroihera, na veřejnost, a 7. listopadu 1918 byla kdysi zakázaná Jednota pod názvem Jednota katolického duchovenstva v Československu obnovena (předsedou byl zvolen J. Š. Baar). Přihlásilo se k ní 80-90 % veškerého kléru a přes nejednotnost hnutí zde byli zastoupeni také kněží z Moravy a dokonce i ze Slovenska.¹³

Srovnáme-li programové teze obnovené Jednoty s obsahem zásadních projevů na sjezdech Katolické moderny, s články v Novém životě a především Bílém praporu a přirozeně i několika návrhy na program a přerovskými usneseními sjezdu z roku 1906, je prokazatelné, že řada postulátů z nich nejen vycházela, ale dokonce je i využila a převzala.¹⁴

Krize v církvi začíná narůstat po vyhlášení samostatného státu. Vytvořil se tak prostor pro nástup reformního křídla. Tento nástup měl svoji oporu v celkové společenské situaci. Postoj římskokatolické hierarchie k válečné politice mocnářství se totiž výrazně odrazil ve veřejném mínění národa.¹⁵ Její nejvyšší reprezentanti v zemi, církevní knížata Lev hrabě Skrbenský z Hřístie a pražský arcibiskup Paul Huyn, se stali pro národ naprosto nepřijatelnými. Skrbenský odešel do soukromí¹⁶ a pražský arcibiskup P. Huyn, zkompromitovaný svojí prorakouskou politikou, uprchl do Říma a zbývající biskupové se s ohledem na převratné události raději stáhli do ústraní.¹⁷

Jednota pak vyvíjela horečnou činnost, od počátku však byla sevřena mezi dva konflikty. Na jedné straně se nový stát rozhodl netrpět povinnou katolickou výukou na školách a chtěl provést odstavbu církve od státu. První ministr školství a národní osvěty sociální demokrat Gustav Habrman byl propagátorem Volné myšlenky a brzy vydal výnosy, kterými vyhlásil náboženské úkony na školách za dobrovolné; tehdy to byla revoluce, stejně jako nařízení, které umožňovalo odstranění křížů ve třídách. Na druhé straně odmítala reformy špička církevní hierarchie včetně Říma.¹⁸

V počáteční fázi sice došlo v jednotlivých diecézích (v Hradci Králové, v Českých Budějovicích, v Brně a Olomouci) ke kontaktu mezi opravným hnutím a biskupy, ovšem záhy se situace začala měnit: církevní otcové byli ochotni vyjít vstříc v podružných záležitostech,

¹² Jan KRŠKO: Husovy oslavy CČS na Krakovci z historického hlediska, Rakovník 1999, 4

¹³ Zdeněk KÁRNÍK: České země v éře První republiky, Praha 2000, 315

¹⁴ Pavel MAREK: České schisma, Rosice 2000, 7

¹⁵ Jan KRŠKO: Husovy oslavy CČS na Krakovci z historického hlediska, Rakovník 1999, 5

¹⁶ Srov. Zdeněk KÁRNÍK: České země v éře První republiky, Praha 2000, 315

¹⁷ Srov. Jan KRŠKO: Husovy oslavy CČS na Krakovci z historického hlediska, Rakovník 1999, 5

¹⁸ Zdeněk KÁRNÍK: České země v éře První republiky, Praha 2000, 316

ale na hlavní požadavky nereagovali a poukazovali na svou nekompetentnost.¹⁹

Situace Jednotu radikalizovala. Její reprezentanti si vymohli již 22. ledna 1919 audienci u prezidenta Masaryka, aby ho ujistili svou loajalitou ke státu a zároveň ho seznámili se svými návrhy na církevní reformu.²⁰ Zmíněné návrhy pak byly v široké diskuzi upraveny, dopracovány a odhlasovány první členskou schůzí dne 23. ledna 1919 v Praze. Tento program změn vešel ve známost jako „Obnova církve katolické v Československé republice“. Jednota zde požadovala vytvoření patriarchátu, církevní samosprávu na všech stupních za účasti duchovních i laiků, úpravu praxe při obsazování far a možnost volby biskupa. Návrh dále obsahoval zavedení národního jazyka do bohoslužeb, obřadu a breviáře, modernizaci bohosloveckého studia, zrušení zákazu pohřbívání žehem a zdobrovolnění celibátu. Podle návrhu by též představení církevních řádů nesměli sídlit v zahraničí.²¹

V pražské arcidiecézi však panovala zvláštní situace, předáci Jednoty asi neměli s kým jednat, resp. žádný z představitelů episkopátu neměl jejich důvěru. Tyto okolnosti s největší pravděpodobností inspirovaly rozhodnutí výboru Jednoty v Praze z 10. května 1919 o vyslání delegace československého kněžstva do Říma, která předá Svatému Otci své požadavky a domluví se na jejich povolení.²² Jednota duchovenstva pak sestavila delegaci tvořenou M. Bláhou, A. Kolískem, F. Kroiherem a V. Šandou, která odjela do Říma předložit reformní program papeži Benediktu XV. Papež však zásadní změny odmítl a povolil jen číst česky při bohoslužbách evangelium a epištolu a také možnost sloužit na některých místech slovanskou liturgií.²³

Neúspěch českých reformátorů pak jasně ukázalo záříjové jmenování profesora teologie na Karlově univerzitě Františka Kordače pražským arcibiskupem. Ten byl sice členem popřevratového Revolučního národního shromáždění, ale zároveň rozhodným odpůrcem reformy. Papež se očividně rozhodl v podstatném neustupovat a hnutí zlomit.²⁴

Nezdar jednání silně ovlivnil dění v Jednotě. V ní začínají nabírat vrchu umírněné proudy, v čele s novým předsedou této organizace F. Kroiherem, usilující o dohodu s Římem za každou cenu. Stále větší pozice ale získává i konzervativní skupina vedená F. X. Novákem, jež přímo vystupovala proti některým reformám. Odklonu Jednoty od svého původního programu se snaží zabránit důslední stoupenci reformy sdružující se v organizaci s názvem

---

¹⁹ Pavel MAREK: České schisma, Rosice 2000, 46

²⁰ Zdeněk KÁRNÍK: České země v éře První republiky, Praha 2000, 316

²¹ Srov. Jan KRŠKO: Husovy oslavy CČS na Krakovci z historického hlediska, Rakovník 1999, 5

²² Srov. Pavel MAREK: České schisma, Rosice 2000, 46

²³ Jan KRŠKO: Husovy oslavy CČS na Krakovci z historického hlediska, Rakovník 1999, 5

²⁴ Zdeněk KÁRNÍK: České země v éře První republiky, Praha 2000, 317

Ohnisko. Mezi představitele tohoto radikálního křídla patří Bohumil Zahradník-Brodský, Isidor Zahradník a Karel Farský. Právě osobnost Karla Farského silně ovlivní následující vývoj reformního hnutí. Patřil totiž mezi kněze, kteří chtěli prosadit reformy i za cenu rozchodu s katolickou církví.

Na jeho radikální stanovisko měl rozhodující vliv osobní konflikt s pražským arcibiskupem v červnu 1918 v Plzni. Karel Farský zde tehdy působil na místní reálce a arcibiskup Huyn přijel do města na vizitaci. Při Huynově kázání se žáci reálky smáli arcibiskupově špatné češtině. Hned po mši si arcibiskup nechal předvolat jejich učitele Farského a žádal vysvětlení. Farský mu sdělil pravý důvod posměchu a dostal se tak do arcibiskupovy nemilosti. Jen několik dnů po této události zastřelili maďarští vojáci v Plzni pět dětí, které vybíraly z vojenských zásob syrové krupky. Huyn však nedospělé „škůdce monarchie“ zakázal pohřbít s církevními obřady. Farský se pokusil změnit toto rozhodnutí, ale výsledkem byl jen úplný rozchod s arcibiskupem. Od suspenze pak Farského zachránil vznik ČSR a útěk Huyna do zahraničí.²⁵

Karel Farský se sice ještě v listopadu 1919 pokusil při audienci u Kordače o kompromis, pochopitelně bez úspěchu. Na schůzi Klubu reformního duchovenstva 8. ledna 1920 dospěl vývoj konečně k rozkolu, a to dvojímu. Část členů Jednoty nebyla odhodlána jít až do roztržky a podvolila se kurii a arcibiskupovi. Část se rozhodla pro založení nové Církve československé: 140 kněží hlasovalo pro, 60 proti, 5 se zdrželo hlasování.

Ihned nato svolané zasedání českých a moravských biskupů za Kordačova předsednictví jednalo rozhodně: Jednota byla rozpuštěna a o jejích požadavcích se mělo dále jednat. Papežská stolice pak, pokud šlo o zavedení českého jazyka, povolila dokonce méně, než stanovily obřadní knihy z roku 1872. Baar se pokoušel hájit sebe i Jednotu, záhy se však - uražený a ponížený - zcela uchýlil do soukromí. V jiných případech se papežská stolice dokonce nezastavila ani před exkomunikacemi a kanonickými tresty, i když nešlo o příslušníky nové církve.²⁶

Církev československá zatím vytvářela svoji organizační strukturu. 29. ledna 1920 schválil církevní výbor prozatímní řád, kde se nové náboženské společenství přihlásilo k respektování svobody svědomí a k tradici Cyrila, Metoděje, Husa a českých bratří. Dále se zde potvrdilo zavedení mateřského jazyka do bohoslužeb a vytváření náboženských obcí řízených duchovními i laiky. V jiných záležitostech se pak měla CČS povětšinou řídit náboženským

²⁵ Srov. Jan KRŠKO: Husovy oslavy CČS na Krakovci z historického hlediska, Rakovník 1999, 5

²⁶ Zdeněk KÁRNÍK: České země v éře První republiky, Praha 2000, 317

řádem církve římskokatolické. Pro další vývoj CCS bylo důležité její státní schválení. Avšak rudo-zelená koalice tuto záležitost neustále odkládala. Církevní výbor tedy během srpna 1920 zorganizoval několik demonstrací, které přiměly vládu změnit svůj postoj. 15. září 1920 pak Tusarova vláda schválila novou církev. Státní uznání přišlo v mezní chvíli, neboť v ten den rudo-zelená koalice padla a nová úřednická vláda Jana Černého projevovala značnou averzi vůči CČS.²⁷

1.3 Společenské poměry po první světové válce.

Stav v české společnosti na počátku dvacátých let dvacátého století byl ovlivněn právě skončenou první světovou válkou. V době před ní žil český národ většinou v přesvědčení, že je národem Husovým a Žižkovým, jež církevní hierarchie zatracovala, ctil tradici bratří i bratříků, svoje znovuzrození spojoval s osvícenstvím.

A přesto drtivá většina Čechů (96,5 %) byla údy církve katolické i potom, co mohli přestoupit k povoleným protestantským náboženstvím.²⁸ Ferdinand Peroutka to okomentoval slovy: „Tvrđilo se: jsme národ protiřímský, ač jsme dosud velkou většinou v římských matrikách zaneseni... Na nedostatek protikatolického rachotu nebylo možno žalovat. Ale nepodařilo se pohnout lhostejností většiny.“²⁹

V revolučním nadšení obyvatelstva po pádu Rakousko – Uherska, se ve veřejném mínění výrazně odrazil postoj římskokatolické hierarchie k válečné politice mocnářství. Zvláště velký odpor k dominantní církvi měli vojáci, kteří měli své zkušenosti s válečnou agitací feldkurátů, sehrála svou nešťastnou roli i obecně neoblíbená osoba prorakouského arcibiskupa Huyna.³⁰ V české společnosti existovalo po válce přesvědčení, se kterým se ztotožňovala velká část národa, a to, že po vyrovnání s Vídní musí dojít i k vyrovnání s Římem. (Pryč od Vídně! Pryč od Říma!)³¹ Protikatolické nálady obyvatel se pak m.j. vybíjely v různých výtržnostech, nepokojích a ničení soch Jana Nepomuckého a jiných světců propagovaných v pobělohorském období.

Po válce se však mimo výše zmíněné důvody projevila také celá desetiletí protikatolické agitace ze strany významných postav českého kulturního a společenského života. Většina českých politických stran zaujímala kritický postoj k dosavadním církevním

²⁷ Jan KRŠKO: Husovy oslavy CČS na Krakovci z historického hlediska, Rakovník 1999, 6

²⁸ Srov. Zdeněk KÁRNÍK: České země v éře První republiky, Praha 2000, 315

²⁹ Ferdinand PEROUTKA, Budování státu 1., Praha 1991, 275

³⁰ Srov. Jan KRŠKO: Husovy oslavy CČS na Krakovci z historického hlediska, Rakovník 1999, 5

³¹ Srov. Milan SALAJKA: O čem dnes přemýšlejí křesťané ve světě a mezi námi, Praha 2005, 39

poměrům a reformní hnutí v církvi buď podporovala, nebo se stavěla k tomuto náboženskému směru s despektem.³² Výbuch vlny poválečného antikatholicismu našel nejvýraznější ohlas ve volání po odluce státu od církvi; byla to reakce na austrokatholicismus, na těsné sepětí Habsburků a jejich státu s římskokatolickou církví, které mělo vystřídat vytačení církve z veřejné sféry, z politiky, kultury a zejména školství.³³

Z těchto všech příčin po válce došlo k velkému odpadlickému hnutí mezi českým obyvatelstvem. Z původních 96,5 % římskokatolických souvěrců jich zbylo mezi Čechy v Českých zemích jen 76,3 % a v Čechách dokonce jen 70,9 % (mužů ještě méně, jen 68,3 %). Na Moravě a ve Slezsku to bylo 89,7 %. Katastrofu poněkud zahlazoval malý přírůstek římských katolíků na Slovensku, německé obyvatelstvo Čech zůstalo ve své velké většině katolictví i křesťanství věrné.

Část obyvatelstva, která odpadla od katolické víry proto uvítala vznik Církve československé. Během pouhého roku 1920 k ní přestoupilo více než půl milionu věřících a 288 katolických kněží. Avšak větší část obyvatel, kteří vystoupili z katolické církve se stala bezvěrci.³⁴

2. ČESKOBRODSKO NA POČÁTKU NOVÉ REPUBLIKY.

2.1 Obecné údaje.

Jak vyplývá z níže uvedených údajů a dalších dokumentů hospodářská situace, sociální skladba a politické rozvrstvení obyvatelstva se na českobrodském okrese zřejmě příliš nelišilo od jiných, převážně zemědělských oblastí v Čechách té doby.

Na Českobrodsku do počátku dvacátých let dvacátého století byla převážná část obyvatelstva zaměstnána v zemědělství. Ve dvacátých letech se situace postupně měnila. Vzrůstala mechanizace v zemědělství a pronikala od středního rolníka k malorolníkovi. Zemědělství dělníci začali více hledat obživu ve městě, většina bydlela trvale na vsi a za prací dojížděla do velkých průmyslových měst. Další skupinou bylo nepříliš početné tovární dělnictvo, živnostníci, střední stav a maloburžoazie.³⁵

2.2 Zemědělství.

Od poloviny 19.století až do první světové války zůstávalo Českobrodsko oblastí

³² Srov. Jan KRŠKO, Husovy oslavy CČS na Krakovci z historického hlediska, Rakovník 1999, 5

³³ Pavel MAREK: Církevní krize na počátku první československé republiky 1918 – 1924, Brno 2005, 14

³⁴ Zdeněk KÁRNÍK: České země v éře První republiky, Praha 2000, 318

³⁵ Srov. Karel BEDNAŘÍK / Věra HAVELKOVÁ: Český Brod v letech 1917 – 1924, in: Vlastivědný sborník Českobrodská 2, Praha 1959, 103

převážně zemědělskou, díky příznivým přírodním podmínkám a blízkosti hlavního města, poměrně vyspělou. Produktivita zemědělské výroby postupně rostla zvyšováním úrodnosti půdy umělými a přírodními hnojivy, melioracemi, používáním zdokonalených zemědělských nástrojů, později i strojů a počínající elektrifikací. Důležitou úlohu přitom hrálo zemědělské družstevnictví. Ze starých kontribučenských fondů vznikly na okrese dvě hospodářské záložny. V rostlinné výrobě se zemědělství orientovalo především na výnosné pěstování řepy cukrovky a ječmene, v živočišné výrobě zejména na zvyšování dojivosti krav. Rychle rostoucí blízké velkoměsto bylo vhodným trhem zemědělských výrobků českobrodského okresu.³⁶ V době poválečné konjunktury došlo i k výstavbě významných zařízení, sloužících zemědělskému okolí, například obilní skladiště Hospodářského družstva.³⁷

Paradoxně celá severní část okresu, o které by se dalo předpokládat, že bude nejúrodnější, byla ještě na počátku dvacátého století neúrodnou. Na severu je tato oblast ohraničena levým břehem Labe, na jihu návrším Mračenice, táhnoucím se od Poříčan k Bříství, na západě potokem Výmola a na východě lesem Kersko.

Protože má nížinný charakter, byla zde půda díky vysokým hladinám spodních vod neustále podmáčena. Nepříznivé spádové podmínky způsobovaly, že v procházejících vodotečích voda stála a při deštích byly okolní plochy ve značném rozsahu zatopovány. Zemědělská půda byla v těchto místech, využívána spíše jako louky, které díky kyselosti půdy poskytovaly málo píce nevalné kvality.³⁸ Z tamějších polí se někdy nesklidilo ani to množství zrna, které bylo potřeba na jejich osev.³⁹

Proto se místní zemědělci z obcí Přerov nad Labem, Semice, Bříství, Velenka, Sedlčánky, starý Vestec a brandýský knížecí velkostatek na počátku dvacátého století sdružili do Vodních družstev Přerov nad Labem, Bříství I. a Bříství II. Byl vypracován na tu dobu veliký meliorační projekt. S melioračními pracemi bylo započato v roce 1904 a dokončeny byly v roce 1910. O tom, že realizace byla úspěšná, svědčí hodnocení projektu, které provedl v roce 1913 stavební dozor Ing. Josef Brdičko. „Již nyní lze konstatovati, že škodlivé zaplavování polí a stavení mimo případy katastrofální je pro budoucnost vyloučeno. Provedenými úpravami získaly sousedící pozemky příznivého ohraničení, veškeré komunikace nerušené sjízdnosti, odplavování břehů přestalo. Stavba silnice z

---

³⁶ Karel BEDNAŘÍK / Věra HAVELKOVÁ: Průvodce po fondech a sbírkách - Okresní a městský archiv v Českém Brodě, Praha 1959, 12

³⁷ Srov. Otakar Plundr / kolektiv: Český Brod a okolí, Český Brod 1975, 19

³⁸ Srov. Josef BRDIČKO: Vodní družstvo v Přerově nad Labem, 4

³⁹ Srov. Josef BRDIČKO: Vodní družstvo v Přerově nad Labem, 35

Manderscheidu⁴⁰ do Velenky a ze Semic do St. Vestce byla teprve provedeným odvodněním umožněna. ...V obcích usnadněn ruch stavební, získána voda k účelům veřejným i hospodářským. Odvodněné plochy lze snadno a v čas zpracovati, půdy dříve neplodné („Suchá luka“) přeměněny na řepná pole a i v ostatních polohách se docílilo zajištěnějšího a zvýšeného výnosu. Arciť je stupeň prospěchu různý. Cena pozemků odvodněných stoupla průměrně po 1 korci z 450 K na 1.000 K, nájem z nich z 35 K na 50 K.“⁴¹

O úspěšnosti projektu svědčí i dnešní obecní www. stránky Semic, kde se uvádí že došlo k „...zlepšení úrodnosti půdy a její bonity a ve větší míře začali pěstovat výnosné plodiny, jako jsou rané brambory a některé druhy zeleniny. Tak zejména v období 1. republiky dosáhl rozkvět obce takového stupně, že jen málo obcí v Polabí se mohlo srovnávat. I po 2. světové válce a přes násilnou kolektivizaci si zemědělci v obci udrželi dobrou úroveň hospodaření a dnes jsou předním výrobcem raných brambor ve středočeském kraji.“⁴²

2.3 Průmysl.

Od konce šedesátých let devatenáctého století se na Českobrodsku začal rozvíjet místní průmysl. Z vesměs šlo menší provozy, vyjma rolnický akciový cukrovar v Českém Brodě a mochovské továrny na likéry, ovocná vína a zpracování ovoce V. Souček, které byly na svou dobu poměrně velkými podniky.⁴³

V Českém Brodě vznikl v roce 1885 nový, moderní pivovar, který v roce 1911 měl výstav již 40 188 hl piva. V roce 1888 vznikla továrna na hospodářské stroje Černovský a spol., exportující do zemí střední a východní Evropy a později větší strojnická dílna Hocke a spol.⁴⁴

V Mochově se, mimo zmíněnou továrnu V. Souček, nacházel rolnický cukrovar, který byl postaven v roce 1870, ale již roku 1873 ho na úhradu svých pohledávek převzala Živnostenská banka.⁴⁵

Ve Škvorci se nacházela sladovna, jejímž majitelem byl ing. Vladislav Stadlmann, který se velmi angažoval při vzniku tamější náboženské obce Cčsl.⁴⁶

---

⁴⁰ Pozn.: Do druhé světové války byl Madršajd (někde uváděno jako Manderscheid) oddělenou osadou vsi Chrást. Po druhé světové válce došlo k jejich sloučení pod názvem Chrást u Poříčan.

⁴¹ Josef BRDIČKO: Vodní družstvo v Přerově nad Labem, 29

⁴² <http://www.volny.cz/ou.semice/historie.htm>, z internetu staženo 17.10.2008

⁴³ Karel BEDNÁŘÍK / Věra HAVELKOVÁ: Průvodce po fondech a sbírkách - Okresní a městský archiv v Českém Brodě, Praha 1959, 56

⁴⁴ Srov. Miloš DVOŘÁK: Český Brod, Český Brod, 1992, 11

⁴⁵ Karel BEDNÁŘÍK / Věra HAVELKOVÁ: Průvodce po fondech a sbírkách - Okresní a městský archiv v Českém Brodě, Praha 1959, 116

⁴⁶ Vítězslav POKORNÝ: Dotyk naší historie, Úvaly 2006, 9

V Úvalech byly na počátku dvacátých let 3 významější průmyslové firmy a to.: Spolkový rolnický cukrovar, založený v letech 1870 až 1873 společenstvím drobných rolníků.⁴⁷ V roce 1913 založil pražský pekař Jan Kubín, úvalskou továrnu na umělé tuky a sladové výtažky VEGA. První světová válka však utlumila její rozvoj, ke kterému došlo až po roce 1919.⁴⁸ Dalším závodem byla Petrolea, vybudovaná v letech 1921 až 1922, která se zabývala výrobou průmyslových olejů, tuků a mazadel.⁴⁹

Na území okresu se nacházela také celá řada drobnějších provozů, jako např. mlýny, pily, parketárny, cihelny, lomy atd.⁵⁰

2.4 Živnostenská společenstva.

Podle soupisu v roce 1921 bylo v severní části Politického okresu Český Brod (soudní okres Český Brod) 13 společenstev. Z toho v Českém Brodě Společenstvo hostinských a výčepníků, kolářů, kovářů a podkovářů, krejčích, mlynářů, obuvníků, koželuhů a sedlářů, pekařů, řezníků a uzenářů, stavebních a jiných živností a obchodní gremium. V Úvalech, stejně jako ve Škvorci bylo 1 společenstvo smíšených živností. V pražských společenstvech byli z okresu organizováni fotografové, knihaři, kominíci, sodovkáři, stavitelé, obchodníci a komisionáři dřívím, zedníci a zubní technici.

2.5 Školství.

Obecné školy.

Ve většině větších obcí byly zřízeny jedno až čtyřtřídní školy, kam chodili i žáci z menších obcí. Některé z těchto škol byly zřízeny jako školy filiální. Pro jejich počet a účely této práce není potřebné je stejně, jako obecné školy ve větších obcích uvádět. Za zmínku však stojí, že ve Kšelích byla mimo obecnou školu pro katolickou mládež zřízena v roce 1858 samostatná evangelická škola. Obě školy byly jednotřídní a v roce 1920 byly sloučeny v jednu.

Měšťanské školy.

V Českém Brodě v popisované době byly dvě, a to Měšťanská škola dívčí a

---

⁴⁷ Kolektiv autorů: Hospodářská a obchodní sféra, in: Úvaly v průběhu staletí, Úvaly 2004, 128

⁴⁸ Kolektiv autorů: Hospodářská a obchodní sféra, in: Úvaly v průběhu staletí, Úvaly 2004, 133

⁴⁹ Kolektiv autorů: Hospodářská a obchodní sféra, in: Úvaly v průběhu staletí, Úvaly 2004, 135

⁵⁰ Srov. Karel BEDNARÍK / Věra HAVELKOVÁ: Český Brod v létech 1917 – 1924, in: Vlastivědný sborník Českobrodsko 2, Praha 1959 a Kolektiv autorů: Úvaly v průběhu staletí, Úvaly 2004

Měšťanská škola chlapecká.

Dále byly na okrese tyto Měšťanské školy:

- Měšťanská škola koedukační v Přerově n.L, která byla založena v roce 1920,
- Měšťanská škola v Semicích, zřízena 1919,
- Měšťanská škola škola ve Škvorci, zřízena 1922,
- Měšťanská škola v Úvalech, zřízena 1919.

Střední, učňovské a pokračovací školy.

- Státní reálné gymnasium v Českém Brodě - ústav byl založen v roce 1919 městem a českobrodským okresním zastupitelstvem jako Městské reálné gymnasium. Po vystavění nové budovy v letech 1922 - 1924 byl převzat do státní správy.

Za zmínku v souvislosti s touto prací jistě stojí, že jako soukromí učitelé Čsl náboženství jsou uvedeni v almanachu Gymnázium Český Brod 1919 - 1994 v letech 1923 - 1924 Václav Kára, první duchovní náboženské obce Ččsl.v Přerově a v letech 1924 - 1934 Přemysl Oliva, druhý duchovní náboženské obce Ččsl v Českém Brodě.⁵¹

- Zemská škola rolnická a zemská odborná škola hospodářská v Českém Brodě - ve škole se začalo vyučovat 13. prosince 1886. V roce 1919 byla škola změněna ve školu rolnickou se školním statkem a po vystavění nové budovy se přestěhovala do Liblic u Českého Brodu. Současně byla převzata do zemské správy.

- Zemská hospodyňská škola v Českém Brodě - byla založena jako soukromá škola v roce 1913.

- Učňovská škola pokračovací v Českém Brodě - byla zřízena koncem roku 1884 pod názvem "pokračovací průmyslová škola". Pro stále vzrůstající počet žáků byla postupně rozšiřována.

- Živnostenská škola pokračovací v Úvalech - byla založena v roce 1912.

- Živnostenská škola pokračovací ve Škvorci - byla založena v roce 1906.⁵²

2.6 Spolková, kulturní, osvětová a sportovní činnost.

Spolková, kulturní, osvětová a sportovní činnost v okrese se rozvíjela podle dochovaných dokumentů prakticky pouze v Českém Brodě a v podstatně menší míře v

⁵¹ Kolektiv autorů: Gymnázium Český Brod 1919 - 1994, Český Brod 1994, 63

⁵² Karel BEDNAŘÍK / Věra HAVELKOVÁ: Průvodce po fondech a sbírkách - Okresní a městský archiv v Českém Brodě, Praha 1959, 73 - 149

Úvalech, tj. ve dvou největších obcích. O tom, že by v jiných obcích došlo k založení nějakých spolků a pod. nejsou dochovány žádné dokumenty. Pouze ve Škvorci došlo k založení některých spolků a zájmových sdružení, ale v době, kterou popisuje tato práce, žádný z nich nefungoval. Všechny vyvíjely činnost buď v době předchozí, nebo pozdější.

Zájmová, kulturní a osvětová činnost ve spolcích.

- Dramatický odbor organizace sociálně demokratické v Českém Brodě - vznikl roku 1919, uspořádal řadu divadelních představení, různých zábavných a kulturních večerů, určených především členům sociálně demokratické strany.
- Okrašlovací spolek v Českém Brodě - v roce 1894 zahájil spolek rozsáhlou činnost. Vlastním nákladem zřídil českobrodský park, osázel stráně v okolí města a pečoval o jeho stromovou výzdobu. Finanční prostředky získával z dobrovolných darů, příspěvků členů, prodejem ovoce a pod.
- Spolek Lidový dům v Českém Brodě - byl založen v roce 1920 za účelem postavení sociálně demokratického lidového domu v Českém Brodě. Spolek provedl sbírku mezi svými členy a z různých darů a příspěvků koupil a adaptoval hostinec "U Černého koně". V přistaveném sále cvičila DTJ a od roku 1930 zde byl i druhý biograf ve městě.
- Spolek majitelů domů v Českém Brodě - zájmový spolek majitelů domů vznikl v roce 1907. Poskytoval právní ochranu členům a informoval je o nových opatřeních v daňových a správních věcech týkajících se domovního majetku.
- Podpůrný spolek MÍR - byl založen v roce 1871 jako Spolek vojenských vysloužilců v Českém Brodě. Spolek podporoval členy v případě nemoci a přispíval na uhrazení pohřebních výloh. Finanční prostředky získával z členských příspěvků.
- Spolek vzájemně se podporujících dělníků v Českém Brodě - byl založen v roce 1871. Z dobrovolných příspěvků členů a dárců podporoval dělníky v době nemoci, poskytoval jim lékařskou pomoc a po úmrtí vyplácel pozůstalým pohřebné.
- Okrašlovací spolek v Úvalech - v roce 1877 byl založen spolek ku zvelebování sadařství pro obec Úvaly, který se v roce 1912 přejmenoval na Okrašlovací spolek. Podle stanov se staral o „vysazování a udržování stromů a křoví, povzbuzování pěstování ovocných stromů a květin“ atd.

Sportovní organizace.

- Tělocvičná Jednota Sokol v Českém Brodě - jednota byla založena v roce 1870. V

roce 1884 se jí podařilo postavit vlastní tělocvičnu, kterou projektoval zdejší rodák, profesor pražské techniky Jan Koula. Jednota ve městě přispívala velmi živě k tělesné výchově a plnila také společenské poslání pořádáním různých tělocvičných akademií, večerů, přednášek aj. V sokolovně byl v roce 1920 zřízen biograf.

- Sportovní klub v Českém Brodě - vznikl 12. ledna 1906. Prvním sportovním spolkem ve městě byl Podlipanský klub cyklistů (zal. 7. ledna 1901), druhým Lawtenisový klub (zal. 6. ledna 1906).

- Tělocvičná jednota Sokol v Úvalech - stanovy byly schváleny v roce 1906 a následujícího roku zahájila jednota činnost. Zpočátku se skládala pouze z několika členů a její rozmach nastal teprve po první světové válce. V roce 1922 již měla vlastní sál.⁵³

2.7 Politické strany.

Sociálně demokratická strana, která měla v okrese silnou pozici se opírala převážně o masu drobných zemědělců a kovozezemědělců. Mimo sociálně demokratickou stranu v okrese působily ještě další politické strany - agrární, státoprávně demokratická a národně socialistická.⁵⁴

2.8 Církevní správa.

Církev římskokatolická

V soudním okrese Český Brod vznikl na počátku 19. století vikariát Českobrodský, který zahrnoval tyto farní úřady: Bříství, Český Brod, Hradešín,⁵⁵ Kounice, Lstiboř, Poříčany, Přistoupim, Skramníky, Štolmíř, Tismice, Tuklaty, Úvaly, Vítice, Vyšehořovice⁵⁶ a ze říčanského soudního okresu Koloděje a Sluštice.

Církev českobratrská evangelická

První sbor byl založen roku 1783 ve Kšelích, další v druhé polovině 19. století ve Škvorci.

Židovské náboženské obce

⁵³ Karel BEDNAŘÍK / Věra HAVELKOVÁ: Průvodce po fondech a sbírkách - Okresní a městský archiv v Českém Brodě, Praha 1959, 73 - 149

⁵⁴ Srov. Karel BEDNAŘÍK / Věra HAVELKOVÁ: Český Brod v létech 1917 – 1924, in: Vlastivědný sborník Českobrodská 2, Praha 1959, 102

⁵⁵ Pozn.: Pod farní úřad Hradešín spadal i Škvorec o kterém se zmiňuje tato práce.

⁵⁶ Pozn.: Od roku 1178 je název této obce v písemných dokumentech zmiňován ve tvarech odpovídajících jak názvu Vyšerovice, tak i Vyšehořovice (kupř. 1178 – Wissegoreuiric, 1654 – Wisserowicze, 1848 – Vyšehořovice, Wyšerowitz). V popisované době byl pro označení obce používán především tvar Vyšerovice, v dnešní době pouze Vyšehořovice. Proto jsou v textu práce uvedeny oba tvary, podle toho, který používá citovaný pramen.

Byly v Kounicích, Přistoupimi, Škvorci a Úvalech.⁵⁷

3. PROTİKATOLICKÁ VYSTOUPENÍ A NEPOKOJE.

3.1 PROTİKATOLICKÉ NÁLADY NA ČESKOBRODSKU.

Protikatolické nálady v tehdejší společnosti se projeví i na Českobrodsku, aktivitami vedenými za účelem, aby obyvatelstvo přivedlo k bezvěrectví, nebo přestupu do nově vznikající Církve československé. Ilustrují protikatolické zaměření části obyvatelstva a zcela jistě napomohly k výstupu některých obyvatel z katolické církve. Nedochovalo však pouze ke střetům mezi katolíky a bezvěrci, ale i ke střetům mezi katolíky a příslušníky Církve československé. Většinou z důvodů zabránění, nebo společného užívání kostelů, far a movitých věcí katolické církve, hřbitovů, případně odmítání zvonění na pohřbech nekatolíků. Z dochovaných dokumentů je možno usoudit, že na Českobrodsku k protikatolickým vystoupením došlo pouze v Českém Brodě a v Přerově nad Labem. V Českém Brodě však, na rozdíl od Přerova, nikdy k vážnému narušení veřejného pořádku nedošlo.

3.1 PROTİKATOLICKÁ AGITACE BEZVĚRCŮ.

3.2.1 Protikatolická agitace.

Protikatolická agitace na okrese nebyla po skončení války rozvíjena pouze ze strany přívrženců vzniku Církve československé, mezi kterými vynikal Václav Kára. Byla to také různá občanská hnutí a jedinci, kteří agitovali pro úplné bezvěrectví. Hlavními aktéry bylo hnutí Volná myšlenka, Sdružení sociálně demokratických bezvěrců a Svaz socialistických bezvěrců. Hlavou tohoto hnutí na Českobrodsku byl člen Volné myšlenky, řídicí učitel z Oplan Havlín. Na okrese snad nebylo jediné vsi, kde by on a jeho stoupenci nerozvinuli agitaci pro vystupování z církve.⁵⁸

Roku 1921 se v souvislosti se sčítáním obyvatelstva na okrese opět rozhořela protikatolická agitace, za tím účelem, aby se ke katolické církvi přihlásilo co nejméně občanů. Nepodařilo se nalézt žádné doklady, že by v období před sčítáním došlo k nějakým táborům lidu, střetnutím, nebo sporům mezi protivníky. Lze tedy uvažovat, že se protikatolická agitace omezila na různé místní schůze a vylepování letáků.⁵⁹

V archívu děda autora této práce je uložen leták z tehdejší doby, jehož fotokopie je obrazovou přílohou této diplomové práce. Jeho militantní obsah stojí za to, aby byl v této

⁵⁷ Srov. Karel BEDNAŘÍK / Věra HAVELKOVÁ: Průvodce po fondech a sbírkách - Okresní a městský archiv v Českém Brodě, Praha 1959, 73 - 149

⁵⁸ Srov. Kronika farnosti Český Brod, 330

⁵⁹ Srov. Kronika farnosti Český Brod, 332

práci uveden. Leták vydala Volná myšlenka:

Český lide!

Za vyvraždění polabských Slovanů, za mučírny inkvisice, za upálení Mistra Jana Husa, za křížácká tažení proti Tvým předkům, za Bílou horu, za popravy na Staroměstském náměstí, za vyhnanství Komenského, za dragonády liechtensteinské, za hrůzy třicetileté války, za pálení českých knih jezovity, za tři sta let poroby a temna, za katolický režim habsburský, za svěcení vražedných zbraní ve světové válce, a za moře slz, potoky krve, a bezmezné utrpení naše a našich předků, vystup z papeženské církve římskokatolické ještě před sčítáním lidu! Řím musí být Čechem souzen a odsouzen.

Tento leták byl zřejmě zjednodušeným textem jiného letáku, který nebylo v původní podobě možné volně vyvěšovat, proto byl jeho text upraven do jakž-takž přijatelné podoby.

Zmíněný leták vydala ve vzájemné spolupráci Volná myšlenka spolu s dalšími protináboženskými organizacemi v tiskárně Palásek a Kraus v Praze. Obsahoval zhruba stejné výpady proti katolické církvi a byl určen k plakátování v celé republice, navíc v něm byla poznámka: „Informace k vystoupení, blankety obdržíte po 30 hal. i s poštovným v sekretariátě podepsaných organizací v Praze.“

Původní plakát také m.j. obsahoval výpad proti arcibiskupu Kordačovi, ve kterém ho stavěl po bok s jezuitou Plachým a Koniášem, proti pokroku a pravdě s habsburskou protireformací a „se všemi těmi, kteří žijíce v pohodlí a mamonem oplývající žehnali rakouským válečným zbraním a dodnes jsou nejprvnějšími sloupy habsburské monarchistické reakce“. Protože svým obsahem odporoval § 23 tiskového zákona, bylo k jeho vyvěšování potřeba povolení „úřadu bezpečnosti“. Z tohoto důvodu vydalo Presidium zemské správy politické v Praze 18. ledna 1921 oběžník všem přednostům okresních úřadů a vedoucím pracovníkům policie kde se uvádí: „Kde by tedy plakáty tyto byly na veřejných místech vyvěšeny bez povolení, nebo vyvěšeny, ač povolení bylo odepřeno, jest proti původcům zakročiti podle citovaného ustanovení zákona“.⁶⁰

Z doby po sčítání lidu nejsou známy další prameny, ze kterých by bylo patrné, že v českobrodském regionu docházelo k další veřejné agitaci ze strany bezvěrců, ale lze usuzovat, že k ní docházelo i nadále, avšak již ne veřejnou formou.

3.2.2. Zneuctění sochy sv. Jana Nepomuckého.

V roce 1919 a 1920 došlo v Českém Brodě ke zneuctění sochy sv. Jana

---

⁶⁰ Srov. SOA Kolín, kt.261, sg. 5/1/23

Nepomuckého. Českobrodský děkan P. Alois Kašpárek událost popisuje takto: „U této sochy, od dob jejího postavení v roce 1900, se koná každého roku pobožnost k tomuto tak milému světci českého národa, počínaje v předvečer svátku, přes celý oktáv jeho.

Také letos v roce 1919, konala se tato pobožnost v předvečer svátku stejným způsobem jako jiná léta. Na druhý den ráno však zjevilo se věřícím, ubírajícím se na ranní služby Boží smutné divadlo, že socha světce byla zneuctěna. Byla totiž celá hlava světce natřena jakousi černou barvou. Rouhavý tento čin jest ovocem pustých štvanic protináboženských, jimiž myslí, že se proslaví a že lid oblaží nová republika Československá za nynějšího složení jejich vedoucích kruhů. Někteří ctitelové svatého Jana pak hned se jali mytím odstraňovati černé natření hlavy na soše, což se dosti úplně podařilo. Další pobožnosti po celý oktáv se pak konaly nerušeným způsobem. Pachatel tohoto rouhavého činu jest znám, ale poněvadž jej nikdo při tom nezastihl, nemůže se mu nic dokázati a proto nemohl pro svůj čin obžalován a potrestán býti. Myslím, že sv. Jan si to jednou s ním sám vypořádá.“⁶¹

Že se v tomto případě nejednalo pouze o českobrodský problém, ale o jev celospolečenský, svědčí oběžník Presidia zemské správy politické všem přednostům okresních úřadů a vedoucím pracovníkům policie ze dne 5. května 1920. V něm se píše, že v květnu 1919 došlo na různých místech k demonstracím proti uctívání Jana z Nepomuku a na několika místech došlo k pokácení, nebo poškození jeho soch. Protože je ústavou zaručena svoboda svědomí a vyznání, je třeba jakýkoliv náboženský kult pokládat za projev občanské svobody atd... Je proto nutné, pokud by i letos „jevilo se někde sklon k pokusům obmezovati úkony náboženské způsobem odporujícím trestnímu zákonu, neb poškozovati cizí majetek“ aby proti tomu bylo ve smyslu zákona zakročeno.⁶²

Přesto v roce 1920 v Českém Brodě došlo opět k tomu samému přechínu, tím samým způsobem, v noci před svátkem sv. Jana. Viník opět zůstal nepotrestán.⁶³

3.2.3 Tábor lidu v Českém Brodě.

V první polovině roku 1920 svolala protikatolická hnutí do blíže neurčené budovy v Českém Brodě schůzi, kde hlavním řečníkem byl člen Volné myšlenky, řídící učitel z Oplan Havlín.⁶⁴

Na této schůzi se usnesli, že svolají do Českého Brodu veliký tábor lidu. Ve spolupráci

⁶¹ Srov. Kronika farnosti Český Brod, 327

⁶² SOA Kolín, Presidiální spisy: kt.40, č.j. 96/1920

⁶³ Srov. Kronika farnosti Český Brod, 330

⁶⁴ Srov. Kronika farnosti Český Brod, 330

a za patronace městské rady se tento tábor lidu konal na českobrodském náměstí 16. května 1920. Řečnilo se z balkonu na budově radnice.⁶⁵

O průběhu této události píše českobrodský děkan Alois Kašpárek ve farní kronice: „Zdejší naše organizace, nazývající se československá lidová strana, tomu chtěla něčím čeliti. Bylo usneseno požádati jednoho osvědčeného katolického řečníka pražského, a sice d. p. faráře K. Tomana z Hloubětína, aby postavil nějakou protiváhu řečníkům nepřátelským. Pan farář přijel ještě se 3 studenty vysokoškolskými, členy české ligy akademické. Byla obava, že náš řečník nebude připuštěn ke slovu. Mimo nadání však jemu slovo dáno bylo. Ve vedení tábora byli přeci někteří pánové rozvážnější. Pan farář Toman zhostil se svého úkolu velmi čestně. Byl ovšem od fanatického davu dole na náměstí – řečnilo se totiž z balkonu radnice – vyrušován a zakřikován, ale celkem přece mohl leckterou námitku vyvrátiti a pravdu pověděti. A bylo dosti soudných a rozvážných živilů ve shromáždění, kteří dali katolickému řečníku za pravdu. Ovšem odpadů bylo asi přece dosti, ale to je jen suché klestí, které bývá bouří ze stromu smeteno, čímž však strom jenom se očistí a k novému růstu povzbudí“.⁶⁶

3.3 NEPOKOJE V PŘEROVĚ NAD LABEM.

V Přerově nad Labem došlo k velmi vážným nepokojům, při kterých muselo zasahovat i četnictvo. Na tom, že nedošlo k otevřenému násilí má jistě zásluhu i čsl. farář Kára, který vždy když se situace vyhrocovala zasáhl a snažil se své farníky uklidnit. Naštěstí nikdy nemuselo zasahovat vojsko, jako v případě Vysokého Mýta. Tam, po exekučním vystěhování čsl. faráře Tichého v blízké Radhošti, se před Okresním hejtmánstvím shromáždil dav asi 2000 lidí ze širokého okolí. Četnictvo povolalo na pomoc vojsko. Když se demonstrace na výzvu okresního hejtmána nerozešla, tak po rozkazu důstojníka k útoku zasáhl sám farář Tichý a starosta Radhoště. Pouze jejich zásluhou nedošlo ke krveprolití.⁶⁷

Za přerovského působení katolického administrátora Františka Blaťáka došlo k určitým excesům ze strany farníků čsl. církve k osobě tohoto katolického administrátora. Těmi byla kupříkladu střelba do jeho okna, nebo údajné vyhrožování jeho zabitím. Nikdy však nedošlo k zásahu četnictva, i když by pro takový zákrok byl určitě důvod. Je to zásluha zejména pátera Blaťáka, který byl smířlivé povahy a sám se snažil vyvarovat čehokoliv, co by mohlo smír v obci narušit.⁶⁸

⁶⁵ Srov. SOA Kolín, kt. 261, sg. 5/1/23

⁶⁶ Srov. Kronika farnosti Český Brod, 331

⁶⁷ V. KADERÁVEK / Z. TRTÍK: Život a víra ThDr. Karla Farského, Praha 1982, 60

⁶⁸ Srov. kapitola Obnova katolické farnosti v Přerově nad Labem.

Situace se však změnila, když byl Blat'ák odvolán a nahrazen administrátorem a pozdějším farářem Františkem Samkem. Rozdílnost v přístupu obou katolických kněží k řešení sporů s Církví čsl. zhodnotil regionální týdeník Naše Hlasy takto: „Zdá se, že Řím učinil chybu v diagnose, a že do kraje, dle jeho morálky zamořeného, poslal příliš radikálního chirurga v osobě dnešního římského přerovského faráře P. Samka. Místo kněze humanisty – Řím má dosud takové kněze – poslal tam výbojníka, nepochybně s určitým příkazem k dobytí ztracených posic i moci.“⁶⁹

Pouze v případě vydání Semického kostela projevil František Samek určitou dávku tolerance tím, že nevyžadoval jeho okamžité vydání úřední cestou, i když na to měl právo. Zcela jistě ho k tomu vedla snaha nevyvolat opět nepokoje ze strany čsl. církve, ke kterým by určitě došlo ztrátou posledního bohoslužebného místa v širokém okolí. Je také pravděpodobné, že ho k tomuto tolerantnímu postoji alespoň zčásti přivedla osobní intervence okresního hejtmána Kučery při jeho jednání ohledně semického kostela v Semicích dne 18. října 1923.⁷⁰

3.3.1 Spor o sošky v Přerově nad Labem.

K prvnímu vážnějšímu narušení veřejného pořádku došlo ohledně sošek používaných při procesích. V roce 1920 si je chtěli příslušníci církve čsl. vzít neoprávněně na pouť do Staré Boleslavi. Proti vůli tehdejšího administrátora Františka Blat'áka se jim to nezákonným způsobem podařilo. Ke cti tohoto katolického kněze budiž řečeno, že věc neohlásil policii. Zcela zřejmě tak neučinil z důvodu, aby v obci, kde měli nekatolíci drtivou převahu, nenarušil křehký smír, a to i proto, že sošky byly v pořádku vráceny.⁷¹ Jistě byl pro toto ohlášení důvod, protože se v tomto případě jednalo ve smyslu tehdejších zákonů minimálně o přestupek rušení držby a bytové svobody.

Stejně jako v předchozím případě, k první vážné rozepři mezi Blat'ákovým nástupcem administrátorem Samkem a věřícími církve čsl. došlo v červenci 1921 ohledně sošek. Po administrátorovi Samkovi bylo požadováno vydání sošek ve výhradním vlastnictví katolické církve. Farníci z čsl. církve si je opět chtěli vzít na pouť do Staré Boleslavi. Na rozdíl od P. Blat'áka však Samek sošky uhájil. V dostupných dokumentech z té doby se dochovala stížnost Fr. Samka, kterou poslal Okresní správě politické.

Ve své stížnosti Samek uvádí: „V neděli 17. července t.r. pořádala čsl. sekta pouť.

⁶⁹ Naše Hlasy, článek „Intolerance,“ číslo 31 ze dne 18. srpna 1923

⁷⁰ Srov. kapitola Spory mezi církvemi.

⁷¹ Srov. kapitola Obnova katolické farnosti v Přerově nad Labem.

Vzdor všemu právu majetkovému používá téměř všech věcí kostela katolického. Nyní však chtěla by jí vydány byly i sošky, které se používají při katolických procesích – by českoslovenští věřící – tedy vyznavači jiné víry – kteří Matku Boží zaměňují za matku Husovu, kteří neuznávají katol. kult svatých, ani katol. obřady, by nesli tyto sošky, všem katolíkům tak drahé, za černým praporem s červeným kalichem. Ř.k. administrátor sošky ovšem nevydal, ani dle svého svědomí a svých povinností vydati nemohl. Proto jmenovanou neděli, časně z rána před ½ 6 přišli houfně muži a ženy, vedeni policejním komisařem zdejším p. Neuhauslem a s velkým hlukem a vyhrožováním, že všechno rozbijí a rozhází, žádali vydání sošek. Poněvadž shluk lidí v domě, na dvoře i před domem stále rostl a stával se nebezpečnějším, zavolal katol. administrátor četnickou stráž. Zatím však byl napaden nejhrubšími nadávkami např. p. Veselý rozkřičel se na něj - ty lotře... všechny nadávky a urážky žen, jedné přes druhou křičících a pěstmi hrozcících si ani nepamatují, jen z části, jak jsem oznámil na četnické stanici. V kritické chvíli zakročila četnická stráž, jejímž úsilím se podařilo rozvášněný dav od obydlí katol. administrátora odvésti. V poslední chvíli p. Neuhausl přistoupil k p. katol. administrátorovi, chopil jej za ramena a řval na něj, by si pamatoval dnešní den, že se jednou sami shledají a vyrovnají – tutéž výhrůžku pronesl i p. Vomáčka – jsou ti oba lidé známí v osadě pro svoji násilnickou, všeho schopnou povahu. Nebýt včasného zakročení stráže, vše by jinak skončilo. Poté ř.k. administrátor žádá jménem všech katolíků, aby úřady konečně zasáhly a učinily pořádek, protože hrozí propuknout bouře.⁷²

Okresní správa politická tuto stížnost postoupila soudu. P. Samek o soudním řízení učinil zápis do kroniky. V něm se uvádí: “17. srpna měli jsme na “Růžku“ stání s těmi 3 bolševiky: s p. Neuhauslem, p. Vomáčkou a p. Veselým. Načekali jsme se důkladně, než na nás řada přišla. Místo v 10h. dop., ve 4 odpoledne. Ale byli jsme brzy hotovi. Chlapi všechno popřeli – p. soudce vyslechl pak mne, pí. Klicperovou, Lidunku a Jeníka a sepsal protokol. Neuhausl strašně zuřil, ale přece je patrný účinek, dávají si pozor na své prostořeké pusy.”⁷³

3.3.2 Náboženské nepokoje v Přerově nad Labem roku 1922.

K závažnějším nepokojům v Přerově došlo počátkem roku 1922. Okresní správa politická v Českém Brodě vydala 8. listopadu 1921 příkaz k vydání zabraných kostelů, fary a matrik a farního archivu spolu s celým inventářem. Václavu Károvi bylo nařízeno, že je

⁷² SOA Kolín, kt. 266, sg. 5/2P/44.

⁷³ Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 126

v zastoupení příslušníků církve československé povinen vydat administrátorovi římskokatolické církve Františku Samkovi archiv a matriky do konce listopadu 1921 a ostatní věci, včetně obou kostelů v Přerově a Semicích do konce prosince 1921.⁷⁴ Proti tomuto rozhodnutí podali Václav Kára jako duchovní správce a Jindřich Veselý jako předseda rady starších náboženské obce čsl. 18. listopadu 1921 odvolání.⁷⁵ František Samek byl písemně i ústně upozorněn při osobním jednání na Okresní správě politické za přítomnosti českobrodského děkana Aloise Kašpárka, že do vyřízení odvolání se nemá na současném stavu věcí nic měnit.⁷⁶

Farář Samek se však svévolně rozhodl k neuváženému a radikálnímu kroku, který vzhledem k reakci, která následovala, měl dalekosáhlé následky. Pátého ledna 1922 využil nepřítomnost Václava Káry, vnikl na faru a „odvezl s kostelníkem Procházkou úřední matriky na trakaři.“ K této akci nebyla žádná jiná úřední osoba přizvána. Jeho dalším počinem bylo, že dal vyměnit zámek u přerovského kostela. V Semicích administrátora do kostela k výměně zámku občané nevpustili.⁷⁷

O tomto svém činu dodatečně 9. ledna informoval místní policejní stanici, která to dala na vědomí Okresní politické správě. Další dvě oznámení zaslal Obecnímu úřadu v Přerově a Václavu Károvi.⁷⁸

V oznámení Obecnímu úřadu v Přerově napsal: „Stran kostela prohlašuji, že počínaje dneškem nedovolím dobrovolně, by konány byly v katolickém kostele náboženské obřady knězem jiného vyznání a jsem odhodlán použití všech právních prostředků, abych tomu zabránil, neboť katolíkům jest naprosto nedovolené míti společný kostel s jiným vyznáním. Dávám toto na vědomí obecnímu úřadu, by se zavčas předešlo všem nedorozuměním a nepřístojnostem, které by mohly míti nemilé následky pro celou obec. Fr. Samek administrátor.“

Faráři Károvi ve zdůvodnění svého činu sdělil: „jest Vám zajisté známo, že nemůže katolický kněz sdíletí společný oltář a chrám s knězem jiného vyznání. Žádám Vás, abyste se zdržel jakéhokoliv násilí. Zodpovědnost za eventuelní násilnosti jakožto hlava a duševní původce náboženského rozkolu béřete na sebe.“

Uzamčení přerovského kostela vyvolalo značný rozruch. Již 8. ledna večer se před kostelem scházely hloučky pobouřených příslušníků československé církve. Představeným

⁷⁴ Srov. SOA Kolín, k.t. 266, sg. 5/2P/44, č.j.37902

⁷⁵ Srov. SOA Kolín, kt. 436, sg. 2/P/2

⁷⁶ Srov. SOA Kolín, k.t. 266, sg. 5/2P/44

⁷⁷ Srov. Naše Hlasy, článek „Polabští apostaté.“ číslo 3 ze dne 21. ledna 1922.

⁷⁸ Srov. SOA Kolín, k.t. 266, sg. 5/2P/44, č.j.40

náboženské obce se podařilo situaci uklidnit.⁷⁹ 10. ledna 1922 zpozoroval okolo šesté hodiny ráno vrchní četnický strážmistr Valášek, že se kolem kostela opět shromažďují hloučky lidí, kteří sledovali, kdy půjde farář Samek sloužit ranní mši.⁸⁰ Kostel totiž stále zůstal uzamčen, čímž by byla znemožněna svatba čl. církve, která byla plánovaná na 10 hodin.⁸¹ O tom v obavě, aby nedošlo k násilnostem, ihned vyrozuměl vrchní strážmistr starostu Černého a místní policii. Starosta pak požádal Samka, aby kostel pro plánovaný obřad otevřel. Ten nejprve pod určitými podmínkami souhlasil, ale v 7 hodin oznámil vrchnímu strážmistovi Valáškovvi, že někdo v noci zámeček u hlavních dveří poškodil, tudíž kostel musí zůstat uzavřen. V tomto případě však farář Samek zřejmě nemluvil pravdu.

Kvůli jeho tvrzení požádal starosta Černý zámečnicka Josefa Jíru, aby zámeček prohlédl. Ten zámeček otevřel pakličem a pak ho prohlédl. Nenašel na něm žádné známky poškození. Mezi tím se před kostelem shromáždilo asi 300 lidí, kteří Samkův čin hlasitě odsuzovali. Proto je Valášek jménem zákona vyzval k rozchodu, upozornil na případné následky trestných činů a vyzval je k zachování klidu, než se zjistí stav věcí. Poté odjel spolu s předsedou čl. náboženské obce, statkářem Veselým, do Českého Brodu k Okresní správě politické. Vrátili se s příkazem, aby Samek okamžitě kostel zpřístupnil.⁸²

Tímto rozumným postupem vrchního strážmistra Valáška bylo zřejmě zabráněno podobnému excesu, k jakému došlo v nedaleko ležící Kostelní Lhotě, kde staříček Josef Zradička odstranil sekerou zámeček na dveřích kostela, aby shromáždění věřící církve čl. měli kde konat svou bohoslužbu.⁸³

Další dění v obci pak popisuje týdeník Naše Hlasy takto: „Když předseda vrátil se z města s rozhodnutím, že administrátor klíče musí vydat obecnímu úřadu, byl na obecní úřad zavolán administrátor a teprve tam uvolil se ponechat kostel k společnému užívání oběma církvemi. Ale shromážděný lid nespokojil se jen klíči, nýbrž žádal i vydání úředních matrik obecnímu úřadu, čehož již snadno na administrátoru, nepočítajícimu s takovou silou hnutí, jím vyvolaného vymohl. Ten slíbil všechno a v písemném protokolu i podepsal.“ V jiné části tohoto článku se dále uvádí, že na místě „požádal přítomného četnického velitele o ochranu své bezpečnosti, kterou mu pak v hojně míře poskytli sami členové církve československé. Tak skončil svévolný čin nerozvážného administrátora, jehož vysláním do ztracených svých dřívějších oblastí sledovala církev římská jejich zpětné dobytí – ale jehož vysláním zničila

⁷⁹ Srov. Naše Hlasy, článek „Polabští apostáté.“ číslo 3, ze dne 21. ledna 1922.

⁸⁰ Srov. SOA Kolín, k.t. 266, sg. 5/2P/44, č.j.40

⁸¹ Srov. Naše Hlasy, článek „Polabští apostáté.“ číslo 3 ze dne 21. ledna 1922.

⁸² Srov. SOA Kolín, k.t. 266, sg. 5/2P/44, č.j.40

⁸³ V. KADERÁVEK / Z. TRTÍK: Život a víra ThDr. Karla Farského, Praha 1982, 60

v kolatuře i poslední zbytky svých bývalých vztahů.⁸⁴

Reakce Okresní politické správy na tento Samkův svévolný čin byla okamžitá. Ještě téhož dne (10. ledna 1922) byl napsán dopis Františku Samkovi, ve kterém se mu přikazuje, že až do právoplatného rozhodnutí zemské správy politické, respektive ministerstva nesmí být dosavadním stavu nic měněno. Zejména mu bylo zakázáno svémocně uzavírání kostelů pro příslušníky církve československé. Proto mu okresní správa nařídila, aby klíče od kostela byly odevzdány obecnímu úřadu, který je oběma církvím bude podle potřeby vydávat. Tento příkaz byl doplněn dlouhým odůvodněním. Opisy tohoto dopisu byly zaslány obecnímu úřadu v Přerově, četnické stanici v Přerově, Zemské správě politické a arcibiskupské konsistoři. Arcibiskupské konsistoři byla zároveň zaslána na nezákonný postup Františka Samka stížnost se žádostí o zakročení.⁸⁵

3.3.3 Náboženské nepokoje v Přerově nad Labem roku 1923.

K dalším nepokojům v Přerově došlo v srpnu 1923. V tomto případě je těžko soudit, na čí straně byla vina za jejich vznik. Jednalo se zřejmě o spolupůsobení několika faktorů zároveň s tím, že starosta obce, ani obyvatelstvo nebylo předem informováno. Také jednání přivolaného četnictva nebylo zřejmě příliš citlivé.

K události došlo následovně. Ministerstvo školství a národní osvěty nevyhovělo, pokud jde o kostely v Přerově a Semicích odvolání předsedy rady starších církve československé v Přerově n.L. Jindřicha Veselého a Václava Káry, a definitivně rozhodlo, že se zabrané kostely mají vrátit katolické církvi. Toto rozhodnutí bylo zasláno 30. června Okresní správě politické, jejímž prostřednictvím byli všichni účastníci sporu vyrozuměni.⁸⁶

Přestože bylo vydáno toto rozhodnutí, kostel v Přerově byl nadále používán oběma církvemi. Proto se dne 28. července 1923 se obrátil farář Samek na Okresní správu politickou se žádostí, aby se přičinila o urychlené vydání katolických kostelů farnosti Přerov n. L.⁸⁷

Z důvodu, že se zřejmě ve věci ani nadále nic nedělo, odhodlal se farář Samek, který byl tentokrát na rozdíl od předchozího případu v právu, vyřešit spor o kostel v Přerově opět radikální cestou. Aby zabránil československé církvi v konání nedělní bohoslužby, dal stejně jako v roce 1922 vyměnit zámky u kostela a kostel uzamknout. Protože se však obával (na základě svých předchozích zkušeností) o svou bezpečnost, požádal tentokrát o četnickou

⁸⁴ Srov. Naše Hlasy, článek „Polabští apostaté.“ číslo 3, ze dne 21. ledna 1922.

⁸⁵ Srov. SOA Kolín, k.t. 266, sg. 5/2P/44

⁸⁶ SOA Kolín, kt. 436, sg. 2/P/2, č.j. 279342

⁸⁷ SOA Kolín, kt. 266, sg. 5/2P/46.

asistenci. Z tohoto důvodu se vydal v sobotu 11. srpna poštovním autobusem do Českého Brodu k Okresní správě politické. Nebyl však dost opatrný a po cestě se svěřil spolucestujícím, „že jede pro četnictvo na ty neznabohy“. Tento jeho výrok se rozšířil po obci již v sobotu večer a nedělní odpoledne občany přesvědčilo o jeho pravdivosti. Do obce totiž v neděli dorazil silný oddíl četnictva.

Týdeník „Naše hlasy“ to komentoval těmito slovy: „Četnictvo vtrhlo do obce, tam patrolovalo a vyslýchalo, aniž by o svém příchodu uvědomilo representanta obce. Témuž pak, když zaručoval se za pořádek a žádal, aby assistance byla odvolána, bylo prý prostonárodně řečeno, „aby držel hubu“. Tento vzkaz starostovi obce zní dosti neuvěřitelně a skutečnost tato měla by být úředně zjištěna, neboť v obcích zlé způsobila.“⁸⁸

O průběhu následujících událostí v Přerově ze všech pramenů nejlépe informuje příloha spisu 58217/23 Ministerstva vnitra a to „Relace okresního komisaře Frant. Valty v Českém Brodě intervenujícího dne 12. srpna 1923 a 13. srpna 1923 při výtržnostech v Přerově nad L. mezi církví římskokatolickou a československou.

Z příkazu přednosty Okresní správy politické v Č. Brodě ze dne 12. srpna 1923 č. 30976 byl jsem vyslán k intervenci do Přerova n. L. z té příčiny, aby se předešlo případným výtržnostem při sporu o místní kostel, jež vedou příslušníci církve římskokatolické a církve československé.

Po příjezdu do Přerova n. L. odebral jsem se ihned k faráři církve československé, s nímž jsem o věci jednal, a bylo mně řečeno, že farář římskokatolický dal veškeré zámky u kostela předělati a jej uzamkl. Šel jsem proto k faráři římskokatolickému a ten skutečně doznal, že zámky předělati dal a že nevpustí nikoho do kostela, kdyby se dělo cokoliv. Z jednání obou viděl jsem, že panuje mezi oběma veliké nepřátelství a šel jsem tedy z fary římskokatolické, abych uklidnil lid, který mezitím v davu asi 250 - 300 lidí shromáždil se před farou římskokatolickou, poněvadž byl krajně rozčilen nad uzavřením kostela farářem římskokatolickým, poněvadž tím bylo znemožněno vykonávati odpolední bohoslužby. Jelikož se proslýchalo, že kostel bude násilím otevřen, upozornil jsem dav, že v takovém případě dopustili by se násilí a že následky by byly dalekosáhlé.

Při tomto uklidňování lidu stál opodál jakýsi František Sůva, muž již starý a vyjádřil se vůči mně: „Co nám budete povídat, vy jste příliš velký mladík proti mně, my jsme si kostel vystavěli.“ Muž ten byl na to zjištěn, učiněno bylo trestní oznámení okresnímu soudu v

---

⁸⁸ Naše Hlasy, článek „Intolerance“ číslo 31 ze dne 18. srpna 1923.

Českém Brodě. Jelikož lid byl popuzen a nechtěl se rozejít, řekl jsem po několikerém napomenutí, že jestliže se v 10 minutách nerozejde, že k rozejití bude donucen. Lid skutečně také v krátké době se rozešel.

Avšak na to byla konána jakási porada s farářem církve československé se strany jeho příslušníků a asi kolem osmé hodiny večerní přišel do bytu pana vrchního strážmistra Housky z Přerova jakýsi statkář Veselý v doprovodu starosty a jednoho muže a žádali o rozmluvu se mnou. Šel jsem s panem nadporučíkem četnickým Novákem a tázal jsem se ho, co si přeje. Veselý se mne tázal, za jakým účelem bylo toto opatření učiněno, odpověděl jsem, že to jest věci úřední. Za nedlouho ve své rozmluvě na to Veselý řekl: „Jen abychom dali pozor, aby Přerov nevzplanul, jako ku konci roku 1914 a začátkem roku 1915.“ Jelikož bydlí v sousedství příbytku faráře římskokatolického, pojalo mě podezření, že výhrůžky pana Veselého by mohly dojít skutečně k věcem vážným a poněvadž v předvečer hloučky lidu na obci se procházely, nebylo jiné vyhnutí, než aby bedlivě vše střeženo bylo, aby nějaké neštěstí se nestalo.

Hned druhého dne ráno dal jsem zavolati na četnickou stanici pana Veselého a pana starostu a tázal jsem se pana Veselého, co s výrokem tím myslel. Na to přede mnou, panem nadpor. četnickým Novákem a vrch. stráž. Krupkou a Houskou potvrdil, že neručí za to, že by se mohlo stát, že by skutečně oheň vypukl. Na to jsem odešel z Přerova n. L. na okresní správu polit. pro učinění veškerého opatření v Přerově n. L. a průběh celé záležitosti panu přednostovi o. s. pol. ústně oznámil. Na Veselého též trestní oznámení okresním čet. velitelstvím bude učiněno.⁸⁹

O tom, že situace v Přerově byla i v dalších dnech vyhrocená svědčí spis čj. 1713/84/48 ai 1922 / 301063 adresovaný Zemské správě politické, ve kterém Okresní správa politická v Českém Brodě sděluje, že odpor ze strany církve československé je tak silný, že kostel i faru v Přerově musí hlídat „četnictvo sesílené.“⁹⁰

V reakci na tuto událost událost podali přerovští a semičtí občané stížnost ministerstvu vnitra. Její citaci uveřejnil týdeník „Naše Hlasy“: „Veškeré občanstvo městyse Přerova nad Labem a přitažených Semic protestuje co nejdůrazněji proti takovému postupu našich úřadů, jaký se stal v naší obci v neděli 12. srpna .

Do naší, jinak úplně klidné obce přibyla v neděli silná četa četnictva, jelikož prý se

---

⁸⁹ Paměti náboženské obce církve československé v Přerově nad Labem, 44. (Výňatek z doslovného opisu dokumentu, pořízený Dr. Františkem Fouskem.)

⁹⁰ Paměti náboženské obce církve československé v Přerově nad Labem, 48. (Výňatek z doslovného opisu dokumentu, pořízený Dr. Františkem Fouskem.)

měla odbývat československá mše, po které prý se římský farář Samek, jenž československou církví mu dle rozhodnutí úřadu vrácený kostel uzamkl, obával veřejných výtržností.

Nevíme, na čí popud a kým byla do naší klidné obce vyslána tato assistence, ale víme, že tento postup, na který byli jsme snad zvyklí za Rakouska, vyvolal v našem klidném občanstvu bouři nevole, která se stupňovala a bylo jen zásluhou československého faráře Káry, že nestalo se nic politování hodného.

Jest ku podivu, jak se u našich úřadů vychází vstříc faráři P. Samkovi bez předběžného vyšetření a jak se na jeho pokyn vysílá ozbrojená moc proti tolika občanstvu, které nezavdalo k takovému zakročení bez nejmenší příčiny.⁹¹

Jak bylo s touto stížností ministerstvem naloženo není z žádných dostupných pramenů jasné. Protože v dalších prozkoumaných dokumentech až do začátku 2.světové války, týkajících se Přerova nad Labem, není žádná zmínka o dalších střetech, lze usoudit, že k žádným jiným nepokojům již nedošlo.

3.4 ODPADY ŘÍMSKOKATOLICKÝCH KNĚŽÍ OD CÍRKVE.

Obecná situace ve společnosti se na Českobrodsku té doby nelišila od situace v celém tehdejší Československu. I na Českobrodsku panovala poválečná nechuť ke katolictví, která se projevila vystupováním obyvatel z katolické církve z části do bezvěrectví a zčásti do nové Církve československé.⁹² Ani Českobrodsko té doby nebylo ušetřeno všech jevů, které tento stav ve společnosti provázely. Jedním z nich byl odpad některých katolických kněží od církve. Obzvláště odpadlictví mezi bývalými českobrodskými kaplany bylo značné. Protože však jejich apostatství situaci na okrese nijak neovlivnilo, omezíme se u každého z nich pouze na několik základních údajů.

3.4.1 Michael Lang.

Prvním „průkopníkem“ byl českobrodský kaplan Michael Lang, který byl velkým přívržencem reformního hnutí v církvi. Údajně se také několikrát vyjádřil v tom smyslu, že se do půl roku ožení. V březnu 1919 požádal o šestiměsíční dovolenou s tím, že po ní se do kněžské služby v Českém Brodě vrátí. Konsistoř s jeho dovolenou souhlasila a zaručila mu, že po dovolené se může na své kaplanské místo vrátit. Po uplynutí doby dovolené však oznámil konsistoři, že se svého místa v Českém Brodě vzdává a zároveň se vzdává kněžské

---

⁹¹ Naše Hlasy, článek „Intolerance“, číslo 31 ze dne 18. srpna 1923.

⁹² Srov. kapitola Církevní a společenské a poměry v Československu vedoucí ke vzniku nové církve.

služby. Poté nastoupil jako úředník v továrně v Nových Benátkách⁹³ a zároveň se ujal domácího vyučování dětí pana továrníka.⁹⁴ Zde však dlouho nevydržel a odešel pracovat do Prahy na poštovní ředitelství. Po státním uznání Církve československé se stal jejím farářem v Kožově na Rakovnicku.

3.4.2 František Hájek.

Ani jeho prozatímní nástupce v Českém Brodě, František Hájek ve službách katolické církve dlouho nevydržel. Byl po nějakém čase poslán jako kaplan do Mrtníku u Hořovic.⁹⁵

Vzhledem k situaci, která tehdy panovala v poválečném Československu a mezi válečnými veterány, je dobré pro ilustraci citovat, jak českobrodský děkan Alois Kašpárek⁹⁶ o jeho odpadu píše: „Tam našel poměry církevní velmi rozhárané. Je to průmyslový kraj, s velkými železárnami v Komárově. Dělnictvo tamní je v náboženském ohledu velmi dekadentní. To znechutilo Hájkovi tamní kněžskou činnost. Za jeho 4 leté vojenské služby ve válce poklesla jeho vlastní kněžská odolnost, ač jinak se zdál býti knězem dosti dobrého smýšlení a bezúhonného života, a výsledek všeho byl, že také on opustil kněžskou službu a nastoupil dráhu světskou. Protekcí nějakého příbuzného, který jest radou u pošty, dostal se do konceptní poštovní služby, při čemž započal také studium práv na právnické fakultě pražské.“⁹⁷

3.4.3 Karel Janda

Nejvýznačnější osobou mezi odpadlými duchovními, kteří mají vztah k Českému Brodu, byl z celostátního hlediska bezesporu jeden z nejznámějších kněží a zakládajících členů Církve československé Karel Janda. Ten v Českém Brodě působil jako kaplan, později jako administrátor a po nástupu děkana Aloise Kašpárka odešel jako kaplan na Žižkov a později se stal farářem v Praze – Nuslích.⁹⁸ Ty se v popisované době staly živým střediskem nově se utvářející Církve československé a to nejen jeho zásluhou, ale i za přispění dalších kněží, a to Martina Zemana a Arnošta Šimčíka, člena řádu křížovníků.⁹⁹ Zanedlouho se pak stal kancléřem ústředí Církve československé. V jeho místech působení ho doprovázela jako

⁹³ Pozn. nynější Benátky nad Jizerou

⁹⁴ Kronika farnosti Český Brod, 228

⁹⁵ Pozn.: Dnes součást Komárova.

⁹⁶ Pozn.: Působil v Českém Brodě v letech 1898 – 1930.

⁹⁷ Kronika farnosti Český Brod, 331

⁹⁸ Kronika farnosti Český Brod, 332

⁹⁹ V. KADERÁVEK / Z. TRTÍK: Život a víra ThDr. Karla Farského, Praha 1982, 52

hospodyně bývalá učitelka z Poříčan a Českého Brodu, se kterou posléze uzavřel sňatek.¹⁰⁰

3.4.4 Václav Kára

Z pohledu dění na Českobrodsku, kterého se týká tato práce, byl naprosto nejvýznamnějším Václav Kára, farář z Přerova nad Labem, který prakticky ve všech obcích soudního okresu Český Brod ovlivnil veliké množství obyvatel k přestupu do nové církve. Z tohoto důvodu se jeho osobě budeme věnovat podrobněji.

Václav Kára se narodil 12. října 1879 v Kočinách politický okres Kralovice (u Plzně). Pocházel z rodiny středního rolníka Martina Káry. V rodině dominovala jeho matka Josefa, která byla silně věřící katoličkou. Rodina nebyla ani chudá, ani velmi bohatá. Měl tři sourozence, staršího bratra Antonína, který zdědil statek, asi o dvacet let mladšího bratra Aloise a sestru Josefínu.

Absolvoval reálné gymnasium v Klatovech. Na přání své matky po maturitě, v letech 1899 až 1903, studoval na Karlo - Ferdinandově univerzitě v Praze teologickou fakultu, kterou ukončil s výborným prospěchem. V nouzi, po výstupu z katolické církve začal studovat v roce 1921 práva, která nedokončil pro svou značnou vyčerpávanost při formování Církve československé.

Z cizích jazyků uměl perfektně německy a rusky, dále latinsky, řecky a hebrejsky.¹⁰¹

Václav Kára byl na kněze vysvěcen v Praze 28. června 1903 a jako novokněz byl ustanoven výpomocným kaplanem v Brandýse n. L. Zde působil od 22. října 1903 do 15. ledna 1904, kdy byl poslán jako kaplan na faru do Středokluk. Ve Středoklukách pobyl do 27. září 1904, kdy byl ustanoven kaplanem v Dejšíně u Plzně. V Dejšíně zůstal do 15. srpna 1905, kdy byl ustanoven osobním kaplanem v Dřevčicích. Z Dřevčic se pak 1.1.1911 navrací do Brandýsa jako audliánský beneficiát.¹⁰²

V roce 1916 byl dosavadní farář v Přerově nad Labem Josef Ptáček jmenován arcibiskupským vikářem ve Svémyslicích. Kardinál Lev Skrbenský – pražský arcibiskup presentoval (navrhl na úřad) na uprázdněnou faru v Přerově dosavadního kaplana z Brandýsa n.L. Václava Káru, který byl na faru investován 1. května 1916 a do svého úřadu slavnostně instalován v neděli dne 4. července 1916 „vysoce důstojným kníž. arcib. arciknězem a vikářem českobrodským Josefem Kebrlem.“ Stalo se tak za přítomnosti brandýského vikáře Jana Nepomuka Matouše a c.k. českobrodského okresního hejtmana Chotase. Přítomno bylo

¹⁰⁰ Kronika farnosti Český Brod, 332

¹⁰¹ Osobní svědectví Dagmar Uhrové. Zaznamenáno Adolfem Kubičkou dne 31.12.2006 v Čelákovících.

¹⁰² Oficiální Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Čelákovících, 84

také velké množství místního obyvatelstva.¹⁰³ Jako katolický farář působil Václav Kára v Přerově nad Labem a Semicích do roku 1920, kdy přestoupil spolu s většinou farníků do tehdy nově vzniknuvší Církve československé.

Ve své nové funkci faráře si brzy získal srdce většiny farníků a stal se velice oblíbeným pro své osobní vlastnosti. O tom svědčí i svědectví jeho pozdějšího ideového odpůrce, katolického faráře Františka Blatáka, který ve farní kronice uvádí: „Faráře Káru měli celkem všichni dost rádi, protože byl výborným kazatelem a veselým pánem, uměl s každým promluvit a se pobavit.“¹⁰⁴

Károva dcera Dagmar Uhrová toto Blatákovu hodnocení potvrzuje ve svém osobním svědectví slovy: „Byl velice svědomitý. Dovedl si u každého zjednat respekt, přitom byl laskavý. Dovedl poradit. Každý se na něj obracel s prosbou o pomoc, nebo radu. I v době, kdy sám měl bídu, vždycky pamatoval na druhé. Často na něj při jeho cestách čekali i lidé, kteří žádali o radu, nebo se s ním chtěli alespoň pobavit.“

Z dalších dokumentů je také patrný jeho hezký vztah k dětem a děti k němu. Děti ho opravdu milovaly, při výuce náboženství neseděly v lavicích, ale kolem něho na stupínku, jenom aby se ho mohly dotknout. Pro děti měl vždycky v kapse nějaké bonbóny. Ty dětem kupoval, i když sám měl bídu. Pokud měl někde vyučovat náboženství, tak na něj děti čekaly před vesnicí a doprovázely ho do školy.

Za ministranty si bral zásadně děti z chudých rodin, aby jejich rodinám alespoň trochu přilepšil odměnou, kterou ministranti dostávali. Když byl pozván na svatební hostinu, bral sebou i ministranty. Vždycky říkal: „dejte mu pořádně najíst, ten už dlouho nejedl“. Samozřejmě, že pak ministrant dostal domů i pořádnou výslužku.¹⁰⁵ Jeho vztah k dětem katolický kněz komentuje slovy: „Dítkám nic se nedivím, jsou na p. Káru zvyklí, znají ho, on je k nim vlídný, laskavý, milý, žertovný, lnou k němu, ...nevidí na něm nic, co by je odpuzovalo.“¹⁰⁶

Kladný vztah farníků ke svému faráři m.j. dokumentuje příhoda, kterou popisuje ve svém osobním svědectví jeho dcera Dagmar. „Jako dítě si pamatuji, že jednou v zimě se tatínek ze své cesty do večera nevrátil. Napadlo tehdy mnoho sněhu. Maminka proto požádala o pomoc sousedy. Když se od nich lidi z vesnice dozvěděli, že se ztratil pan farář, tak se jich velké množství vydalo ho hledat po všech cestách, kterými chodil. Našli ho až u Mochova v

---

¹⁰³ Oficiální Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Čelákovcích, 85

¹⁰⁴ Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 3

¹⁰⁵ Osobní svědectví Dagmar Uhrové.

¹⁰⁶ Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 23

místě, které se jmenuje „Na vrších“. Tatínek už byl chůzí ve vysokém sněhu tak vyčerpaný, že když zapadl do závěje, nedokázal se z ní vlastními silami vyprostit. Kdyby ho farníci neměli tak rádi, tak by ho určitě šlo hledat méně lidí a trvalo by déle, než by ho našli. Do té doby mohl tatínek zmrznout.“

O jeho osobní statečnosti vypovídá to, že se za II. světové války zapojil aktivně do odboje. Ukřývali a živili spolu s manželkou parašutisty z Anglie. Před dcerami, které v té době byly mimo domov na studiích, to tajili. Václav Kára taky několika lidem zachránil život tím, že jim ve spolupráci s jedním pražským farářem vystavoval falešné rodné listy. Gestapo u nich také dělalo domovní prohlídky ale naštěstí nikdy na nic nepřišli. Po válce mu za to jedna rodina poděkovala v rozhlase.¹⁰⁷

Faktem také je ta skutečnost, že i v době, kdy již působil jako farář československé církve v Přerově a mezi tamější náboženskou obcí a katolíky panovalo nepřátelství, tak se vždy snažil s katolíky rozumně dohodnout a když toto nepřátelství hrozilo přerůst v otevřené násilí, vždy působil na své přívržence tak, aby se situace uklidnila. O této skutečnosti svědčí mnoho úředních dokumentů, novinových článků a zápisů v katolické kronice. Jak vyplývá z této kroniky, když v Přerově působil jako katolický farář P. Blaťák, téměř vždy se s Václavem Károu ve sporných otázkách spolu domluvili, a nikdy nedošlo ani z jeho, ani Blaťákovy strany k porušení ústní dohody o vzájemné toleranci a spoluužívání kostelů, což nelze říci o době, kdy v Přerově působil Blaťákův nástupce František Samek.

Důvodů, proč se Václav Kára rozhodl vystoupit z církve římskokatolické a stát se farářem nové církve bylo více. Jako kněz byl zřejmě členem reformní Jednoty katolického duchovenstva. Sám se o tom nikde výslovně nezmiňuje, ale z textu úvodu Paměti náboženské obce církve československé v Přerově nad Labem tak lze usuzovat. Dalším důkazem je jím odeslaná korespondence z roku 1919,¹⁰⁸ adresovaná Jednotě. Pro tento fakt svědčí i zápis ve farní kronice, který o jednom osobním jednání s Károu uvádí katolický duchovní Blaťák. V kronice píše, že si Kára posteskl proto, „...že je nad jednáním Jednoty katolického duchovenstva a zvláště Kroihera, zejména nad schůzí z 5. srpna nejvýš roztrpčen. Je prý to pouhý nectný podvod. Kroihér prý jen balamutí kněze i lid. Navenek chce platit za katolického kněze, a zatím jedná jako československý odpadlík. Zejména tím, že trvá urputně na reformách Svatou Stolicí tak rozhodně zamítnutých. Pan Kára shoduje se v těch věcech úplně s mým úsudkem. Stěžoval si mi též trpce na Kroihera. Kroihér prý jej takovým násilím

¹⁰⁷ Osobní svědectví Dagmar Uhrové.

¹⁰⁸ <http://www.soaplzen.cz/badatelna>., vyhledáno 14.11.2008

nutil k ženění a k odpadu, nastrčil jej jako pokusného králíka a když pak viděl, že odpadlíci přece ještě nemají na růžích ustláno couvnul, ...¹⁰⁹

Druhým důkazem je odpověď jeho dcery Dagmar na otázku při zápisu osobního svědectví: „Byl Václav Kára před svým sňatkem a vznikem Církve čsl. nějakým způsobem zapojen do hnutí reformních katolických kněží?“ Odpověď: „Není mi známo, že by do tohoto hnutí byl nějak zapojen, ale je to možné. S určitostí vím, že se aktivně zapojil do konstituování nové církve po jeho vyloučení z církve katolické, to je po sňatku s maminkou. Vyprávěl, že tehdy neustále jezdil do Prahy, kde seděli s Dr. Farským i do rána v restauracích a sestavovali směrnice pro vznik Církve čsl.“

Třetím důkazem je skutečnost, že oddávajícím při Kárově církevním sňatku a jedním ze svědků při občanském sňatku byl katecheta Václav Peer,¹¹⁰ který byl mj. jedním z koncelebrantů české mše v pražském chrámu sv. Mikuláše dne 11. ledna 1920, při které došlo k „Prohlášení církve československé.“¹¹¹

Jedním z dalších hlavních faktorů působících při Kárově rozhodnutí pro vystoupení z katolické církve a stát se farářem nově formované církve jako jeden z prvních, však zřejmě nebylo pouze jeho členství v reformním hnutí, ale skutečnost, že jeho budoucí manželka byla těhotná a proto se s ní oženil.

Pro tuto okolnost svědčí na jedné straně fakt, že se oženil dne 18. prosince 1919 a dcera Jarmila se narodila 7. května 1920, tedy cca 5 ½ měsíce po svatbě. Dalším faktem, podporujícím tuto hypotézu je skutečnost, že ke svatbě došlo ještě před formálním vyhlášením nové církve a zápis v katolické kronice.

Za svého působení v Dřevčicích a později v Brandýse n.L. se Kára seznámil se svou budoucí manželkou Marií Hanušovou. Ta pracovala na faře v Brandýse nad Labem jako farská hospodyně. Na této faře v Brandýse bydleli společně duchovní nejen z Brandýsa, ale i z nedalekých Dřevčic, tudíž i sám Václav Kára jako kaplan.¹¹²

Manželka Václava Káry Marie rozená Hanušová se narodila 6. července 1879 v Žerčicích, politický okres Mladá Boleslav, jako dcera chudého koláře. Přestože měla ve škole výborný prospěch, vyučila se kuchařkou a pak pracovala jako farská hospodyně na faře v Brandýse nad Labem. Zde se seznámila s kaplanem Václavem Károu. S ním se setkávali i poté, co byl v roce 1916 ustanoven za faráře v Přerově nad Labem. Z tohoto místa ji (zřejmě

---

¹⁰⁹ Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 67

¹¹⁰ Osobní svědectví Dagmar Uhrové.

¹¹¹ V. KADEŘÁVEK / Z. TRTÍK: Život a víra ThDr. Karla Farského, Praha 1982, 49

¹¹² Osobní svědectví Dagmar Uhrové.

kvůli tomu, že byla v jiném stavu) vyhnali. Poté, do svatby bydlela někde v Praze. Václav Kára byl postaven před problém kde a jak právoplatně uzavřít sňatek i v situaci, kdy byl dosud katolickým knězem. Situaci vyřešil tím, že sňatek uzavřel v Praze – Nuslích, které v té době byly živým střediskem nově se utvářející církve československé.¹¹³

Ke sňatku došlo dne 18. prosince 1919. V manželství se Václavu Károvi narodily dvě dcery. Starší Jarmila se narodila 7. května 1920. Byla zemědělskou inženýrkou, pracovala na Ministerstvu zemědělství. Mladší Dagmar se narodila 1. dubna 1922, vystudovala pedagogiku a nástavbové studium biologie. Poté 40 let pracovala jako učitelka.¹¹⁴

Z výše uvedeného vyplývá, že pokud by Kára trval na setrvání v (podle tehdejšího Kánonu církevního práva z r.1917) církevně neplatném manželství (a on na něm trval pevně), nemohl by zůstat nadále katolickým knězem. Je tedy nasnadě, že vznik Církve československé umožnil Václavu Károvi pokračovat v jeho práci faráře, ale nyní již jako její duchovní správce.

Protože se Károva svatba a agitační činnost ve prospěch nové církve setkala u části dosavadních přerovských katolíků s nesouhlasem, odeslali již 5. ledna 1920 přerovští katolíci Arcibiskupské konsistoři stížnost na jeho jednání.¹¹⁵

V reakci na tento dopis si pražský arcibiskup Kordač povolal v polovině února Václava Káru k audienci. Při ní arcibiskup stanovil podmínky, za kterých může Kára zůstat katolickým knězem. Požadoval aby Kára odvolal svůj sňatek, protože podle tehdejšího kanonického práva byl neplatný a zároveň aby odešel z Přerova do jiné farnosti. Pro Václava Káru byly tyto podmínky nepřijatelné.¹¹⁶ Naoko však s podmínkami souhlasil a v neděli 29. února z kazatelny své omyly odvolal.¹¹⁷

Ve skutečnosti však rychle zrealizoval svůj „odfímšřovací plán“ a začal organizovat vznik československých náboženských obcí v Přerově nad Labem, Semicích a okolních obcích.¹¹⁸

Kárův odpad od římskokatolické církve poznamenal i jeho rodinné vztahy, byl totiž příčinou naprostého a definitivního rozchodu s jeho matkou a rodinou. Jeho dcera k tomu uvádí: „Po tatínkově přestupu k čsl. církvi na něj rodina pod vlivem matky zanevřela a přerušila s ním veškeré styky. Ani na rodinné události (pohřby, svatby atd.) ho nezvali. Když

---

¹¹³ Paměti náboženské obce církve československé v Přerově n.L., 3.

¹¹⁴ Osobní svědectví Dagmar Uhrové.

¹¹⁵ Paměti náboženské obce církve československé v Přerově n.L., 20.

¹¹⁶ Paměti náboženské obce církve československé v Přerově n.L., 7.

¹¹⁷ Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 20.

¹¹⁸ Paměti náboženské obce církve československé v Přerově n.L., 7.

neměl prostředky na obživu rodiny a neměl kde bydlet, tak ho nepodporovali. Jedině jeho o dvacet let mladší bratr Lojzík, který v té době studoval v Praze Obchodní akademii, mu z peněz, které dostával z domova na studia občas vypomohl, ale nebylo to ani často, ani moc, protože on sám těch peněz nedostával mnoho.¹¹⁹

Od konce července 1920 přestal Kára pobírat plat katolického duchovního. Páter Blat'ák o tom píše: „Republika československá, jak se zdá, považuje p. V.Káru za katolického faráře až do dne, kdy byl církevním soudem odsouzen a degradován t.j. 29. července 1920“¹²⁰ a dále, že 13. srpna bylo arcibiskupskou konsistoří P. Blat'ákovi sděleno, „že republika p. Károvi a Tůmovi v Jílovém plat zastavila.“¹²¹ Bez jakéhokoliv příjmu pak farář Kára zůstal až do května 1922, protože až od 1. dubna 1922, byl jmenován „zvláštním učitelem náboženství čsl. pro Přerov nad Labem, Semice a Velenku s počátečním platem 835,- Kč.“¹²²

Ztráta prostředků nutných k obživě rodiny vedla Káru k tomu, že v neděli 22. srpna 1920 při kázání „pravil, že mu stát zastavil plat, katolíci prý přece vyhráli, dle zákona je prý všecko dosud jejich, ale doufá, že ho jeho lidé neopustí, vyzval je, by naň sbírali, a mu platili náboženskou daň.“¹²³ Díky jeho všeobecné oblíbenosti farníci jeho žádost neoslyšeli. Jeho dcera Dagmar ve svém osobním svědectví uvádí: „Co se týče peněz, ty mu farníci nedávali. V době, kdy neměl vůbec žádný příjem, tak ho podporoval jeho mladší bratr Alois, ale byla to podpora velice skromná jak jsem vám už předtím řekla. Farníci mu poskytovali všemožné potraviny, mouku, máslo, vejce, mléko. Když byl hon, tak dostával zvěřinu, výslužky ze zabíjaček, ze svateb a tak podobně. Vzpomínám si, že ze svatby jsme vždy dostali i tzv. „pletenec“, což byl takový věnec z těsta a uprostřed byla nasypána spousta koláčů. Ty jsme pak jedli i celý týden, co jich bylo. Potravinami nás podporovali farníci v takové míře, že to rodině stačilo k obživě a z potravin jsme nemuseli kupovat vůbec nic.“¹²⁴

Po uzavření manželství a odpadu od katolické církve započal Václav Kára s aktivní agitací pro přestup věřících do nové církve. Stal se velice horlivým a zapáleným propagátorem jejích myšlenek a napnul veškeré své síly k tomu, aby přiměl co největší počet katolíků v této části Polabí k přestupu do nové církve, což se mu v hojně míře také podařilo, jak vyplývá z níže uvedených skutečností. Jistě k tomu přispělo i kouzlo jeho osobnosti.

¹¹⁹ Osobní svědectví Dagmar Uhrové.

¹²⁰ Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 73.

¹²¹ Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 70.

¹²² Paměti náboženské obce církve československé v Přerově n.L., 8.

¹²³ Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 73.

¹²⁴ Osobní svědectví Dagmar Uhrové.

Lidmi byl nazýván „polabským apoštolem.“¹²⁵ Václav Kára byl a je velice známý tím, jak vlastně on sám dokázal tuto část Polabí převést k církvi československé. Například v takových Semicích přestoupilo veškeré obyvatelstvo, v Přerově, Velence a Bříství valná většina.“¹²⁶

Václav Kára chodil na svých cestách do okolních obcí, které podnikal z důvodu agitace pro novou církev, na výuku náboženství, mše, křtiny, pohřby apod. všude pěšky s holí v ruce. Cestu si zkracoval po polních cestách a mezích. Jeho cesty vedly i do více než 13 km vzdáleného Českého Brodu.¹²⁷ Mše sloužil a náboženství vyučoval mimo Přerov i v Semicích, Velence, Bříství, Kounicích, Poříčanech, Mochově, Vykáni, Vyšehořovicích, Nehvizdech, Sedlčáncích a Českém Brodě. Po zřízení náboženské obce a čl. fary v Českém Brodě mu odpadly Český Brod, Kounice a Poříčany.¹²⁸

Podíl Václava Káry na velkolepých úspěších církve československé v popisovaném regionu byl značný. Přispěla k nim bezesporu silně protikatolická agitace a nálada v tehdejší společnosti. Sám Václav Kára to při svém rozhovoru s P. Blaťákem uvádí: „Nemyslete, že já jsem lid ten převrátil, náš český lid jest od dávných dob husitský, plný nechuti proti církvi katolické. Srdcem byl již dávno od církve odpadlým, teď se jen navenek provedlo to, co uvnitř bylo již dávno hotovo.“¹²⁹

O Kárově podílu na úspěšnosti církve čl. v českobrodském Polabí svědčí i dílčí a konečné výsledky sčítání obyvatelstva z roku 1921, postupně zveřejňované v českobrodském týdeníku Naše Hlasy. Jeho výsledky jsou uvedeny v kapitole „Udivující statistika“ této práce.

Závěrem lze konstatovat, že osoba Václava Káry měla na hromadný přestup věřících z církve římskokatolické k církvi čl. v této části Polabí obrovský vliv. Jistě to nebyl pouze Václav Kára, kdo významně ovlivnil rozhodnutí značné části obyvatelstva k odpadu od katolicismu. Byla to celá řada spolupůsobících faktorů, které jsou popsány v této práci v kapitole Církevní a společenské poměry vedoucí ke vzniku nové církve. Na takto položených základech pak pouze stačilo, aby se našel výrazný a všeobecně oblíbený jedinec, kterým Václav Kára bezesporu byl a který odpad od katolické víry inicioval.

---

¹²⁵ Pozn. Přímé potvrzení této skutečnosti vyplývá z osobního svědectví Dagmar Uhrové. Při sbírání podkladů pro tuto práci se o do dnešní doby přetrvávajícím věhlasu Václava Káry v Polabí zmínil katolický farář v sousedních Čelákovcích, přerovská farářka čl. církve Mgr. Benešová to potvrdila včetně pojmenování „polabský apoštol.“

¹²⁶ Srov. Osobní svědectví Dagmar Uhrové.

¹²⁷ Srov. Osobní svědectví Dagmar Uhrové.

¹²⁸ Paměti náboženské obce církve československé v Přerově n.L., 8.

¹²⁹ Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 7.

Další působení Václava Káry po roce 1924, kdy se poměry mezi katolíky a Církví čsl. v Přerově nad Labem stabilizovaly, již není předmětem této práce. Ani sám Václav Kára se v Pamětech náboženské obce čsl. o této době příliš nerozepisuje. Pro účely této práce však stojí za to, vyzdvihnout jeho pevný charakter a velkou dávku občanské statečnosti, kterou projevil svou aktivní účastí v protinacistickém odboji, kdy riskoval život svůj i své rodiny, proto, aby zachránil jiné.

Vzhledem k vysokému věku Václav Kára podal v roce 1950 žádost o odchod na trvalý odpočinek, která byla 31. srpna 1950 kladně vyřízena. Po svém odchodu na penzi žil až do své smrti v domku v Přerově n.L., který zakoupil v roce 1930.¹³⁰ K okolnostem smrti Václava Káry jeho dcera uvádí, že její starší sestra Jarmila „tragicky zahynula, když ji její manžel, zřejmě z neodůvodněné žárlivosti zavraždil. Tatínkovi se ten člověk vůbec nelíbil a sňatek s ním jí rozmlouval. Po její smrti se tatínek úplně změnil a sešel. Postihla ho mozková mrtvice, z té se ještě jakž-takž vzpamatoval, ale zakrátko ho postihla další, kterou již nepřežil.“¹³¹

Václav Kára zemřel 31. srpna 1958 ve věku 79 let. Rozloučení se zesnulým se konalo 4. září 1958 v pražském krematoriu. Pohřbu se zúčastnil čsl. biskup Dr. Novák, velké množství čsl. duchovních a příslušníků náboženské obce.¹³²

4. VZNIK NÁBOŽENSKÝCH OBCÍ NA ČESKOBRODSKU A OBNOVA KATOLICKÉ FARNOSTI V PŘEROVĚ NAD LABEM.

4.1 NÁBOŽENSKÁ OBEC PRO POLITICKÝ OKRES ČESKÝ BROD.

Jako i jinde na území Československa, vznikaly i na Českobrodsku náboženské obce Církve československé díky počáteční právní nevyjasněnosti poměrně živelně. Původně vznikaly v každé obci samostatně a žádaly o uznání, jako obec místní. Potom došlo k pokusu toto živelné hnutí sjednotit a vytvořit jednotnou obec pro celý okres. Jak vyplývá z dostupných dokumentů, situace ohledně zakládání náboženských obcí na Českobrodsku byla natolik složitá, že ani tehdejší státní orgány, které měly ustavování těchto obcí schvalovat, se v ní příliš nevyznaly.

Do rad náboženských obcí byli většinou stavěny místně významné osoby, aby tak byla zajištěna jejich vážnost, jak před státními orgány, tak i před věřícími samotnými. Byly tak

¹³⁰ Paměti náboženské obce církve československé v Přerově n.L., 9.

¹³¹ Osobní svědectví Dagmar Uhrové.

¹³² Paměti náboženské obce církve československé v Přerově n.L., 62.

jimi např. starostové, řídicí učitelé, statkáři, majitelé závodů, nebo alespoň významní živnostníci. Tento výběr však nebyl vždy šťastný, protože v některých případech tyto osoby, nespĺňovaly osobnostní, charakterové a morální předpoklady pro výkon svých funkcí.

Takových lidí bylo ve zmíněných obcích více, ale jako příklady stačí uvést v každé náboženské obci alespoň jednoho. V Českém Brodě to byl původní místopředseda okresní náboženské obce p. Gotthard Hocke, majitel větší strojnické dílny Hocke a spol.¹³³ Tento člen rady byl 2x soudně trestán za přečiny majetkové povahy, a to dne 20. července 1909 a 26. února 1926, jak vyplývá ze zprávy Četnické stanice v Českém Brodě ze dne 19. července 1926 Okresní správě politické.¹³⁴

V náboženské obci Přerov nad Labem to byl statkář Jindřich Veselý. Tento předseda rady starších holdoval ve větší míře alkoholu a zřejmě z toho důvodu byl ve vyřizování úředních písemností náboženské obce velice liknavý. Závislost na alkoholu nakonec vedla i k jeho tragické smrti.¹³⁵

Ve Škvorci byl takovým významným členem předseda náboženské obce Josef Kafka. Kvůli jeho osobě dokonce podal 5. ledna 1923 svou resignaci farář Karel Kučera. Tento duchovní při dojíždění do Škvorce býval u Kafků ubytován. Jejich zpočátku dobrý vztah postupně přerostl v nepřátelství. Čsl. farář Karel Kučera byl pro svou povahu, řečnické nadání a nekonfliktní jednání nejen ve Škvorci, ale i v okolních obcích oblíben. K osobě Josefa Kafky je třeba podotknout, že byl aktivním člověkem, měl i dobrou vůli, ale chyběly mu potřebné vlastnosti, které by měl mít člověk stojící v čele náboženské obce. Jeho volbou se rada starších dopustila omylu, protože nepochopila, že předsedou rady starších musí být člověk nábožensky založený a vysoké morální úrovně. Proto se v životě tamější náboženské obce počala počátkem roku 1923 projevovat pokleslost, ochabování a celková vlažnost v přístupu k životu celé náboženské obce.¹³⁶ Přesto zůstal v čele náboženské obce až do 28. dubna 1926, kdy ho okolnosti donutily podat resignaci, která byla přijata.¹³⁷

Situace při vzniku náboženské obce Církve čsl. v Přerově nad Labem a Semicích byla, na rozdíl od ostatních míst v okrese mnohem složitější a přímo nabitá různými událostmi, které jsou popsány i v jiných kapitolách této práce. Zejména se jednalo o zabránění objektů katolické církve a ostré střety mezi příslušníky Církve čsl. a katolickou menšinou. Její výjimečnost spočívala také v tom, že v této katolické farnosti přestoupila k nové církvi přímo

¹³³ Srov. kapitolu Českobrodsko na počátku nové republiky.

¹³⁴ SOA Kolín kt.432, sg.5/5/7 č.j. 19203

¹³⁵ Srov. Osobní svědectví Dagmar Uhrové.

¹³⁶ Vítězslav POKORNÝ: Dotyk naší historie, Úvaly 2006, 12.

¹³⁷ Vítězslav POKORNÝ: Dotyk naší historie, Úvaly 2006, 13.

drtivá většina věřících. V českobrodském regionu se jednalo o první náboženskou obec Církve čsl. a zejména díky jejímu agilnímu faráři Václavu Károvi, který svým odpadem od církve její vznik inicioval, si vydobyla vedoucí postavení v rámci okresu. Proto zde bylo, na rozdíl od jiných míst okresu, kde sice část věřících odpadla, ale katolické farnosti fungovaly dál, nutno katolickou farnost přímo znovu konstituovat a zrekonstruovat.

4.1.1 Přerov nad Labem.

Odpad věřících od katolické církve a založení náboženské obce čsl. v Přerově nad Labem byl Václavem Károu, který byl zřejmě členem reformní Jednoty katolického duchovenstva, připravován již v průběhu roku 1919. Kára o tom píše: „Byl jsem tehdy již lid zdejší předešlými promluvami připravil na požadavky reformního kněžstva a sám via facti také provedl tyto.“¹³⁸

18. prosince 1919 se Václav Kára oženil.¹³⁹ Snoubenci byli církevně oddáni v Praze – Nuslích. Zřejmě proto, aby podle tehdy platného kanonického práva církevně neplatné manželství oficiálně zlegalizoval, uzavřel i občanský sňatek. Ten se konal tentýž den na Staroměstské radnici v Praze.¹⁴⁰

Na Hod Boží pak Václav Kára sloužil v přerovském kostele a v kostele v Semicích mši v českém jazyce, přestože sloužení mše v češtině zakázal pod těžkým hříchem arcibiskup Kordač ve svém pastýřském listu ze dne 17. prosince 1919.¹⁴¹

O tom, jaká byla reakce veřejnosti na jeho svatbu a české bohoslužby svědčí tento Kárův zápis v kronice: „Nikdy nezapomenu na vzrušení, jaké vyvolal tento můj sňatek ve zdejším a okolním lidu a pak ve veřejném tisku. Rovněž české bohoslužby na Hod Boží vánoční konané ve farním kostele v Přerově n. Labem a ve filiálním v Semicích všeobecně se lidu líbily. Cítili jsme všickni, že je to okamžik historický - na němž mnoho záleží.“¹⁴²

Většina místních věřících zřejmě s Károu v jeho počínání souhlasila, o čemž svědčí jejich hromadný výstup z církve v příštích měsících. Část se však s těmito poměry nehodlala smířit.

Z iniciativy Aloise Müllera, malorolníka z Přerova, 5. ledna 1920 odeslali přerovští katolíci dopis Arcibiskupské konsistoři stížnost na faráře Káru. Ve stížnosti uvádějí:

- Že se farář Kára 18. prosince 1919 oženil.

¹³⁸ Paměti náboženské obce církve československé v Přerově n.L., 3.

¹³⁹ Srov. kapitola Odpady římskokatolických kněží od církve.

¹⁴⁰ Paměti náboženské obce církve československé v Přerově n.L., 3.

¹⁴¹ Pavel MAREK: Církevní krize na počátku první československé republiky 1918 – 1924, Brno 2005, 145.

¹⁴² Paměti náboženské obce církve československé v Přerově n.L., 3.

- Své reformační snahy káže z kazatelny a neslušně mluví o svých nadřízených.
- Tvrdí, že s Římem už je vyrovnán a nemá s ním už co dělat.
- O sbírce na sv. otce řekl, že se z ní podporují všelijaké neplechty.
- 28. prosince četl místo kázání dopis pí. Zahradníkové, choti bývalého ministra železnic, jako nějaký pastýřský list, ve kterém se doporučuje ženění katolických kněží. Následuje výčet periodik, ve kterých byl tento dopis uveřejněn.
- Dále jsou v dopise citovány různé výroky faráře Káry, kterými kritizoval vysoké duchovenstvo.
- Za páterem Károu jdou socialisté a to proto, že mají radost, že se oženil, vystupuje proti svým představeným a činí mezi katolíky zmatek.
- Že je toho více, co řekl z kazatelny, ale není to možné si vše pamatovat, „neboť něco podobného z kazatelny se ještě nemluvílo a také každého to překvapuje a rozčiluje.“

V závěru podepsaní žádají, aby jejich jména nebyla faráři sdělena, ale že když to bude třeba, tak u soudu vše dosvědčí.¹⁴³

Zřejmě na základě této iniciativy pozval pražský arcibiskup Kordač v polovině února Václava Káru k osobnímu jednání do Prahy. Při něm arcibiskup vznesl požadavky, za kterých může Kára zůstat katolickým knězem. Požadoval aby Kára odvolal svůj sňatek a zároveň aby odešel z Přerova do jiné farnosti. Podle Káry se tak stalo „za podmínek pokořujících.“¹⁴⁴

V líčení dalších událostí se od sebe zápis V. Káry a katolického administrátora Fr. Blatáka poněkud liší, ale jejich důsledek je stejný, a to odpad drtivé většiny obyvatelstva Semic a Přerova n.L. od katolické církve.

Katolická kronika uvádí: „...prosil za odpuštění, činil pokání a dosáhl rozhrěšení. Doma pak, v neděli 29. února, z kazatelny své dosavadní chyby odvolal, a prosil za odpuštění zvláště ty, kteří již na Tři Krále podali naň k arcib. Ordinariátu stížnost.“ Zápis dále v líčení pokračuje, že hned poté co svá „poblouzení“ odvolal, Káru navštívili odpadlí kněží Dlouhý - Pokorný a Zahradník - Brodský, kteří ho přemluvili, aby zas odpadl k církvi československé. Prý mu slíbili jménem ministra Habrmana, že když přivede celou farnost k odpadu, bude mu přiřknuta přerovská fara i s jejími příjmy. Kára pak začal ihned s najatými agitátory chodit od domu k domu s odhlašovacími lístky a všemožně přemlouvat lidi, aby lístky podepisovali.¹⁴⁵

Václav Kára události od setkání s arcibiskupem popisuje jinak. V kronice uvádí, že na arcibiskupovy podmínky nepřistoupil, proto byl suspendován a na jeho místo byl ustanoven

¹⁴³ Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 20.

¹⁴⁴ Paměti náboženské obce církve československé v Přerově n.L., 7.

¹⁴⁵ Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 20.

jako administrátor farář Otokar Hála z Bříství. Proto, aby získal čas, udržoval Hálu i arcibiskupského vikáře Josefa Kebrleho z Přistoupimi v domnění, že se arcibiskupovi podrobí.

Ve skutečnosti po poradě s Dr. Karlem Farským a ministerským radou Zahradníkem - Brodským požádal tehdejšího pražského magistrátního komisaře Dlouhého - Pokorného, aby co nejdříve přijel do Přerova a vystoupil na veřejné schůzi, kde by občanům vyložil zásady nově se formující církve. Dlouhý - Pokorný jeho žádosti vyhověl. Schůze byla svolána na nedělní odpoledne 6. března do hostince starosty J. Černého.¹⁴⁶ Po více než dvouhodinové řeči pana Dlouhého - Pokorného začalo vystupování farníků z katolické církve a jejich přihlašování k církvi československé. První kupodivu vystupovali starší lidé. V následujících dnech se uskutečnilo „odřímštění“ v Semicích. První se odhlásil řídicí učitel Josef Skřivánek s celou rodinou. Poté, na výzvu místního statkáře Františka Čepičky následovala skoro celá obec.¹⁴⁷ Tím byl prakticky rozchod velké většiny farníků s katolickou církví dokonán.

4.1.2 Kounice.

Náboženská obec v Českém Brodě zahrnovala politickou obec Kounice. I zde ustavení místní Církve čsl. předcházela protikatolická agitace. V jejím průběhu byly rozšiřovány fámy, že katolíci budou muset platit faráři za osobu 80 korun měsíčně, případně 300 korun za půl roku,¹⁴⁸ a že bývalý zdejší administrátor Mokráček také odpadl a stal se biskupem Církve československé. Zdejší farář o tom v kronice píše, že: „Farář při každé příležitosti klepy tyto vyvracel, do každé rodiny dal leták od Dra. Pekaře „Ve vážné chvíli“, povzbuzoval, napomínal, varoval, ale hlas jeho úplně zanikal.“ Nejaktivnějším agitátorem byl místní starosta Bašus, který svolal na den 18. února 1921 do místního hostince p. Šulce veřejnou schůzi, na níž byl hlavním řečníkem Václav Kára, který agitoval pro přestup do Církve čsl. a jakýsi nejmenovaný úředník nemocenské pokladny z Českého Brodu přemlouval účastníky k vystupování z církve do bezvěrectví. „Všechny lži, zde proti Římu a církvi katolické vedené zde vyvrátil přítomný farář Hloubětínský Karel Toman tak, že oba řečníky úplně umlčel. Skvělá řeč Tomanova nepřesvědčila však Bašusem sfanatizovanou cháttru, která si počínala jako divá zvěř. Jak bezcharakterní a divoké individuum dotyčný Bašus jest, viděti z následujícího. Na zmíněné schůzi prohlásil Bašus, že farář na počátku války pronesl tato

¹⁴⁶ Pozn. jméno starosty uvádí každý zdroj jinak. V Pamětech náboženské obce církve československé v Přerově n. L. str. 7. je jeho jméno uvedeno jako J. Černý, duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložená na faře v Přerově n.L. str. 17 uvádí Rudolf Černý.

¹⁴⁷ Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložená na faře v Přerově, 7.

¹⁴⁸ Kronika farnosti Kounice, 84

slova: Lidská společnost jest hustý les, který má být vykácen. Když se farář ozval, že slov těch nikdy nepronesl, řekl je to pravda, moje tchyně (tj. Janečková) přišla jednou z kostela celá rozrušená a uplakaná, když slova ta slyšela.“ Farář Vyskočil pak v dalším textu dokládá argumenty skutečnost, že podobná slova nikdy neřekl. Zápis končí konstatováním: „A takové prohané individuum stojí v čele obce.“¹⁴⁹ K ustavení místní náboženské obce čl. a zvolení rady starších došlo dne 19. dubna 1921. Oznámení o tom bylo zasláno okresní správě politické, spolu s přehledem členů rady a údajem, že počet členů náboženské obce činí 311 osob.¹⁵⁰

V odpověď zasílá Okresní správa politická až 10. února 1922 dotaz, zda se ustavením jednotné náboženské obce pro celý okres nestalo toto oznámení bezpředmětným. V opačném případě, by na státní uznání toto oznámení nestačilo a musel by být předložen vlastní statut.¹⁵¹ Na tento dotaz odpovídá pan Bašus: „Vrací se sdělením, že nejde tu o vytvoření nové obce náboženské. Uvnitř jmenovaní se domnívali, že musí ohlášení učiniti. Bezpředmětné.“¹⁵²

4.1.3 Ostatní obce Českobrodského regionu.

Lze předpokládat, že v ostatních obcích českobrodského regionu vznikly místní náboženské obce stejným způsobem, jako v Přerově nad Labem, Kounicích a Škvorci o němž je pro jeho specifičnost pojednáno v samostatné kapitole, tj. po předcházející agitaci byla svolána veřejná schůze, většinou za účasti Václava Káry, po níž došlo k vytvoření místní náboženské obce, a jejím přihlášení k celookresní náboženské obci. Tuto hypotézu podporuje svědectví Dagmar Uhrové: „Otec byl a je velice známý tím, jak vlastně on sám dokázal tuto část Polabí převést k církvi československé. Například v takových Semicích přestoupilo veškeré obyvatelstvo, v Přerově, Velence a Bříství valná většina.“¹⁵³

Svědčí pro to i zápis faráře Otokara Hály v břístevské farní kronice: „Zde měl (Václav Kára) schůzi ve St. Vescích, když mnoho jich zatím neodpadlo – asi tak 45 – 50; a poté ve Velenkách, po níž přes varování faráře Břístevského skorem třista katolíků se podepsalo že z církve katol. vystupují. Agitace tam šla dříve k tomu; hlavními agitátory tohoto odpadlictví byli občané Velenecí V. Červený rolník a V. Kořán kupec tamtéž, kteří přemlouvali, vše možné lhouce k odpadu. Mnozí se dali svést, ale přece 250 jich odmítlo – k rolníku Kučerovi

¹⁴⁹ Kronika farnosti Kounice, 85.

¹⁵⁰ SOA Kolín, kt.265, sg.5/2K/104

¹⁵¹ SOA Kolín, kt.265, sg.5/2K/104 č.j. 14125

¹⁵² SOA Kolín, kt.265, sg.5/2K/104

¹⁵³ Osobní svědectví Dagmar Uhrové.

přišel agitátor Kořán třikrát a přemlouval, a třikrát byl odbyt.“¹⁵⁴

4.1.4 Ustavení okresní náboženské obce.

Ve všech obcích Českobrodská, s výjimkou Škvorce, zřejmě nebyli příslušníci nové církve schopni ustavit svou funkční radu starších. Také, opět s výjimkou Škvorce, neměli svého duchovního – v počátcích prakticky všude zajišťoval duchovní správu Václav Kára.¹⁵⁵ Proto zřejmě uzrála myšlenka, utvořit jednu společnou náboženskou obec pro všechny politické obce v okrese, pod duchovní správou Václava Káry.

K založení náboženské obce s celookresní působností došlo v neděli 1. května 1921, kdy se v zasedací síni radnice v Českém Brodě konala schůze příslušníků Církve československé. O průběhu schůze nám podává podrobnou zprávu protokol, ve kterém se uvádí: „Schůzi zahájil o 4. hodině V. Břečka. ...předseda br. Mikeš přivítav účastníky této schůze, udělil slovo br. Károvi, čsl. faráři z Přerova, který v řeči trvající přes 1/2 hodiny, která s napětím a veškerým souhlasem byla sledována, vysvětlil příčiny, proč rozešli jsme se s Římem, nastínil reformační snahy zakladatelů národní církve československé, která pokračujíc v přerušném hnutí husitském po očištění křesťanství, od přežitých formalit a mentality cizích národů do křesťanství zavlečených zvráceností, které nauku Kristovu zkompromitovaly, vyložil snahy o znárodnění a o uvedení teologického bádání v souhlas s výzkumy věd přírodních tak, aby náboženství nebylo v rozporu s rozumem a učiniti z něj to, čím býti má, tj. mravního činitele který by národ rozvrácený sobectvím třídní nenávisti spojoval za ideál čistého křesťanství, bratrství a lásce k bližnímu.

Po řeči té vyžádal si slovo br. Břečka, který uvedl, že hlavní překážkou, proč nemůžeme zde takové přednášky častěji slyšeti, jest to, že nemáme dosud vlastní stánek a navrhuje resoluci, kterou se ukládá novému staršovstvu, aby vstoupilo ve styk s církví českoobraskou a společně požádalo o propůjčení bývalého husitského kostelíka u sv. Trojice v Českém Brodě. Přečtená resoluce byla schválena jednohlasně.

Přikročeno k volbě okresní rady starších a zvolení aklamací:

předsedou br. Beneš Karel,
místopředsedou br. Hocke Gotthard,
jednatelem br. Břečka Václav,
pokladníkem br. Mikeš Jan,

---

¹⁵⁴ Kronika farnosti Bříství, nepag.

¹⁵⁵ Osobní svědectví Dagmar Uhrové.

členy výboru:

s. Lefnerová Marie

s. Třeštíková Marie

s. Lonská Františka

br. Lang Antonín

br. Bárta Jaroslav,

důvěrníky obcí:

za Poříčany br. Forejt Jan,

za Kounice br. Erben Jan,

Štolmíř br. Oberlander Jan,

Klučov br. Tůma Jan,

Přerov br. Veselý Jindřich,

Semice br. Bubeník František,

Velenku br. Kořán Václav,

Tuklaty br. Vincenc Jan,

Tlustovousy br. Koubek Václav,

Vyšerovice br. Stupecký Václav.“

Dalším krokem zvolené rady starších bylo úřední informování Okresní správy politické, že tato náboženská obec vznikla. Proto jí dne 12. května 1921 rada tuto skutečnost písemně oznámila s tím, že do splnění podmínek, nutných pro státní schválení místní náboženské obce, bude fungovat vpředu uvedená rada starších jako přípravný výbor pro ustavení této náboženské obce. Za přípravný výbor jsou podepsáni Karel Beneš předseda a Václav Břečka jednatel.¹⁵⁶

K samotnému ustavení náboženské obce pro celý politický okres došlo na valné hromadě konané dne 28. srpna 1921 v Českém Brodě. Přítomno bylo 56 zástupců většiny obcí z celého okresu. Byly přijaty stanovy, zvolena rada starších, provedena volba duchovního správce, jímž byl zvolen čsl. farář Václav Kára z Přerova nad Labem. Dále bylo jednáno o příštím zřízení filiálních správ a usnesena jednotná, minimální církevní daň pro členy starší 16 let, pro ženu 10 Kč a pro muže 20 Kč ročně. Obce, které při volbě neobdržely zastoupení v radě starších, měly právo jmenovat své zástupce do jejích schůzí. Rada starších se pak konstitovala 4. září 1921 následovně: předseda Jindřich Veselý, statkář v Přerově nad

---

¹⁵⁶ SOA Kolín, kt.432, sg.5/5/7

Labem, místopředseda Ing. František Tlapák, jednatel Václav Břečka, puškař, pokladník Jan Mikeš, úředník, všichni jako užší správa v Českém Brodě. Výběrcím daně v celém okrese byl zvolen A. Malý. Dary a daň bylo možno zasílat na účet 6161 městské spořitelny v Českém Brodě.

Již při tomto ustavení došlo k jisté dvojkolejnosti, protože duchovní správa sídlila v Přerově nad Labem, stejně, jako předseda rady starších Jindřich Veselý. Administrativní správa rady starších pak sídlila v Českém Brodě,¹⁵⁷ protože výše zmínění členové správy tam bydleli a úřadovali, jak je patrné z jiných dokumentů. Vzhledem k (na tu dobu) značné vzdálenosti a neexistenci komunikačních technologií nutně musela být vzájemná součinnost těchto orgánů rady starších značně obtížná.

Státními orgány byla veškerá korespondence zasílána na adresu p. Jindřicha Veselého, do Přerova nad Labem, který však nevynikal přílišnou horlivostí při jejím vyřizování, jak vyplývá z mnoha dalších materiálů. Příčina takového jednání je vysvětlena na jiném místě v této kapitole. Z těchto dokumentů také vysvítá, že státními orgány byla tato náboženská obec vnímána, jako místní, přerovská obec s působností pro celý okres.¹⁵⁸

Dne 22. prosince 1921 požádala tato okresní náboženská obec o státní uznání. Pro formální a obsahové nedostatky vrátila Zemská správa politická Okresní správě politické v Českém Brodě spis ve věci zřízení náboženské obce československé v Přerově n.L. s tím, aby spis doplnila výkazem zámožnějších a poplatně silnějších příslušníků obmyslené náboženské obce dle obcí jejich pobytu. Dále má být zjištěno, jestli byla místnost pro vyučování náboženství ve školní budově v Českém Brodě propůjčena oprávněnými úřady a zda byly místnosti pro duchovní správu v Českém Brodě získány (Václavem Károu) zákonným způsobem, protože „týž bydlí, pokud zde známo na katolické faře v Přerově.“¹⁵⁹

Zároveň mělo být zjištěno, zda je postaráno o vyučování náboženství ve všech školách v obvodu této náboženské obce. Protože hranice obvodu byly stanoveny neurčitě, měl být spis zároveň doložen seznamem politických obcí, které jsou do něho zahrnuty. Doplněný spis měl být zpětně doručen nejdéle do 10. února 1922.¹⁶⁰

Okresní správa politická poté podnikla kroky k tomu, aby vyhověla požadavku Zemské správy politické, proto zaslala Okresnímu školnímu úřadu v Českém Brodě (datum

¹⁵⁷ Srov. Naše Hlasy, číslo 35 ze dne 10. září 1921

¹⁵⁸ Pozn.: V dochovaných dokumentech je tato celookresní obec z důvodu dvou rozdílných sídel její správy uváděna jako Náboženská obec v Přerově nad Labem, jindy jako Náboženská obec v Českém Brodě, nebo jako Náboženská obec pro politický okres Český Brod v Přerově nad Labem.

¹⁵⁹ SOA Kolín, kt.432, sg.5/5/1,č.j. 43931

¹⁶⁰ SOA Kolín, kt.432, sg.5/5/1,č.j. 434523

nečitelné – zřejmě leden 1922) dopis, ze kterého vyplývá, že místní školní rada se na schůzi dne 11. listopadu 1921 usnesla propůjčovat k účelům bohoslužeb jednou měsíčně kreslířnu v místní chlapecké škole. Z nařízení Zemské správy politické žádá Okresní správa politická o sdělení zda se tak stalo oprávněně, se svolením Okresního školního úřadu a zda proti tomu nemá zdejší školní úřad námítky. Zprávu má školní úřad podat do konce ledna 1922. Podepsán Wágner.¹⁶¹ Také byl zaslán dopis předsedovi Jindřichu Veselému, kterým žádá, aby veškeré údaje, které Zemská správa požaduje, doplnil a zpět zaslal do 5. února 1922.

Z dalších dokumentů pak vyplývá, že jmenovaný předložil až dne 6. dubna 1922 seznam 30 obcí, které by měly do obvodu náboženské obce spadat, včetně seznamu zámožnějších členů. Protože však zřejmě vznikly pochybnosti o jejich skutečné finanční situaci, byl Jindřich Veselý požádán, aby byla jejich zámožnost doložena, zejména u osob z Přerova nad Labem, Semic a Starého Vestce.

Zřejmě z důvodu, aby byla ověřena důvěryhodnost zprávy, kterou pan Veselý podá, byla 18. května 1922 stejná žádost zaslána i Četnickému staničnímu velitelství v Přerově nad Labem. Z oznámení vrchního strážmistra Valáška pak vyplývá, že osoby uvedené na výkazu jsou skutečně tak dobře situovány, že by byly schopny soběstačnou zamýšlené náboženské obce zajistit.¹⁶²

Situace ohledně vymezení obvodu náboženské obce se však neustále měnila, zejména proto, že náboženská obec ve Škvorci trvala na své samostatnosti. Zároveň v této souvislosti vznikaly spory o to, ke které náboženské obci má která politická obec patřit. Proto 18. května 1922 posílá Okresní správa politická v Českém Brodě, ve věci zřízení náboženské obce v Přerově nad Labem, opět dopis „předsedovi náboženské obce československé,“ panu Jindřichu Veselému. V něm konstatuje, že 6. dubna 1922 předložil seznam 30 obcí, na něž by se měla vztahovat působnost místní náboženské obce v Přerově nad Labem. V původní žádosti by pod její působnost ale měly spadat všechny obce v českobrodském okrese, pokud samy nevytvoří náboženskou obec. Tento rozpor je třeba vyjasnit. Proto „se vybízíte, aby rada starších československé církve předložila doklad o tom, že obvod obce dle §7. ústavy čl. církve diecesní radou ustanoven a v jakém rozsahu.“¹⁶³

Ve vyřizování těchto písemností se projevila již dříve zmíněná liknavost p. Veselého, který na tento přípis neodpověděl. Z toho důvodu dne 26. října 1922 urguje Okresní správa politická u předsedy náboženské obce čl. odpověď „na přípis č.j.19535 ze dne 18. května,

¹⁶¹ SOA Kolín, kt.270, sg.5/5/5

¹⁶² SOA Kolín, kt.432, sg.5/5/5

¹⁶³ SOA Kolín, kt.432, sg.5/5/5 č.j.19535

kde byl urgován dopis ze dne 6. dubna 1922 se stejným č.j., kterého vyřízení bylo urgováno 31. května 1922 s č.j. 20806 jelikož žádný z přípisů těchto dosud nebyl vyřízen a Zemská správa politická v Praze nařídila okamžité předložení spisů týkajících se založení náboženské obce československé v Přerově nad Labem, vybízíte se abyste naznačený přípis zdejší ihned vyřídil, neb zdejšímu úřadu obratem sdělil, z kterých příčin tato záležitost Vámi vyřízena býti nemůže.“

Z dopsané poznámky na tomto dopise p. Veselému je patrné, že na opis, který bude zaslán Zemské správě politické se má uvést, že vzhledem k jejich urgenci ze dne 21. října 1922 se jim opis tohoto dopisu zasílá s tím, že jakmile spis dojde, bude okamžitě Zemské správě politické předložen.

Protože zřejmě ani tento dopis na p. Veselého nezapůsobil, došla Okresní správě trpělivost a 16. listopadu 1922 byl Jindřichu Veselému poslán příkaz, aby přípis ze dne 26. října 1922 byl do tří dnů vyřízen. Pokud do 24. listopadu nedojde k vyřízení, nebo odůvodnění, proč nemůže být vyřízen, bude „k podání žádaných vysvětlení předveden ku okresní politické správě v Českém Brodě.“ Zároveň je v textu upozorněn, že je obsah tohoto dopisu dán na vědomí Václavu Károvi.

Až tento dopis zřejmě vyburcoval p. Veselého z klidu a 20. listopadu 1922 byla napsána odpověď. Srovnáním písma s jinými dokumenty ji však napsal Václav Kára, a Jindřich Veselý ji pouze spolupodepsal. Tak tomu bylo ostatně na všech dalších dokumentech. Dopis obsahuje sdělení, že rozpor v obvodu náboženské obce povstal z toho, že v původní žádosti o státní schválení byly uvedeny všechny politické obce na československém okrese. To proto, „že tehdy ještě ani Čelákovice, ani Škvorec nežádaly o zřízení svých náboženských duchovních správ.“ Obvod náboženské obce v Přerově n.L. „budou tedy tvořiti ty obce, které jsou ve výkazu schváleném diecesní radou uvedené.“¹⁶⁴

V této době se tedy již projevil odstředivý tendence náboženské obce ve Škvorci, která nikdy nechtěla být pouhou součástí celookresní náboženské obce a 19. dubna 1922 podala svou žádost o státní uznání. V přehledu obcí svého obvodu pak uvedla i obce, které byly uvedeny také v přehledu obce celookresní se sídlem v Přerově nad Labem, resp. Českém Brodě.

Celá věc s vyjasněním obvodů byla vyřešena poté, co 10. dubna 1923 obdržel p. Veselý dopis, ve kterém je žádán o upřesnění do kterého obvodu mají být zahrnuty obce Tlustovousy, Horoušany a Tuklaty. Má tak učinit po dohodě s náboženskou obcí ve

---

¹⁶⁴ SOA Kolín, kt.432, sg.5/5/5

Škvorci.¹⁶⁵

K této dohodě pak skutečně došlo a 15. dubna 1923 byl okresní správě politické zaslán dopis tohoto znění: „Pod číslem jednacím 60 ve věci vyřazení náboženských obcí z obvodu přerovského sdělují k přípisu Okresní správy politické ze dne 10.dubna 1923 číslo 15065 níže podepsaní zástupcové náboženské obce česko – slovenské v Přerově nad Labem, že obce Tuklaty, Horoušany, a Tlustovousy mají být zahrnuty do obvodu náboženské obce ve Škvorci.“¹⁶⁶

Zda s tímto rozhodnutím byli příslušníci Církve čsl. ze zmíněných obcí seznámeni a vyslovili s ním souhlas je sporné, ale zřejmě se jich nikdo na jejich názor neptal. Na bohoslužby do Českého Brodu totiž měli lepší spojení, nežli do Škvorce, nehledě na to, že mohli spojit návštěvy bohoslužeb s vyřizováním různých záležitostí v okresním městě. Zřejmě zde sehrála svou roli snaha škvorecké náboženské obce zvýšit svůj význam. Tato situace pak postupně vedla až k revoltě v těchto obcích, popsané na jiném místě této práce.

4.1.5 Činnost okresní náboženské obce.

O činnostech celookresní náboženské obce se dochovaly pouze již uvedené zprávy a dokumenty, týkající se administrativních záležitostí, spojených zejména s jejím ustavením a státním uznáním. O tom, že by tato obec vyvíjela nějaké aktivity navenek, nebo interní pro své příslušníky, s výjimkou bohoslužeb, nejsou v dostupných pramenech žádné zmínky.

Jednu výjimku tvoří problém týkající se oddacího listu, vystaveného farářem Václavem Károu. Dne 18. dubna 1922 se dostavil k Okresní správě politické pan Václav Břečka (sám bydlícím z Českého Brodu), jednatel rady starších náboženské obce Církve čsl. v Přerově n.L. a vznesl stížnost, že okresní soud v Českém Brodě zamítl výnosem ze dne 28. února 1922 notářskou žádost manželů Antonína a Boženy Chramostových z Přerova nad Labem o zaknihování jejich manželské smlouvy, protože jejich oddací list vydaný farářem církve čsl. není právní listinou, protože podle věstníku ministerstva národní osvěty č. 54 z roku 1921 nebylo církvi čsl. svěřeno vedení matrik.

Proti tomu náboženská obec namítá, že podle zákona, že každý občan má právo se dát oddat buď civilně, nebo církevně. Jelikož byla Církev československá státně uznána, je sňatek zákonný a oddací list, jako listina, která skutečnost sňatku potvrzuje, je právoplatnou listinou. Proto je tudíž jak výnos ministerstva národní osvěty, tak rozhodnutí Okresního soudu

---

¹⁶⁵ Srov. SOA Kolín, kt.432, sg.5/5/5

¹⁶⁶ SOA Kolín, kt.432, sg.5/5/1

nezákonné. Na závěr se uvádí, že náboženská obec má své matriční knihy řádně potvrzené od Okresní správy politické. Proto se žádá, aby bylo ve věci vydáno rozhodnutí. Podepsán za okresní správu Valta a za radu starších Václav Břečka jednatel.¹⁶⁷ Tato stížnost byla postoupena dne 21. dubna 1922 Zemské správě politické.¹⁶⁸

Zemská správa politická pak odpovídá dne 16. června 1922 aby byl stěžovatel poučen, že zřízení této obce nebylo dosud schváleno Ministerstvem školství a národní osvěty, a pouze pokud k němu dojde a bude vzata na vědomí volba duchovního správce, může tento platně oddávat.¹⁶⁹

Druhou výjimkou bylo valné shromáždění členů v neděli dne 19. listopadu 1922 v českobrodské sokolovně spojené s bohoslužbou a následnou přednáškou, kterou vykonal tehdejší čsl. biskup Dr. Karel Farský.¹⁷⁰

4.1.6 Rozpad okresní náboženské obce.

Je zřejmé, že pro značnou administrativní náročnost, velké vzdálenosti,¹⁷¹ ztěžující vzájemnou komunikaci a odstředivé síly ve vlastní náboženské obci, došlo postupně k opuštění myšlenky této celookresní náboženské obce. Jednotlivé náboženské obce s kompaktnějším obvodem bylo možno lépe spravovat a vzájemná komunikace v těchto obvodech byla jednodušší.

K zániku jednotné obce došlo mimo výše popsané důvody zejména proto, že tehdejší náboženská obec ve Škvorci nesla těžce, že by byl její význam snížen tím, že by náležela k celookresní obci jako pouhá její součást. Na druhou stranu je třeba spravedlivě přiznat, že tato obec vznikla nezávisle na hnutí, které vyvolal „polabský apoštol“ Václav Kára, a který svým vlivem inicioval vznik náboženských obcí v jiných místech okresu a jak nepřímo vyplývá z uvedených faktů, byl zřejmě také iniciátorem vzniku celookresní náboženské obce.

Zástupci škvorecké náboženské obce a ani delegáti z jiných obcí, které tato obec později zahrnula do svého obvodu, s výjimkou později proti Škvorci rebelujících Tuklat a Tlustovous se rovněž nezúčastnili zakládající schůze náboženské obce s celookresní působností 1. května 1921 v Českém Brodě.

Dalším faktem je, že k náboženské obci ve Škvorci se přihlásily i místní náboženské

---

¹⁶⁷ SOA Kolín, kt.270, sg.5/5/5, č.j. 15074

¹⁶⁸ SOA Kolín, kt.270, sg.5/5/5, č.j. 154120

¹⁶⁹ SOA Kolín, kt.270, sg.5/5/5, č.j. 15074

¹⁷⁰ Naše Hlasy, číslo 44 ze dne 18. listopadu 1922

¹⁷¹ Pozn. Kupříkladu mezi Přerovem nad Labem na severu politického okresu a Stříbrnou Skalicí na jihu činí vzdálenost po silnici 36 km.

obce z politických obcí ležících mimo českobrodský okres. Také spojení velkého území se dvěma centry náboženského života v Přerově nad Labem a Českém Brodě zřejmě nebylo ideální, vzhledem k tehdejším komunikačním možnostem. Proto postupem času došlo v popisovaném regionu k zániku původně zamýšlené celookresní obce. Stalo se tak oddělením náboženských obcí Škvorec a Český Brod a jejich státním uznáním. V obvodu náboženské obce Přerov nad Labem pak zůstaly ty obce, které nebyly zahrnuty do obvodů obcí ve Škvorci a Českém Brodě.

Tímto způsobem došlo v regionu v roce 1924 ke vzniku tří samostatných náboženských obcí s centry v Českém Brodě, Přerově nad Labem a Škvorci.

4.1.7 Samostatná náboženská obec Český Brod.

Po rozpadu celookresní náboženské obce byla 21. března 1924 Ministerstvu školství a národní osvěty zaslána žádost o schválení náboženské obce v Českém Brodě. Náboženskou obec měly tvořit obce Český Brod, Liblice, Kounice, Poříčany, Chrást, Klučov, Mandršajd, Chrášťany, Lstiboř, Štolmíř, Břežany, Přehvozdí. Podle uvedených údajů se počtem členů jednalo o poměrně velkou obec. Počet dospělých činil 1559, dětí ve školách obecných 236 a ve školách občanských 49.

Bohoslužby se měly konat v místnostech Reálného gymnazia v Českém Brodě, se svolením ředitelství a kuratoria, za souhlasu majitele budovy, tj. Okresní správní komise ze dne 1. února 1922, což bylo doloženo v příloze opisem smlouvy. Kancelář duchovní správy byla umístěna v Českém Brodě, v domě č.p. 20, který vlastnil člen rady starších p. Gotthard Hocke.

Z nejasných důvodů, zřejmě proto, že již nebylo možno využívat místnosti v Reálném gymnasiu pro bohoslužby dne 3. května 1924 podala náboženská obec Církve čsl. v Českém Brodě další žádost o zapůjčení místnosti pro tyto účely Okresní správní komisi. Okresní správní komise v Českém Brodě v tomto případě reagovala (ve srovnání s jinými úředními postupy v té době) velmi rychle a již dne 9. května 1924 zaslala Radě starších dopis ve kterém uvádí, že se na zasedání dne 5. května 1924 usnesla „propůjčiti Vám zasedací místnost okresní, které jest Vám volno použiti bez překážky k bohoslužebným úkonům, kdykoliv by jste si toho přáli.“ Dne 26. května 1924 byla náboženská obec v Českém Brodě státně schválena výměrem čj. 76027/24 – VI ministerstva školství a národní osvěty, jak vyplývá z dopisu Rady starších Zemské správě politické ze dne 26. srpna 1925.¹⁷²

---

¹⁷² SOA Kolín, kt.432, sg. 5/5/7

O tom, kdo v začátcích českobrodské náboženské obce Církve čsl. vykonával její duchovní správu, se nezachovaly žádné dokumenty. Z nepřímých důkazů však lze předpokládat, že Václav Kára, první duchovní celookresní náboženské obce, byl jejím duchovním správcem až do zvolení nového čsl. faráře dne 24. srpna 1924. Tuto hypotézu podporuje osobní svědectví jeho dcery, která uvádí obce, patřící pod náboženskou obec Český Brod a Český Brod samotný, jako místa, ve kterých Václav Kára vyučoval náboženství a sloužil mše.¹⁷³ Dalším důkazem je skutečnost, že Václav Kára je uveden v almanachu Gymnázium Český Brod 1919 - 1994 jako soukromý učitel čsl náboženství v letech 1923 – 1924.¹⁷⁴

24. srpna 1924 byl za duchovního správce v Českém Brodě zvolen Eduard Pičman, jak vyplývá z dopisu Zemské správy politické ze dne 19. prosince 1924, kterým je vyzývána rada starších, aby požádala o jeho pověření vedením matrik.¹⁷⁵

4.2 NÁBOŽENSKÁ OBEC ŠKVOREC.

Ve Škvorci, stejně jako i jinde na českobrodském okrese, byly konány od začátku roku roku 1920 často bouřlivé a vzrušující veřejné schůze, na nichž vystupovali hlavní předáci církevního reformního hnutí. Tyto schůze byly organizovány zejména z iniciativy místního starosty ing. Vladislava Stadlmana, majitele sladovny a českobratrského evangelického faráře Jaroslava Myšky. Trvalo však ještě rok, nežli došlo ke konkrétnímu činu.¹⁷⁶

Dne 11. února 1921 byla z popudu výše zmíněných ing. Vladislava Stadlmana, a evangelického faráře Jaroslava Myšky svolána do sokolovny¹⁷⁷ veřejná schůze, kde se mělo společně jednat o problému náboženství.¹⁷⁸

Neznámý přispěvatel, podle textu zřejmě občan ze Škvorce o tom poslal oznámení do okresního týdeníku Naše Hlasy. V týdeníku však toto oznámení vyšlo o jeden den později. Naše Hlasy totiž vycházely v sobotu a schůze se konala v pátek. V textu bylo uvedeno: „Blížící se sčítání lidu vyvolalo v obci naší i v okolí veliké hnutí. Od Říma denně vystupují desítky občanů. V pátek zajede sem na schůzi známý spisovatel Zahradník – Brodský. O schůzi tuto jeví se v obecnstvu veliký zájem. Lze doufat, že obec naše bude do

¹⁷³ Osobní svědectví Dagmar Uhrové.

¹⁷⁴ Kolektiv autorů: Gymnázium Český Brod 1919 - 1994, Český Brod 1994, 63

¹⁷⁵ SOA Kolín, kt.432, sg. 5/5/7

¹⁷⁶ Kolektiv autorů: Církve in: Úvaly v průběhu staletí, Úvaly 2004, 200

¹⁷⁷ Pozn. Některé prameny Církve čsl uvádějí, že se jednalo o hostinec „U Zálabského“.

¹⁷⁸ Naše Hlasy, číslo 8 ze dne 19. února 1921

sčítání lidu skýtati jiný obraz, než před deseti léty. Súčtování s Římem se blíží neodvratně a naše pokroková obec bude zajisté opět v čele!¹⁷⁹

Přestože oznámení vyšlo, tak říkajíc „s křížkem po funuse“, byla schůze hojně navštívená nejen místními občany, ale lidmi i z širokého okolí a její průběh byl velmi bouřlivý. Došlo zde k silnému slovnímu střetu mezi obhájci původní římskokatolické církve s bojovníky za Církev česko-bratrskou evangelickou a novou Církev československou. Hlavní projev za novou Církev československou přednesl Bohumil Zahradník-Brodský, za Církev česko-bratrskou evangelickou farář Šebesta z Peček a místní škvorecký farář Myška. Římskokatolickou církev se pokoušeli obhajovat osvědčení řečníci páter Toman z Hloubětína a páter Janoušek, děkan z Hradešína. Závěry a návrhy z projevů Zahradníka-Brodského a Šebesty byly přijímány s nadšením, naopak vystoupení římskokatolických řečníků byla bouřlivě odmítána.

Tato veřejná schůze se stala rozhodujícím momentem pro založení obce Církev československé ve Škvorci, neboť se většina zúčastněných občanů rozhodla opustit řady katolických věřících a přihlásila se k nové Církvi československé, částečně k Církvi česko-bratrské evangelické a část zůstala bez vyznání.¹⁸⁰ Počet výstupů z církve se po této schůzi odhaduje v několika dnech na 400 věřících. Nezájímavá není ani skutečnost, že v tomto případě se za výstupy občanů z katolické církve ve svém povolání angažovalo i obecní zastupitelstvo.¹⁸¹

Na jaře r. 1921 pak příklad škvoreckých následovalo mnoho občanů z okolních vesnic: Přišimasy, Hradešín, Třebohostice, Zlatá a Dobročovice.¹⁸² Nově se ustavující náboženská obec ve Škvorci tak měla od svého počátku na 1500 členů a 304 školních dětí.

První čl. bohoslužby ve Škvorci konal duchovní Emil Dlouhý-Pokorný z Prahy na návsi u křížku za účasti více jak 100 občanů ze Škvorce, z Úval a okolí. Přesné datum konání není nikde uvedeno, ale ze souvislostí vyplývá, že se konaly na jaře roku 1921.¹⁸³

Z dostupných pramenů pak vyplývá, že po této schůzi zřejmě bylo hnutí ve Škvorci nejednotné a došlo k „mocenskému boji“ mezi jednotlivými frakcemi, nebo alespoň lidmi usilujícími o post předsedy rady starších. Jinak si totiž nelze vysvětlit skutečnost, že dne 2. března 1921 je Okresní správě politické v Českém Brodě oznámeno, že na ustavující schůzi 23. února 1921 byla ustavena náboženská obec Církev československé ve Škvorci pro Škvorec a

¹⁷⁹ Naše Hlasy, číslo 7 ze dne 12. února 1921

¹⁸⁰ Vítězslav POKORNÝ: Dotyk naší historie, Úvaly 2006, 10

¹⁸¹ Srov. Naše Hlasy Číslo 8 ze dne 19. února 1921

¹⁸² Kolektiv autorů: Církev in: Úvaly v průběhu staletí, Úvaly 2004, 200

¹⁸³ Vítězslav POKORNÝ: Dotyk naší historie, Úvaly 2006, 10

okolí a byla zvolena Rada starších ve složení:

Předseda: Václav Zadák, pekař ve Škvorci.

Místopředseda: František Polák, rolník ve Škvorci.

Jednatel: Jan Günther, obchodník ve Škvorci.¹⁸⁴

Na druhou stranu se dochoval „Zápis o valném shromáždění nábož. obce církve československé ve Škvorci“ ze dne 10. března 1921, kde je uváděn jako předseda Josef Kafka, rolník ve Škvorci, místopředseda a jednatel zůstali stejní, jako v předchozím případě, jako pokladník byl zvolen Kilián Koldinský, řezník ve Škvorci a Václav Zadák je v tomto zápisu uváděn pouze jako člen rady starších.

Pro tyto dvě, vzájemně si odporující skutečnosti je možné vysvětlení, že zcela určitě se nějaká „ustavující schůze“ 23. února 1921 konala. Na ní mohlo dojít k volbě předsedy Václava Zadáka a poté byla svolána ještě „valná hromada“ dne 10. března 1921, za účasti většího množství věřících, kteří s volbou Václava Zadáka nesouhlasili a Josef Kafka, jako protikandidát získal větší počet hlasů. S odstupem času již dnes skutečnost, jak se tehdy věc odehrála, s jistotou nezjistíme. Faktem však zůstává, že alespoň po nějaký čas byl Okresní správou politickou považován za předsedu rady starších ve Škvorci Václav Zadák.

Na rozdíl od Českého Brodu, který zůstal bez vlastního duchovního správce, a až do roku 1924 v něm vykonával duchovní správu Václav Kára z Přerova nad Labem, byl ve Škvorci již na tomto shromáždění duchovním zvolen Karel Kučera. Zvolená rada starších po skončení jednání rozhodla o přípravě žádosti o schválení náboženské obce Církve československé pro okresní politickou správu.¹⁸⁵

Rada starších pak zasílá 19. dubna 1922 Okresní politické správě v Českém Brodě žádost o schválení ustavení náboženské obce Církve československé ve Škvorci. Obvod náboženské obce byl tvořen v politickém okrese Český Brod obcemi: Dobročovice, Doubek, Doubravčice, Horoušany, Hradešín, Limuzy, Přišimasy, Rostoklaty, Sluštice, Škvorec, Tlustovousy, Třebohostice, Tuklaty, Úvaly, Zlatá, Květnice a Masojedy. Protože některé z těchto obcí byly uvedeny i v seznamu obvodu náboženské obce v Přerově nad Labem, resp. Českém Brodě, vznikla z tohoto stavu jistá nedorozumění, což vedlo i k několika žádostem státních orgánů o upřesnění, kam které obce tedy vlastně patří. Do svého obvodu pak Škvorecká náboženská obec pojala i 5 obcí ze soudního okresu Říčany.¹⁸⁶

Dopisem z 10. května 1922 se Okresní správa politická dotazuje Václava Zadáka,

---

¹⁸⁴ SOA Kolín, kt.270, sg.5/5/51

¹⁸⁵ Vítězslav POKORNÝ: Dotyk naší historie, Úvaly 2006, 10

¹⁸⁶ Vítězslav POKORNÝ: Dotyk naší historie, Úvaly 2006, 11

(kterého na základě oznámení ze dne 2. března 1921 mylně považovala za předsedu rady starších), zda se toto oznámení nestalo bezpředmětným, „protože Okresní správě politické je známo, že pro celý českobrodský politický okres byla ustavena jednotná náboženská obec se sídlem v Přerově nad Labem.“¹⁸⁷

Protože se v archívech, ani v dostupné literatuře nedochovala žádná odpověď na tento dopis a až do června 1922 není činnost náboženské obce nijak doložena, lze se domnívat, že tento dopis zůstal bez odpovědi. Jak vyplývá z několika dalších dokumentů, až do doby státního uznání škvorecké obce, byla Okresní správou politickou považována tato obec za součást obce celookresní, i když ona sama se považovala za obec samostatnou.

V červnu 1922 uspořádala náboženská obec Dětskou besídku. Jejím smyslem byly charitativní a propagační cíle. Besídka se uskutečnila v hostinci U Zálabského ve Škvorci a setkala se s nadšením dětí příslušníků Církve československé. Hlavní zásluhu na velmi zdařilé akci měla paní Kučerová, manželka faráře, která nacvičila nejen se škvoreckými, ale i s dětmi z Prahy VII. recitaci a písně. Na besídce také vystoupil pěvecký kroužek Sokola Škvorec, dále sl. Kuličová, Budilová aj. Úspěchem také bylo shromáždění (na tehdejší dobu úctyhodné) finanční částky 927,- Kč pro zakoupení dárků pro chudé děti o vánoční nadílce.

Nejvýznamnější událostí roku 1922 v životě náboženské obce byla 19. listopadu návštěva I. patriarchy a biskupa pražského Církve čsl. Dr. Karla Farského ve Škvorci. O jeho návštěvě se píše: „Br. Karel Farský zde promluvil při bohoslužbách konaných v zcela zaplněném evangelickém kostele o hledání smyslu křesťanství a o mravní obrodě. Následně přednášel v hostinci u p.Hampla o hnutí Církve československé za účasti starosty Škvorce p. Ing. Stadlmanna. Přednášku všichni přítomní vyslechli s velikou pozorností. Návštěva br. Dr. Karla Farského ve Škvorci zanechala u všech hluboký dojem a měla blahodárný vliv na rozvoj náboženského života v celé náboženské obci.“¹⁸⁸

Své nedořešené vztahy k celookresní náboženské obci, i když ještě ne s definitivní platností, vyřešila dne 30. listopadu 1922 členská schůze náboženské obce ve Škvorci. Na této schůzi bylo jednáno o návrhu na připojení náboženské obce Škvorec k náboženské obci Český Brod. Proti návrhu hlasovali všichni přítomní, což bylo 68 členů. O rozhodnutí byla informována Diecézní rada CČS v Praze i rada starších náboženské obce CČS Český Brod.¹⁸⁹

Protože se v této době již patrně vyostřily vztahy mezi předsedou náboženské obce Kafkou a farářem Kučerou, byla na této schůzi rovněž projednána rezignace duchovního

¹⁸⁷ SOA Kolín, kt.432, sg.5/5/5,č.j. 8019/21

¹⁸⁸ Vítězslav POKORNÝ: Dotyk naší historie, Úvaly 2006, 11

¹⁸⁹ Srov. Vítězslav POKORNÝ: Dotyk naší historie, Úvaly 2006, 11

Kučery, již rada starších nepřijala a byla pověřená delegace, aby požádala faráře Kučeru o setrvání.¹⁹⁰

Na této schůzi také vystoupil jistý pan Bejšovec, který: „požádal o účast bratrů a sester na schůzi v Úvalech, aby tak byl učiněn průlom do dosud silně katolicky zaměřených Úval. Toto bylo schváleno a zároveň bylo usneseno uskutečnit obdobné propagační schůze také v Horoušanech a v Horoušánkách.“¹⁹¹ První bohoslužby v Úvalech však byly konány až v roce 1924. O zakotvení Církve československé v Úvalech se zasloužil především Antonín Komárek, železniční zřízenec, celá jeho rodina a další příslušníci z rodin úvalských železničářů. Se souhlasem školských úřadů byly bohoslužby konány vždy ve třídě Měšťanské školy v Úvalech.¹⁹²

Přes snahu delegátů náboženské obce, došlo dne 5. ledna 1923 k definitivní resignaci prvního škvoreckého faráře Církve čsl. Karla Kučery. Resignace byla radou starších přijata s tím, že farář Kučera dokončí ve službě ještě celý leden.¹⁹³ Tato resignace a zřejmě i osoba předsedy rady starších Kafky měla na další život náboženské obce neblahý vliv.¹⁹⁴ Obec byla připojena duchovní správou k členy tolik odmítané okresní náboženské obci v Českém Brodě a střídala se v ní řada duchovních z Českého Brodu a Prahy.¹⁹⁵

V činnosti náboženské obce se v dalším období odráží atmosféra počátku roku 1923. Rada starších i celá náboženská obec se zabývají jen drobnými administrativními záležitostmi, o významnějších záležitostech, činnostech a událostech prameny nehovoří.¹⁹⁶

Náboženská obec se častým střídáním duchovních a vyplácením finančních nároků dostávala do nesnází, které rada starších řešila drobnými půjčkami a zvyšováním členských příspěvků.¹⁹⁷

V této souvislosti je třeba zmínit, i když se to již netýká přímo popisovaného období, že krize v náboženské obci započatá v roce 1923 dokonce vedla v letech 1925 až 1926 k nespokojenosti členů církve z Tuklat a Tlustovous, která vedla k jejich snaze se opět připojit k českobrodské náboženské obci a dokonce odmítali odvádět členské příspěvky do Škvorce.

Krize byla postupně překonána až v letech 1926, kdy dosavadní předseda rady starších Josef Kafka podal resignaci, která byla přijata a byl nahrazen ve funkci původním (?!)

---

¹⁹⁰ Srov. kapitola Náboženská obec pro politický okres Český Brod se sídlem v Přerově nad Labem.

¹⁹¹ Vítězslav POKORNÝ: Dotyk naší historie, Úvaly 2006, 11

¹⁹² Kolektiv autorů: Církve in: Úvaly v průběhu staletí, Úvaly 2004, 201

¹⁹³ Srov. Vítězslav POKORNÝ: Dotyk naší historie, Úvaly 2006, 12

¹⁹⁴ Srov. kapitola Náboženská obec pro politický okres Český Brod se sídlem v Přerově nad Labem.

¹⁹⁵ Srov. Vítězslav POKORNÝ: Dotyk naší historie, Úvaly 2006, 8

¹⁹⁶ Srov. Vítězslav POKORNÝ: Dotyk naší historie, Úvaly 2006, 12

¹⁹⁷ Srov. Vítězslav POKORNÝ: Dotyk naší historie, Úvaly 2006, 13

předsedou Václavem Zadákem¹⁹⁸ a dále v roce 1928 nástupem druhého stálého faráře Ludvíka Konaříka.¹⁹⁹

Světlým dnem pro škvoreckou náboženskou obec byl v těchto krizových letech 28. květen 1924, kdy se konečně osvobodila zpod „područí“ nemilované přerovsko - českobrodské okresní náboženské obce. Tehdy totiž byla úředně schválena výnosem Ministerstva školství a národní osvěty č.j. 556.5660/24-VI. „Rozhodnutí ministerstva bylo přijato v náboženské obci s radostí. Konečně se i rada starších mohla opřít o úřední doklad při stále nedořešeném vztahu k náboženské obci Český Brod a trvat na své samostatnosti.“²⁰⁰

O tom, že nezávislost na českobrodské náboženské obci byla pro škvorecké skutečně významnou událostí svědčí i svolání slavnostní valné hromady k příležitosti státního uznání na den 21. září 1924. „Za slavnostního řečníka byl pozván br. plukovník – superior Antonín Jakl. Zdůraznil vlastnosti nové církve – hlavně její demokratičnost a vysvětlil pojem náboženství. Přítomní vyslechli jeho vystoupení velmi pozorně a ocenili frenetickým potleskem.“²⁰¹

Závěrem je třeba podotknout, že na rozdíl od Přerova nad Labem a jiných obcí českobrodského okresu, se zrod náboženské obce Církve československé ve Škvorci obešel bez jakýchkoliv výrazných nábožensky motivovaných sporů a excesů. Náboženská obec ani nemusela řešit problém bohoslužebných místností a jiné podobné záležitosti s tím spojené. Bylo to zejména zásluhou tehdejšího evangelického faráře Jaroslava Myšky, který stál u zrodu náboženské obce Církve československé a vyučoval v prvních letech děti členů nové církve náboženství ve škvorecké škole, v Úvalech i v dalších venkovských školách. Díky pochopení sboru Českobratrské církve evangelické mohly být konány bohoslužby Církve československé v evangelickém kostele ve Škvorci.²⁰²

4.3 OBNOVA KATOLICKÉ FARNOSTI V PŘEROVĚ NAD LABEM.

Vznikem náboženské obce Církve čl. v Přerově nad Labem a filiálních Semicích a s tím spojeným hromadným výstupem dosavadních katolíků z církve, došlo prakticky k zániku farnosti. Zbytek farníků, kteří vytrvali v katolické víře, ztratil půdu pod nohama, protože již neměli ani duchovního pastýře, ani možnost navštěvovat katolické bohoslužby ve své obci. Proto bylo třeba tuto farnost obnovit, a získat mimo obyvatel, kteří zůstali katolické

¹⁹⁸ Srov. Vítězslav POKORNÝ: Dotyk naší historie, Úvaly 2006, 14

¹⁹⁹ Vítězslav POKORNÝ: Dotyk naší historie, Úvaly 2006, 8

²⁰⁰ Vítězslav POKORNÝ: Dotyk naší historie, Úvaly 2006, 12

²⁰¹ Vítězslav POKORNÝ: Dotyk naší historie, Úvaly 2006, 13

²⁰² Kolektiv autorů: Církve in: Úvaly v průběhu staletí, Úvaly 2004, 201

církvi věrni, zpět alespoň část apostatů

Jak již bylo zmíněno, 11. března 1920 vyslali zbylí přerovští katolíci dva své zástupce p. Aloise Müllera a Václava Mansfelda jako deputaci k arcibiskupskému vikáři a kanovníkovi Josefu Kebrlemu do Přistoupimi, aby ho seznámili s přerovskými událostmi a poprosili o pomoc. Vikář Kebrle vše oznámil arcibiskupovi Kordačovi.²⁰³

Zřejmě někdy v této době zaslal arcibiskup vlastnoruční dopis Václavu Károvi, ve kterém ho zapřísahal, pro spásu jeho duše, aby netříštil národ a vrátil se zpět do katolické církve. Také se mezi ním a Václavem Károu konala osobní schůzka. Když viděl, že je všechno přemlouvání marné, rozhodl se do Přerova a Semic poslat za odpadlého Káru náhradu.²⁰⁴

Proto si dne 16. března povolal P. Františka Blat'áka, redemptoristu z koleje svatého Kajetána v Praze a se svolením jeho představených ho jmenoval administrátorem přerovské fary. Ten druhého dne odejel do Přistoupimi k vikáři Kebrlemu aby zjistil, co je mu známo o událostech v Přerově n. L. Kebrle ho seznámil se situací a zároveň mu sdělil, že v Přerově je několik rodin, které všemožně usilují o to, aby do Přerova přišel katolický kněz. Jsou mu ochotny poskytnout byt. Pokud se v Přerově neudrží, a nebude tam smět sloužit mše, bude tam alespoň docházet z některé ze sousedních far.

P. Blat'ák v Přistoupimi přenocoval a 18. března odjeli po mši spolu s vikářem Kebrlem do Přerova. Protože faráře Káru na faře nezastihli, odešli k paní Klicperové do č.p. 45, která administrátoru Blat'ákovi poskytla ubytování a vikář odjel nazpět.²⁰⁵ P. Blat'ák po poledni opět navštívil faru, faráře Káru doma zastihl, vzájemně se představili a uzavřeli spolu ústní dohodu, která byla po celou dobu Blat'ákova působení v Přerově oboustranně dodržována.

P. Blat'ák o jejím obsahu píše: „Na to, po krátké rozmluvě, učinil jsem mu tento návrh: “Ve věcech víry půjdeme každý svou cestou a svým směrem, všechno přemlouvání by bylo marné. Zajisté, pravil mi na to. Ale, řekl jsem, jako občané svobodného státu neztrpčujme si zbytečně život, žijme v pokoji a svornosti. Vy a váš lid máte svobodu, a já a můj lid máme ji také. My vám vaši svobodu necháme, nechte nám naši svobodu také. Přislíbme si to! Přistoupil na to a přislíbili jsme si to. Tu jsem mu sdělil, že hodlám pro katolíky obřady Boží konati ve farním kostele. Souhlasil s tím, jen že pořádek dosavadní vymínil si pro sebe. Na to řekl jsem mu náš katolický nový pořádek: v neděli a ve svátek služby Boží v 7 hodin,

²⁰³ Srov. Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 4

²⁰⁴ Srov. Paměti náboženské obce církve československé v Přerově n.L., 7

²⁰⁵ Srov. Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 4

odpoledne požehnání v postě o 3 hod.; ve všední dny mše svatá v 1/2 7 hod. Nic proti tomu nenamítal. Tím jsem dosáhl, Bohu díky, to nejhlavnější, oč mi šlo: bych mohl služby Boží konati ve farním kostele a nemusel odjinud sem docházeti.“²⁰⁶

K porušení této nepsané dohody došlo až Blatňákovým nástupcem administrátorem Františkem Samkem, když nechal neuváženě vyměnit zámky u kostelních dveří, aniž by spor o kostel byl ukončen a podnítil tím občanské nepokoje.²⁰⁷ Touto dohodou vlastně vznikla analogie se stavem, jaký panoval i v jiných obcích, (např. Rychvald ve Slezsku) kde obě církve dočasně používaly kostely společně. Na rozdíl od většiny ostatních obcí, kde byl tento stav navozen víceméně nuceně, ať již věřícími z jedné, či druhé strany, nebo úředním rozhodnutím,²⁰⁸ v Přerově nad Labem k tomu došlo díky rozumné dohodě farářů obou stran. Dále P. Blatňák u faráře Káry zjišťoval, kolik v Přerově zůstalo katolíků. Kára mu předložil záznamy, ze kterých vyplývalo, že z celkem 2028 farníků v Semicích a v Přerově zůstali 34 katolíci.

Proto navečer téhož dne P. Blatňák svolal k sobě do bytu všechny katolíky, přišlo jich 31. Na schůzi je seznámil s pořádkem bohoslužeb. V diskusi ho upozornil p. Müller, že má za to, že ve farnosti je asi 300 lidí, kteří se ještě neodhlásili od katolické církve, nebo pokud byli odhlášeni, stalo se to omylem, nebo podvodem, bez jejich vědomí. Proto P. Blatňák požádal přítomné, aby k němu poslali všechny, kteří by „měli jen trochu dobré vůle a chtěli ještě katolíkem zůstat.“ Dále je povzbudil ve víře a dal jim návod, jak se mají chovat ke druhé straně: „je třeba zachovati klid, a pokoj a vystříhati se všelikých třenic a nepokojů, hádek, nadávek, a všeho vyzývavého chování, by nikdo neměl příčiny proti nám jakkoliv vystupovati, nebo nás snad soudně stíhati ať pro urážku, nebo i z jiných důvodů. Za to však držíme se všichni pevněji sv. víry a snažme se, bychom trpělivostí, dobrotou a láskou co nejvíce odpadlíků ve víře získali. Klidem získáme, rozbrojem utrpíme. Proto navenek klid, uvnitř však tím více horlivosti a obětovnosti, do kostela pilně chodit, na služby Boží, i ve všední den, by bylo viděti, že tu ještě nějací katolíci jsou, chceme-li kostel míti, musíme se k němu všemožně hlásit a jej horlivě navštěvovati.“²⁰⁹

Že příchod P. Blatňáka a jeho promluva k věřícím měl na náboženský život katolíků v obci blahodárný účinek vyplývá z toho, že již za tři dny v neděli zapsal do kroniky, že v pátek bylo v kostele mnoho lidí. V pátek a sobotu k němu přicházelo také na faru mnoho lidí,

²⁰⁶ Srov. Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 5

²⁰⁷ Srov. kapitola Spory mezi církvemi.

²⁰⁸ Srov. V. KADERÁVEK – Z. TRTÍK: Život a víra ThDr. Karla Farského, Praha 1982, 57-58

²⁰⁹ Srov. Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 9

nejvíce pozdě večer. V neděli 21. března měl již zaznamenáno 185 katolíků. Šest vědomě odpadlých požádalo o opětné přijetí do katolické církve.

Administrátor Blaťák také navštívil Semice, kde na místě zjistil, že se v obci nacházejí pouze 4 katolíci. Jednou z těch, kteří v katolické církvi setrvali byla poloslepá a chromá členka třetího řádu sv. Dominika Marie Kůlová, která i přes výhrůžky rodiny a zejména otce, že ji odeprou veškerou pomoc, zůstala věrná své víře. Na výhrůžky odpověděla: „Ať si! Já mám druhého otce v nebi, ten mně jistě neopustí, jen když já ho neopustím. On se o mne lépe postará, než vy všichni!“ Byla vlastně jediná, která z církve nevystoupila z přesvědčení. Zbylí tři byli rodiče Novotní se synem, kteří nepřestoupili z důvodu osobní nechuti k osobě Václava Káry.²¹⁰

Při hromadném odpadu většiny místního obyvatelstva přestoupil k nové církvi také všechen církevní „personál“, až na místního hrobníka, kalkanta a zvoníka v jedné osobě Josefa Petráčka.²¹¹ Když odpadl dosavadní kostelník, místní krejčí Beneš, jmenoval P. Blaťák 27. března 1920 za nového katolického kostelníka pana Václava Procházku²¹² a zároveň si náhradou za dosavadní ministranty vybral nové.²¹³ Jak bylo nadále postaráno o kostelnickou službu, zda se o kostel starali oba kostelníci, nebo jeden odstoupil, nelze z dostupných pramenů zjistit.

30. března 1920 se šel seznámit P. Blaťák s místním starostou Černým²¹⁴, hostinským na náměstí. V době jeho návštěvy se tam nacházel i farář Kára. Starosta ho přijal s úctou a slíbil mu, „že vůči katolíkům vždy pokoj a klid zachová.“ Poté si všichni slíbili, „že zbytečných zevních nepokojů a vzájemných třenic budeme se chrániti.“²¹⁵

Počátkem dubna došlo k menším rozepřím z toho důvodu, že katoličtí věřící začali při

---

²¹⁰ Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 10

²¹¹ Srov. kapitola Spory mezi církvemi.

²¹² Věrnost citace – v dalším textu je uvedeno „...pokladník Procházka Vojtěch, který byl zároveň kostelníkem“. Dnes je již prakticky nemožné tento rozpor ve jménech s jistotou vysvětlit, ale na základě zápisů ve farní kronice lze usoudit na tato fakta.:

- Počátkem r.1920 byl Vojtěch Procházka bývalým kostelníkem. (V práci neuvedeno: Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, str.1: ...na Tři Krále /ze souvislosti r.1920/ poslali..... tato stížnost byla sepsána od p. Aloise Millera, Vojt. Procházky bývalého kostelníka...)

- Kolem 11.července byl opět uváděn jako kostelník Vojtěch Procházka. (Srov. duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, str. 59: ...Byli to: předseda Linhart Václav, jednatel Müller Alois a pokladník Procházka Vojtěch, který byl zároveň kostelníkem.)

Z toho vyplývá, že buď šlo o omyl autora, nebo skutečně byl kostelník Procházka Vojtěch nahrazen Procházkou Václavem a potom se stal opět kostelníkem Procházka Vojtěch. Možná, že by pátrání po tomto podružném údaji pomocí matrik, osobních svědectví atd... vedlo k určitému zjištění, ale vynaložené úsilí by v tomto případě bylo ve zcela zjevném nepoměru k výsledku.

²¹³ Srov.duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 13

²¹⁴ Pozn. srov. poznámka 146

²¹⁵ Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 15

bohoslužbách zamykat kostel, aby nebyli rušeni dětmi z odpadlických rodin. Sám čsl. farář Kára dal P. Blaťákovi najevo své rozhořčení nad touto skutečností. P. Blaťák celou věc urovnal a katolíkům zakázal nadále kostel zamykat.²¹⁶

Některé děti z katolických rodin, které rodiče posílali k zpovědi ke katolickému knězi, chodily raději ke zpovědi k čsl. faráři. Katolický kněz to komentuje slovy: „Dítkám nic se nedivím, jsou na p. Káru zvyklí, znají ho, on je k nim vlídný, laskavý, milý, žertovný, lnou k němu, neznají jeho zloby, odpadu, hříchu, falše, nevidí na něm nic, co by je odpuzovalo.“

V obci nebylo zajištěno římskokatolické vyučování náboženství a proto se P. Blaťák rozhodl věc vyřešit. 7. dubna pozval katolické děti do školy a sepsal jejich seznam. Zjistil, že katolických dětí je v přerovské škole 39. Ještě toho dne sepsal úřední zprávu, kterou zaslal školské správě a její opis čsl. faráři Károvi. Ve zprávě sděluje, že na přání katolických rodičů ode dne 8. dubna 1920 zahájí vyučování římsko - katolického náboženství, přiložil jmenný seznam dětí, kterých se vyučování týká a rozvrh hodin. Co se týče Károvy reakce, popisuje ji Blaťák slovy: „zpráva ta překvapila Káru dost nemile, ale přijal ji.“²¹⁷ I toho vyplývá, že nepsaná dohoda o vzájemné toleranci byla skutečně oběma faráři respektována.

Nadřízené školské úřady byly vedeny snahou, aby v nábožensky rozdělené obci bylo zajištěno úplné vyučování náboženství všech dětí. Proto dne 9. května 1920 dostal čsl. farář Kára od ministerstva vyučování výzvu, aby si podal žádost o právo vyučovat ve škole náboženství dětí z československé církve. Administrátor Blaťák k tomu dodává, že Kára má přihlášených dětí 161 a on 36.²¹⁸

2. května 1920 měl farář Kára sloužit první československou mši ve Velence, kde podle p. Blaťáka odpadla Károvy přičiněním polovina věřících. Katolíci však uzamkli kostel a nikoho tam nepustili. Proto se sloužila tato mše na hřbitově.²¹⁹

V květnu rozšířili katolíci z Přerova 500 letáků vydaných Radou československých katolíků, s výzvou, aby katolíci nevstupovali do nově zakládané československé církve a řadu brožur. Možná na základě této agitace se 30. května dostavila ke sv. přijímání vdova Hedvika Ondráčková i se svými dětmi a přestoupila z Církve čsl. zpět do církve katolické.²²⁰

Náboženský rozkol v Přerově a Semicích také poznamenal situaci v místním pohřebnictví. Z dnes již nezjistitelných důvodů byl dne 11. června 1920, zvolen Církví

²¹⁶ Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 15

²¹⁷ Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 24

²¹⁸ Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 34

²¹⁹ Srov. Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 33

²²⁰ Srov. Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 41

československou v Přerově n.L. za hrobníka Alois Živnůstka.²²¹ Místo hrobníka pro katolíky vykonával dosavadní hrobník Josef Petráček. Mezi oběma hrobníky pak vznikaly spory kvůli péči o hřbitov. Teprve v roce 1922 byl, díky iniciativě nového katolického faráře Samka, Okresní správou politickou spor vyřešen ve prospěch původního hrobníka Petráčka.²²²

Zbylí katoličtí věřící v obci se nechtěli smířit s přetrvávajícími spory ve farnosti a chtěli znovu vybojovat ztracené pozice. Proto 18. června 1920 odeslali P. Blaťák a 5 zástupců katolické obce v Přerově n. L. stížnost adresovanou předsedovi klubu poslanců za stranu lidovou Janu Šrámkovi. V kronice uvádí o jejím obsahu: „...v níž líčím naše boje a útrapy a vyzývám a žádám náš poslanecký klub, aby v dorozumění s msgr. arcibiskupem naši spravedlivé věci se ujali.“²²³ Tato iniciativa však zůstala bez odezvy. Vyplývá to z Blaťákova zápisu o svém setkání s arcibiskupem dne 16. července. V něm mj. píše: „Byl velmi skleslý. Privil mi, že chtěl vše osobně uvést do pořádku, že vždy znovu vyjednával s presidentem Masarykem. Ale marně.“ Na adresu lidoveckých poslanců prý arcibiskup řekl: „nechtějí si to vylíti s vládou nevěreckou, nechtějí se nás ujmouti. Toť zajisté to nejsmutnější.“²²⁴

Ze strany odpůrců katolické církve také docházelo k politováníhodným excesům o nichž se pater Blaťák zmiňuje. Zřejmě se chtěli zbavit katolického kněze, který jim byl v obci trnem v oku, protože dokázal svým působením vrátit část věřících zpět do katolické církve. Pater Blaťák o tom píše: „24. června přišly ke mně ve škole děti, celé ustrašené, že prý školák H. z Károvy strany řekl, že mne zabijí, jestli neodejdu. Měl jsem co dělat, abych děti zas upokojil, aby si takových řečí nevšímalý, musel jsem jim slíbit, že tu zůstanu, že neodejdu a nedám se vyhnati. 26. června rozbil, vlastně prostřelil (dle všech známek) mi okno naproti stolu a posteli kdosi z těch, kterým jsem tu solí v očích. Tlučou mi v noci na okna, křičí mi vyhlídkou otevřenou do pokoje a všelijak mně svou nenávist dávají najevo. Je vidět, jak rádi by mně odsud dostali pryč! Kdy prý se mi to zde už jednou omrzí, říkají.“²²⁵

Blaťák se však zastrašit nedal. 27. června rozdal v Přerově asi 80 výtisků brožury „Nová Církev“ kterou sám sepsal a uveřejnil pod jménem Josef Stom. Pojednává v ní o poměru církve katolické a československé, tak jak to sám ve skutečnost viděl a zažil.²²⁶

8. července 1920 byl P. Blaťák pověřen, aby předal Václavu Károvi předvolání k církevnímu soudu. Blaťák mu ho předal, Kára mu převzetí podepsal. Zároveň požádal

---

²²¹ Srov. Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 43

²²² Srov. kapitola Spory mezi církvemi.

²²³ Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 45

²²⁴ Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 55

²²⁵ Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 47

²²⁶ Srov. Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 48

P. Blatáka, aby konsistoři sdělil, že vzhledem k tomu, že mu církev nemůže dovolit, aby žil se svou ženou a on od tohoto požadavku nemůže ustoupit, se k církevnímu soudu nedostaví. Poté spolu ještě hodinu strávili na faře v rozmluvě o Kárově odpadu od víry.²²⁷

V půlce července nastaly další rozbroje, když si českoslovenští věřící chtěli vzít sebou na pouť sošky, na které neměli právo, protože byly zakoupeny výhradně pro potřeby katolické církve. Jak Blaták píše, paní Marie Běliková koupila ze svých peněz tři sošky a to: Panny Marie s Ježíškem, sv Josefa s Ježíškem, a sošku Božského Jezulátka. Ke všem zakoupila i nosítka a kříž s věncem, který se nosí o pouti. Vše darovala římskokatolickému kostelu k používání při katolických bohoslužbách. Sošky jsou uloženy u ní doma, ale právo rozhodování o jejich používání přísluší pouze katolickému duchovnímu správci.²²⁸

Československá církev pořádala 18. července pouť do Staré Boleslavi. Věřící z této církve si chtěli vzít sebou na pouť sošky, protože zřejmě předpokládali, že společné používání kostela a jeho vybavení, na kterém se dohodli oba faráři se vztahuje i na tyto předměty.

V té době P. Blaták bydlel u p. Bělikové. Za jeho nepřítomnosti si pro sošky přišel zástup žen, údajně s velkým křikem. Křičící zástup zůstal před stavením a tři z nich vešly do domu, kde požadovaly jejich vydání. Marie Běliková jim je slíbila vydat, ale jedině se souhlasem faráře, až se vrátí. Když se farář vrátil z Prahy, vyprávěla mu paní Běliková, co se stalo.

Poté se dostavil strážník Kozel, kterého vyslal starosta Černý a místní policejní komisař Neuhausl, známý svými sympatiemi k československé církvi, spolu s vrchním četnickým strážmistrem. Všichni požadovali vydání předmětných sošek. P. Blaták to odmítl s odůvodněním, že byly zakoupeny pro používání při katolických slavnostech a proto je nemůže vydat, „byť by mne to i život stálo.“ Pokud mu je církev československá vezme násilím, tak se za to bude zodpovídat. Příchozí tedy se svým požadavkem nepochodili. Situaci pak vyřešili po svém. Zápis v kronice o tom uvádí, že když Blaták ve čtvrtek ráno odešel do kostela sloužit mši, odnesla jakási Hájková sošky z domu Marie Bělikové i s nosítky. Jak se situace dále vyvíjela není zcela jasné. Z faktu, že sošky při čsl. poutích v dalších letech byly opět předmětem sporů, lze dovodit, že sošky byly po pouti v pořádku vráceny.²²⁹

Na základě nařízení a přání arcibiskupa v neděli 11. července vyložil P. Blaták při kázání důležitost spolkového života a nutnost založení Místní rady katolíků a v neděli 18.

²²⁷ Srov. Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 57

²²⁸ Srov. Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 53

²²⁹ Srov. Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 58

července byla ustavena. Do jejího výboru byli zvoleni funkcionáři ve stejném složení a funkcích, jež zároveň zastávali v místní organizaci lidové strany. Byli to: předseda Linhart Václav, jednatel Müller Alois a pokladník Procházka Vojtěch, který byl zároveň kostelníkem.²³⁰

Dne 5. srpna byl František Blaťák předvolán do Prahy, kde arcibiskupovi podal zprávu o své činnosti v Přerově. Zároveň s arcibiskupem projednával své odstoupení a svého nástupce.²³¹ Proč byl P. Blaťák tak náhle odvolán není jasné. On sám se nikde v předchozích zápisech v kronice nezmiňuje o tom, že by čekal své odvolání, nebo chtěl sám odejít. Čsl. farář Kára důvod jeho odvolání v Pamětech náboženské církve Československé v Přerově nad Labem uvádí: „jeho snášlivá povaha a stáří nebylo vhod této vdově paní Klicperové, která kde mohla štvála proti církvi československé, proto asi k žádosti její poslán sem znovu redemptorista, ale mladý, nynější farář řím. katol. František Samek...“²³²

Hlavní důvod jeho odvolání však zřejmě byla skutečnost, že se Blaťák spokojil se spoluužíváním přerovského kostela a pro zpětné získání tohoto a semického kostela a jiného církevního majetku nepodnikal žádné kroky.

Pro pravděpodobnost této hypotézy svědčí několik skutečností. Jednou z nich je to, že v kronice nikde nezmiňuje žádný svůj počin, který by v tomto směru podnikl. Další je skutečnost, že v archivních dokumentech se nikde nenachází žádný doklad o Blaťákově aktivitě v tomto směru, na rozdíl od jeho nástupce Samka, jehož úředních stížností, žádostí, odvolání a podnětů ohledně majetku přerovské farnosti se dochovalo velké množství. Ve prospěch této hypotézy svědčí i to, že na základě žádosti arcibiskupské konsistoře při své návštěvě Prahy 6. srpna Fr. Blaťák odevzdal písemné prohlášení, jehož obsahem bylo:

- 1) soupis majetku, který církev v Přerově n.L. a Semicích vlastní,
- 2) co a jakým způsobem z toho čsl církev užívá,
- 3) že panu Károvi opětovně a výslovně sdělil, že si katolická církev činí nároky na vše co dosud bylo její a podle zákona jí náleží a že jen nuceně trpí, že církev čsl. užívá její věci, dokud jí nebudou podle zákona a s pomocí státních úřadů vráceny. Prohlášení zakončil prosbou, aby sama arcibiskupská konsistoř učinila vše pro záchranu tohoto majetku.²³³

O tom, že páter Blaťák ve svém postupu při znovuzískání pozic a zejména majetku katolické církve asi připadal konsistoři příliš mírný (i když zcela jednoznačně tento postup

²³⁰ Srov. Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 59

²³¹ Srov. Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 65

²³² Paměti náboženské obce církve československé v Přerově n.L., 7

²³³ Srov. Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 67

vedl ke značným úspěchům, alespoň při znovuzískání věřících pro katolickou církev), bylo svědčí i níže uvedený úryvek z obsáhlého článku, uveřejněného s dvouletým odstupem v českobrodském týdeníku Naše Hlasy, pod názvem Intolerance.

Posledním závažnějším krokem za působení P. Blaťáka v Přerově bylo, že dne 8. srpna založil Kostelní kroužek, jehož účelem byla péče o kostel, důstojné konání bohoslužeb a úcta k nejsvětější Svátosti.²³⁴

Blaťákův nástupce František Samek přijel do Přerova nad Labem 26. srpna 1920 a prozatímně se ubytoval na faře v Bříství.²³⁵ 31. srpna obdržel své jmenování administrátorem fary v Přerově nad Labem a Semicích. Páter Blaťák mu vše předal a potřebné věci vysvětlil. Poslední zápis Františka Blaťáka v kronice je lakonický: „Dne 1. září odejel jsem z Přerova nad Labem domů.“²³⁶

Po svém příchodu do farnosti, která byla díky snaze P. Františka Blaťáka obnovena a získala zpět ke katolictví i část apostatů, se P. František Samek věnoval hlavně zpětnému získání církevního majetku. Plnil tak zcela zřejmě příkaz konsistoře a postupoval při tom značně tvrdě a nevybíravě. Článek v týdeníku „Naše Hlasy“ komentuje dění v obci v souvislosti se znovuzískáním církevního majetku za působení Blaťákova nástupce takto: „...i na vrub nešikovného, poněvadž brutálního postupu pražského arcibiskupa a konsistoře. Místo kněze humanisty – Řím má dosud takové kněze – poslal tam výbojníka, nepochybně s určitým příkazem k dobytí ztracených posic i moci.“²³⁷ Jak vyplývá z jiných kapitol této práce, stal se tímto svým postupem v mimokatolickém okolí značně neoblíbeným.

Otázkou zůstává, zda by za pro úspěchy jeho budoucí pastorační práce nebylo vhodnější zaujímat méně militantní postoje. Je jasné, že mohl dosáhnout svého cíle pouze právní cestou. Právě touto cestou se totiž podařilo získat zpět veškerý církevní majetek. Samkovy činy, kterými vyvolal ve svém okolí averzi vůči své osobě, neměly na vrácení katolického majetku vliv.

Navrácením majetku církvi byla obnova katolické farnosti v Přerově v roce 1924 dokončena.

5. SPORY MEZI CÍRKVEMI V REGIONU.

5.1 DŮVODY.

²³⁴ Srov. Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 69

²³⁵ Srov. Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 79

²³⁶ Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na faře v Přerově, 80

²³⁷ Naše Hlasy, článek „Intolerance“, číslo 31 ze dne 18. srpna 1923.

Důvodem sporů o církevní objekty, především o kostely, fary a konfesní hřbitovy byla především právně neujasněná situace po vzniku Československé republiky, zejména co se týče státního uznání Církve československé. Společné, nebo výlučné užívání farních kostelů, výlučné využívání far bylo zejména důsledkem situace, když spolu s občany přestoupili k nové církvi i místní duchovní. Ve většině těchto případů začali všichni katolický majetek movitý i nemovitý příslušníci církve čsl. jaksí samo sebou používat pro účely své církve. Taková situace nebyla v této době ničím výjimečná. V nemnoha dalších případech se podařilo příslušníkům Církve čsl. uzavřít dohodu o společném používání kostelů s katolíky.²³⁸ Celkově Církev československá pronikla do 76 římskokatolických kostelů v Čechách a po čtyřech na Moravě a ve Slezsku.²³⁹

V záležitosti katolických kostelů zabraných církví čsl. se pražský arcibiskup Dr. J. Kordač dne 28. března 1920 obrátil memorandem na prezidenta republiky T.G. Masaryka. Jako na příklad v tomto memorandu poukazyval na „křiklavé porušení svobody náboženské“ v Jílovém u Prahy a v Přerově nad Labem a na skutečnost, že „odpadlý farář Václav Kára za součinnosti občanstva uloupil kostelík a faru“. Dále se domáhal práva katolických kostelů, svobody svědomí a náboženství katolíků, aby bylo státem chráněno a aby nebyly rušeny výkony katolické bohoslužby.²⁴⁰

Zřejmě jako reakci na toto memorandum vydalo Presidium zemské správy politické 4. července 1920 oběžník, určený všem přednostům Okresních správ politických a vysokým policejním orgánům, který se danou problematikou zabývá. Obsah tohoto oběžníku však musel zklamat katolickou církev, protože její nároky na vrácení neoprávněně zabraného majetku neřeší. Píše se v něm, že do doby, než bude vzájemný poměr obou církví vyřešen zákonem, musí se trvat na tom, aby bylo zamezeno násilnostem. Pokud se nepříhodí trestní skutky a bude se jen jednat o rušení držby, je věcí postižených, aby se sami dovolali soudní ochrany. Proto se z rozkazu Presidia ministerstva vnitřní ukládá všem pánům přednostům, aby v podobných případech zakročili a učinili veškerá opatření, která je potřeba učinit na zabezpečení veřejného pořádku. Součinnost státních bezpečnostních úřadů má být při rušení držbě v tom smyslu, že se mají starat jen o udržení veřejného klidu.²⁴¹

Na československém okrese byla situace ohledně objektů k bohoslužebným účelům Církve čsl. poměrně klidná, vzhledem k tomu, že příslušné úřady vesměs velmi ochotně

²³⁸ Srov. V. KADERÁVEK – Z. TRTÍK: Život a víra ThDr. Karla Farského, Praha 1982, 57

²³⁹ Pavel MAREK: Církevní krize na počátku první československé republiky 1918 – 1924, Brno 2005, 259

²⁴⁰ Paměti náboženské obce církve československé v Přerově nad Labem, 43-44 (citace memoranda)

²⁴¹ SOA Kolín, Presidiální spisy, kt. 40, č.j. 152/1920

zapůjčovaly k bohoslužbám školní třídy, případně jiné vhodné místnosti. Ve Škvorci propůjčovala Církvi čsl. k bohoslužbám svůj kostel Církev československá evangelická. V Českém Brodě byly mše konány buď v okresní zasedací síni, nebo v oficiálně propůjčených školních třídách, a pokud se jednalo o velká shromáždění, tak v místní sokolovně. V obcích, kde se udály pokusy o získání katolických kostelů ze strany příslušníků čsl. církve se tato situace vždy vyřešila klidnou cestou, bez žádných výrazných excesů.²⁴²

Ke cti českobrodské Okresní správy politické je třeba konstatovat, že po celou popisovanou dobu zachovávala naprostou nestrannost a starala se skutečně pouze o udržení veřejného pořádku a do sporů o majetek nijak nezasahovala. Omezila se pouze na preventivní domluvy stranám, které byly ve sporu, případně na nařízení směřující k dodržování již vydaných úředních rozhodnutí. Také se přimlouvala u příslušných úřadů ve snaze zabránit nepokojům, pokud by došlo z některé zainteresované strany k radikálnímu řešení, které by mohlo nepokoje zapříčinit. Výjimkami v této vcelku klidné situaci byly případy v obcích, kde působil Václav Kára.

Jedna z nich se týkala kostela v Poříčanech, kde podle všeho Václav Kára po úmrtí dosavadního faráře chtěl využít situace a vyzval k zabránění kostela a fary. Další výjimkou byly spory ohledně kostela v Přerově nad Labem a filiálního kostela v Semicích, kde katolický farář Kára spolu s většinou farníků odpadl od církve katolické. Po svém odpadu začali k příslušníci Církve československé tyto kostely využívat k bohoslužebným účelům. Václav Kára také po svém odpadu dále s rodinou bydlel v budově katolické přerovské fary. To, že po příchodu katolického administrátora využívaly katolický kostel k bohoslužbám obě církve nebylo v té době nic výjimečného. Výjimečný byl způsob, jakým bylo tohoto stavu dosaženo. Václav Kára, který měl spolu se svými přívrženci kostel plně ve své moci dobrovolně souhlasil s tím že i katolíkům umožní kostel pro bohoslužby používat. Katolický administrátor Blaťák byl po svém příchodu do Přerova rád, že dosáhl alespoň takové dohody, protože za situace, kdy fara i kostel byly v rukou apostatů, mohl návrh na společné používání kostela Kára odmítnout.²⁴³

Touto dohodou vlastně vznikla analogie se stavem, jaký panoval i v jiných obcích, (např. Rychvald ve Slezsku) kde obě církve dočasně používaly kostely společně. Na rozdíl od většiny ostatních obcí, kde byl tento stav navozen víceméně nuceně, ať již věřícími z jedné, či

---

²⁴² Srov. jiné kapitoly této práce.

²⁴³ Srov. kapitola Obnova katolické farnosti v Přerově nad Labem.

druhé strany, nebo úředním rozhodnutím, v Přerově byl nastolen dohodou.²⁴⁴

Vše nasvědčuje tomu, že náboženská obec čsl. v Přerově nad Labem a Semicích očekávala, že bude přijat zákon buď o přímém předávání majetku církve katolické ve prospěch církve československé, nebo o jeho společném užívání oběma církvemi. Svědčí o tom dva zápisy v Pamětech náboženské obce. V prvním Václav Kára tvrdí, že se povídalo, že vláda uzákoní společné používání kostelů a hřbitovů.²⁴⁵ Ve druhém (opis stížnosti Rady starších církve čsl. v Přerově n.L. na postup Okresní politické správy) je uvedeno, že neuznávají kostely za majetek církve římskokatolické, ale za veřejný, nebo obecní majetek.²⁴⁶

Dalším důkaz o tom, že církev čsl. v Přerově očekávala přijetí zákona o společném používání kostelů vyplývá z protokolu sepsaného 18. října 1923 v Přerově o jednání k vydání katolického kostela v Semicích. Zde si zástupci církve čsl. vyhrazují právo na společné využívání kostelů v Semicích i Přerově, pokud by to „zákonem budoucím uzákoněno bylo.“²⁴⁷

Návrh takového zákona o užívání bohoslužebných budov, místností, konfesních hřbitovů a objektů k nim přidružených skutečně existoval, nebyl však nikdy přijat.²⁴⁸ Proto lze pochopit tvrdošíjně odmítání vydat kostely v Přerově a Semicích zpět katolické církvi i poté, co o tom bylo úředně rozhodnuto.

V celém okrese došlo pouze v Přerově nad Labem ke dvěma nepokojům v souvislosti s používáním kostela. V prvním případě se jednalo o svévolné (v rozporu s úředním nařízením) znemožnění přístupu do kostela příslušníkům Církve čsl. výměnou zámků. Ve druhém případě se jednalo spíše o nepokoje způsobené preventivní asistencí četnictva, než samotným aktem navrácení kostela, se kterým už zřejmě byli místní příslušníci Církve čsl. ve své většině smířeni.

Co se týče pohřebnictví, spory vznikaly zejména z důvodu toho, že katolická církev měla do vzniku Církve československé faktický monopol na používání konfesních hřbitovů, zvonů a církevní pohřby. Příslušníci nové církve pak chtěli pro pohřby svých příslušníků podle dávných zvyklostí hřbitovy a zvony využívat i po svém odpadu od katolicismu, což naráželo na odpor ze strany katolických kněží. Také nebylo díky zmatku v registracích příslušníků církví v počátcích Církve československé vždy jasně patrné, ke které církvi vlastně zesnulý patřil.

²⁴⁴ Srov. V. KADERÁVEK – Z. TRTÍK: Život a víra ThDr. Karla Farského, Praha 1982, 57-58

²⁴⁵ Paměti náboženské obce církve československé v Přerově nad Labem, 8

²⁴⁶ Paměti náboženské obce církve československé v Přerově nad Labem, 46

²⁴⁷ SOA Kolín, kt. 436, sg. 2/P/2

²⁴⁸ Srov. V. KADERÁVEK – Z. TRTÍK: Život a víra ThDr. Karla Farského, Praha 1982, 59

5.2 SPORY O CÍRKEVNÍ OBJEKTY.

5.2.1 Pokus o zabrání kostela a fary v Poříčanech.

O tom, že problém se zabíráním církevního majetku na Českobrodsku se netýkal pouze Přerova nad Labem svědčí i událost v Poříčanech, kde se zřejmě po smrti faráře místní příslušníci církve čsl. a Václav Kára domnívali, že nastal pravý okamžik k zabrání kostela a fary. Tento pokus však vyzněl naprázdno díky tomu, že pouze několik dní po farářově smrti nastoupil do úřadu administrátora farnosti Karel Koděra, který na tuto skutečnost upozornil Okresní správu politickou a ta tento pokus zmařila.

Ve farní kronice uvádí: „I druhé bolesti ušetřil jej (míněn je zesnulý farář) Bůh, náboženského rozvratu v osadě. Ke štvanicím ze strany polit. stran přibýlo štvání sektářů: církve československé. Snad ještě týž den, jehož večera se nedočkal, byly vylepeny plakáty, zvoucí k informační přednášce faráře čsl. církve Káry z Přerova n. L., býv. katol. faráře tamního. Smysl přednášky jeho – jako všech – bylo černění církve od dob jejího trvání, od papeže až do stáří osleplé věřící žebračky – účel připravit náladu pro uloupení kostela a fary pro církve čsl. nebyl ani zatajován, ba Kára přímo a veřejně k zabrání vybízel.

Deputace čtyř zdejších mužů – 3 mladíků a jednoho váženějšího – které ostatně dlouhá léta, snad od dob školáckých v kostele prý nebylo viděti, žádající „propůjčení“ kostela, nedala na sebe dlouho čekati. Dle povinnosti oznámil jim administr., že kostel katol. propůjčiti nemůže a nepropůjčí, slyšel v odpověď, že uznávají, že administrátor stojí na půdě zákona, ale že dnešní lid o zákony nedbá a jde mimo ně – zcela po bolševicku, jen zákon platí, který vydají oni pro sebe – a že neručí, nedá-li si lid bránit, aby nevešel do kostela násilím.“²⁴⁹

Z obavy, aby nedošlo k násilnému zabrání kostela, dne 20. března 1921 zasílá Karel Koděra, administrátor farního úřadu v Poříčanech „Slavné Okresní správě politické“ dopis, ve kterém informuje, že náboženská společnost církve československé svolala dne 16. března schůzi na které vystoupil jako řečník farář církve československé Kára z Přerova n.L., který vybízel, aby byly pro účely církve československé zabráněny budovy zdejšího kostela a fary. Administrátor na schůzi nebyl, ale „z několika hodnověrných úst slyšel tvrditi, že na schůzi bylo svrchu uvedené řečeno“. Administrátor nemůže uvést svědky jménem, protože se obává, že „by v případě potřeby jejich svědectví ze strachu před příslušníky církve československé svědeckou výpověď odepřeli. Po vlastních zkušenostech z osady Velenecké obává se v účtě

²⁴⁹ Kronika farnosti v Poříčanech, 219

podepsaný, že příslušníci českoslov. církve budou chtít své plány uskutečnit“. Proto administrátor dále žádá, aby Okresní správa politická podnikla opatření k zajištění bezpečnosti majetku církve i jeho osoby.²⁵⁰

V reakci na toto oznámení rozesílá Okresní správa politická dne 23. března sérii úředních dopisů, které svědčí na jedné straně o velké míře jejího alibismu, ale zároveň je zde patrná značná (a úspěšná) snaha o zabezpečení veřejného pořádku.

První z nich je zaslán Obecnímu úřadu v Poříčanech, kde se praví, že došlo k „úřední vědomosti“ že příslušníci Církve československé chtějí zabrat římskokatolický kostel a faru v Poříčanech k vlastním účelům. Tento postup se přiči zákonným předpisům a ohrožuje pokoj a pořádek v obci, okrese i státě. Proto se Obecní úřad žádá, aby ony činitele, kteří snad obmýšlejí zabránit těchto budov, důrazně upozornil: „že takový nezákonný postup trpěn nebude a že všemi po ruce jsoucími prostředky každým nezákonnostem čeleno bude, a že všichni ti, kteří by se nějakých nezákonností dopustili, k zodpovědnosti pohnáni budou.“

Dále se v dopise píše, že Okresní správa projevuje ochotu zprostředkovat aby farní úřad dovolil konat služby Boží církve československé v tamním kostele po dobu, než bude upraveno zákonem spoluužívání chrámů.

Další dva dopisy byly adresovány četnictvu. První četnickému staničnímu velitelství v Poříčanech, kde se píše, že se mu ukládá, aby zabránilo eventuálním násilnostem a v případě, že by seznalo, že se skutečně dějí přípravy k násilnostem, požádalo Okresní velitelství o vyslání posil. Druhý dopis je zaslán Okresnímu četnickému velitelství a píše se v něm o obsahu dopisu, který byl zaslán do Poříčan a žádá se, aby Okresní velitelství pro případ potřeby s dostatečným mužstvem pro posilu do Poříčan počítalo.

Další dopis byl zaslán Zemské správě politické, kde ji seznamuje se vzniklou situací, informuje o provedených opatřeních a žádá o pokyny jak má v tomto případě „a i jiných, které zajisté v okrese se budou opakovati“ postupovat.

Poslední dopis je adresován farnímu úřadu v Poříčanech, ve kterém Okresní správa politická farnímu úřadu doporučuje (!), aby eventuální žádosti příslušníků církve československé o propůjčení farního kostela ke službám Božím vyhověl.

V odpovědi ze dne 24. března administrátor sděluje, že bere s potěšením na vědomí opatření, které „Slavná Okresní správa politická přijala k zajištění pořádku v obci a zamezení zamýšleného zabránění budov katolické církve v Poříčanech. Ovšem v případě, že bude

---

²⁵⁰ SOA Kolín, kt. 266, sg. 5/2P/45

opětovně požádán o propůjčení kostela, toto odmítne. Dále v dopise toto své rozhodnutí odůvodňuje zákonnými důvody.

Z dochovaných pramenů se nepodařilo zjistit, zda Karel Koděra byl opět o zapůjčení kostela požádán a odmítl, nebo o ně vůbec požádán nebyl. Zásah Okresní správy politické byl ale zřejmě v tomto případě úspěšný. Faktem zůstává, že plánované čl. bohoslužby v Poříčanech 28. března se v kostele nekonaly a veřejný pořádek nebyl narušen.

Svědčí o tom hlášení četnické stanice v Poříčanech ze dne 28. března 1921, ve kterém se Okresní správě politické oznamuje, že 28. března 1921 se v Poříčanech konala ve škole mše, kázání a dvojce křtiny. Mše se konala od ¼ na 3 do ¾ na 4 odpoledne a podle odhadu se jí zúčastnilo na 200 osob z Poříčan a okolí. Mši odbýval farář církve čl. jménem Kára z Přerova n. L. Původně se mše měla konat u křížku poblíž kostela, ale kvůli silnému povětří to nebylo možné. Pořádek nebyl nikterak porušen. Podepsán vrchní strážmistr Hlubuček.

Pro pořádek je třeba uvést, že Zemská správa politická na dopis Okresní správy politické odpověděla až dne 30. března 1921. V dokumentu se píše, že k vyslovení souhlasu s používáním římskokatolických budov k účelům Církve československé jsou oprávněny pouze římskokatolické úřady, resp. Arcibiskupská konsistoř. Okresní správa politická je pak povinna všemi prostředky jejich násilnému zabránění zabránit. Pokud by k zabránění přesto došlo, má být postupováno ve smyslu zdejšího výnosu ohledně zabraných kostelů v Přerově nad Labem a Semicích ze dne 4. února 1921 čj. 59076.^{251 252}

Pozitivní roli, kterou v tomto případě sehrála Okresní správa politická, katolický administrátor ocenil zápisem v kronice: „Ke cti p. místodržitelského rady Wagnera a p. komisaře Kučery musí se vyznati, že kroky jejich k zajištění bezpečnosti kostela byly rozhodné, nebojácné a stačily, aby nebezpečí uloupení kostela i fary a případné srážky katolíků se sektáři bylo odvráceno – aspoň na čas. Svedených řečí Károvou počítá se okolo 3 set.“²⁵³

Vzhledem k neexistenci jakýchkoliv dalších dokladů o tomto problému, lze předpokládat, že těmito událostmi byl popsán problém v Poříčanech navždy vyřešen.

5.2.2 Spor o kostely v Přerově nad Labem a Semicích.

Z doby přerovského působení Františka Blatáka se nedochoval žádný úřední

²⁵¹ SOA Kolín, kt. 266, sg. 5/2P/44,45,46

²⁵² Pozn. Co bylo obsahem tohoto dokumentu nelze zjistit, protože se nedochoval.

²⁵³ Srov. Kronika farnosti v Poříčanech, 219

dokument o tom, že by Blaťák podnikal nějaké kroky k navrácení církevního majetku.²⁵⁴ Vlekly spor o navrácení kostelů a začal stížností Blaťákova nástupce Františka Samka, zástupců organizace Čs. strany lidové a místní rady katolíků v Přerově nad Labem ze dne 30.července 1921 adresovaná Okresní správě politické v Č. Brodě kde si stěžují na jednání příslušníků církve československé.

Mimo tuto stížnost dokument obsahuje požadavek týkající se kostelů:

- aby byl katolické církvi vydán do výhradního užívání kostel v Přerově n.L. a filiální kostel v Semicích spolu s inventářem. Uvádí, že čl. sektě může být Okresní správou politickou vykázána tamější zámecká kaple, která je opatřena i harmoniem,
- aby byly vydány katolické matriky a ostatní katolické knihy, do nichž odpadlý farář koná své záznamy.²⁵⁵

Po dlouhé nečinnosti vydala Okresní správa politická v Českém Brodě dne 8. listopadu 1921 první úřední dokument, který záležitost zabraných kostelů a řeší. Je jím příkaz k vydání zabraných kostelů, fary a matrik a farního archivu spolu s celým inventářem. V něm je konstatováno, že k zabránění výše uvedených movitých i nemovitých věcí došlo nezákonným způsobem. Proto bylo Václavu Károvi nařízeno, že je v zastoupení příslušníků církve československé povinen vydat administrátorovi římskokatolické církve Františku Samkovi archiv a matriky do konce listopadu 1921 a ostatní věci včetně obou kostelů v Přerově a Semicích do konce prosince 1921.²⁵⁶

Proti tomuto rozhodnutí podali Václav Kára jako duchovní správce a Jindřich Veselý jako předseda rady starších náboženské obce čl. 18. listopadu 1921 platné odvolání, v němž žádají o spoluužívání kostelů s církví katolickou.²⁵⁷

S tím se ovšem nechtěl administrátor Samek smířit. Počátkem ledna 1922 dal vyměnit zámek u přerovského kostela. Tím zavedl příčinu ke vzniku jednoho s nejzávažnějších střetnutí mezi ním a místními věřícími církve čl. Na zákrok Okresní správy politické však musel kostel opět zpřístupnit i příslušníkům církve československé a bylo mu nařízeno, že až do konečného vyřešení sporu nesmí na stávajícím stavu nic měnit.²⁵⁸

Farář Samek a místní organizace strany lidové v Přerově nad Labem v následující době posílali různým státním institucím stížnosti a žádosti ohledně konečného rozhodnutí ve věci. Nejúčinnější zřejmě byl obsáhlý celkový přehled stavu věcí: stran kostelů, fary, matrik a

²⁵⁴ Srov. kapitola Obnova katolické farnosti v Přerově nad Labem.

²⁵⁵ SOA Kolín, kt.266, sg.5/2P/44

²⁵⁶ SOA Kolín, kt. 266, sg. 5/2P/44, č.j.37902

²⁵⁷ SOA Kolín, kt.436, sg.2/P/2

²⁵⁸ Srov. kapitola Nepokoje v Přerově nad Labem.

archivu v Přerově n.L. ze dne 31. srpna 1922, který zaslal farář Samek Zemské správě politické na její vyžádání, protože konečné rozhodnutí zemské správy politické tento dokument cituje.²⁵⁹

Ve věci zabraných kostelů, dává Zemská správa politická až svým dopisem ze dne 30. června 1923 na vědomí Okresní správě politické, že: „Ministerstvo školství a národní osvěty nevyhovělo, pokud jde o kostely v Přerově a Semicích stížnosti předsedy rady starších církve československé v Přerově n.L. Jindřicha Veselého a Václava Káry, duchovního této církve tamtéž ze dne 19. prosince 1922 č.115 do zdejšího rozhodnutí ze dne 14.listopadu 1922 č. 17 B – 84/12si22/399089, jímž nález Okresní správy politické v Českém Brodě ze dne 8. listopadu 1921, č.37902 byl potvrzen, z důvodů rozhodnutí tohoto, jakož i nálezu I. instance, jím potvrzeného. O tom buďtež zájemníci ihned, proti potvrzení příjmu vyrozuměni.“²⁶⁰

V situaci kolem kostelů zřejmě i přes toto rozhodnutí nadále panoval „status quo,“ protože dne 28. července 1923 se obrací farář Samek na Okresní správu politickou se žádostí, aby se přičinila o urychlené vydání katolických kostelů farnosti Přerov n. L., protože je to její povinností i zájmem z hlediska udržení pokoje na okrese. Dále uvádí, že Okresní politická správa je jediná, která může přimět čsl. duchovního správce, aby kostely opustil, protože jí je jistě známo, že církve čsl. již má náhradní bohoslužebnou místnost. Proto není příčina, aby církve čsl. kostely neopustila.²⁶¹

Protože se nadále nic nedělo, rozhodl se farář Samek opět k radikálnímu kroku a to k opětné výměně zámků u kostela a v obavách o svou bezpečnost si pozval silnou četnickou asistenci. Tato jeho iniciativa se setkala s tak silnou negativní odezvou u obyvatel Přerova, že zřejmě na dlouhou dobu znemožnila dobré vztahy mezi místními katolíky a věřícími čsl. církve.²⁶² Od této doby byla patrně otázka kostela v Přerově n.L. vyřešena ve prospěch katolické církve, avšak kostel v Semicích církve čsl. dále využívala.

Z důvodu jeho vydání, zřejmě veden dobrým úmyslem, aby opět nedošlo k nepokojům při případném násilném uzavření kostela v Semicích, se k osobnímu jednání se zástupci církve čsl. dostavil 18. října 1923 sám okresní hejtman Josef Kučera. Z protokolu o tomto jednání vyplývá, že Kučera přítomným zástupcům církve čsl. vysvětlil, že definitivním rozhodnutím ministerstva školství a národní osvěty je náboženská obec povinna zabrané kostely vrátit. Je zde konstatováno, že kostel v Přerově již vrácen byl. Co se týče kostela

²⁵⁹ SOA Kolín, kt. 436, sg. 2/P/2

²⁶⁰ SOA Kolín, kt. 436, sg. 2/P/2, č.j. 279342

²⁶¹ SOA Kolín, kt.266, sg.5/2P/46

²⁶² Srov. kapitola Nepokoje v Přerově nad Labem.

v Semicích, kdyby byl vrácen, ztratila by církev čsl. jediné místo pro bohoslužby. Kdyby jim však byla propůjčena zámecká kaple v Přerově, nic by proti vrácení kostela v Semicích nenamítali.²⁶³

V zájmu veřejného klidu (zřejmě vycházející z předchozích špatných zkušeností) rozhodl se farář Samek i okresní hejtman neřešit situaci se semickým kostelem způsobem, který byl použit u kostela v Přerově. Možná i proto, že v Semicích v té době bylo mizivé množství katolíků. Je to patrné z obsáhlého přímluvného dopisu, který okresní hejtman zaslal Zemské správě politické již 18. října 1923 po jednání v Semicích. V něm se uvádí že farář Samek po vydání přerovského kostela mlčky trpí spoluzívání kostela v Semicích. Jediným řešením v této situaci, v zájmu udržení veřejného pořádku, je zajištění náhradních bohoslužebných místností v zámecké kapli v Přerově, za kterou je ochotna čsl. náboženská obec platit nájemné. Před časem byl však zámek Správou státních lesů a statků pronajat společnosti YWCA, která činí překážky a nechce kapli dobrovolně přenechat, přestože ji používá jako sklad zeleniny, brambor a podobně. Na intervenci Okresní správy politické vůbec spolek neodpověděl. Neodpověděl ani na intervenci Správy státních statků. Proto Okresní správa politická žádá, aby prostřednictvím prezidia zemské správy, nebo Ministerstvem vnitra bylo požádáno Ministerstvo zemědělství, aby ihned nařídilo Správě státních statků v Brandýse n.L. aby smlouvu s YWCA změnilo tak, aby YWCA buď zadarmo, nebo za úplatu přenechala kapli náboženské obci čsl. v Přerově n.L.²⁶⁴ Snahy o získání kaple i přes tuto přímluvu nadále narážely na překážky ze strany YWCA a neochotu Správy státních statků v Brandýse n.L.

Situaci ohledně místa pro bohoslužby v této době komentoval týdeník Naše Hlasy krátkou notickou: „Československá církev nemá u nás na růžích ustláno. Po vzetí přerovského kostela hrozí jí nyní i uzavření semického kostelíka a žádost za pronájem přerovské zámecké kaple leží v některém stolku ministerstva zemědělství.“²⁶⁵

Náboženská obec církve československé předala filiální kostel v Semicích katolické církvi dne 17.1. 1924. To je patrné z oznámení č.j. 31708 Zemské správy politické Ministerstvu vnitra ze dne 3.11.1924.²⁶⁶

Ve využívání zámecké kaple pro své bohoslužby se však Církev československá stále setkávala s překážkami ze strany úředníka Československé správy státních statků a lesů v

²⁶³ SOA Kolín, kt.436, sg. 2/P/2

²⁶⁴ SOA Kolín, kt. 436, sg.5/2P/2

²⁶⁵ Naše Hlasy číslo 40 ze dne 20. října 1923

²⁶⁶ Paměti náboženské obce církve československé v Přerově nad Labem, 48. (Výňatek z doslovného opisu dokumentu, pořízený Dr. Františkem Fouskem.)

Brandýse n.L. Proto následovaly další stížnosti a další přimluva Okresní správy politické. Namísto jejich citování je lépe popsat další sled událostí textem článku v Našich Hlasech, ve kterém se m.j. píše: „Naše Polabí žije dosud v určitých vlnách náboženských rozporů zásluhou státní správy brandýského panství, respektive jeho výkonného úředníka p. Z., jenž drží palce konsistoři. Přerovská církev československá domohla se před časem propůjčení zámecké kaple. Nájem byl stanoven ne ročně, ale na 50 Kč za každou bohoslužbu. Když církev právem poukázala na tento dvojí loket – YWCA má celý zámek pronajatý za ročních 1000 Kč i s rozlehlým parkem – bylo stížnosti do výše nájmu státními úřady vyhověno. Brandýs ovšem rozhoduje samostatně a tak když byl účet za cenu bohoslužeb vrácen kvůli nepoměrné výši, Brandýs jednoduše zámeckou kapli uzamkl.“²⁶⁷

Ve stejném duchu jako článek v Našich Hlasech informovala Okresní správa politická Presidium Zemské správy politické, přičemž za viníka situace je zde označen rada Zeman a navíc dodala, že podle hlášení četnické stanice v Přerově je situace v Přerově tak napjatá, že opět hrozí vypuknutí náboženských třenic. Proto žádá o urychlené a definitivní vyřešení situace. Opis byl zaslán:

- 1) Ministerstvu vnitra.
- 2) Okresnímu četnickému velitelství s dodatkem, aby byla učiněna opatření, „aby v případě potřeby ihned stanice v Přerově posílena býti mohla.“
- 3) Václavu Károvi, s tím, že je žádán, aby zamezil případnému vypuknutí nepokojů.

Tato iniciativa se konečně setkala s částečným úspěchem, protože dne 18. 4. 1924 byl radě starších církve čsl. v Přerově zaslán dopis tohoto znění: „Ředitelství státních lesů v Brandýse n.L. povolilo Vám použití zámecké kaple se sakristií v Přerově n.L. k bohoslužebným účelům na den 18, 19, 20, a 21. dubna 1924 výminečně, jestliže podepíšete záruční revers, jímž dokonale budou kryty event. škody, které použitím zámecké kaple v tyto dny nastaly, neb nastati mohou. Povolení toto dává se Vám bez prejudice na další užívání.

Poté opět následovaly další stížnosti církve čsl. na překážky, kterým jí brání Ředitelství státních lesů v Brandýse n.L. a YWCA v užívání kaple, další dopis Okresní správy politické Prezidiu Zemské správy politické, ve kterém ji opět žádá o zakročení u Ministerstva zemědělství ve prospěch církve čsl. a odůvodnění Ředitelství státních lesů v Brandýse, co mu brání v trvalém pronájmu kaple.²⁶⁸

Zřejmě proto, že situace již přesáhla únosnou mez, rozhodl definitivně veškeré spory

---

²⁶⁷ Naše Hlasy, číslo 13 ze dne 29. března 1924

²⁶⁸ SOA Kolín, kt.436, sg.5/2P/2

ohledně kaple osobní zákrok ministra zemědělství. Ministerstvo svým dopisem ze dne 13. května 1924 nařizuje Ředitelství státních lesů a statků v Brandýse nad Labem, že zámek bude na zimní období pronajímán obci Přerov nad Labem a v letním období YWCE. V přípisu je stanoveno, za jakých podmínek. Zámecká kaple se sakristií bude zdarma zapůjčena náboženské obci československé církve v Přerově nad Labem v zimním období od 24. října do 30. dubna. V letním období bude zapůjčena každou druhou neděli od 9 do 11 hodin a ve všední dny pouze pro pohřby a mimořádné případy svateb a křtin. Dále jsou v nařízení stanoveny podmínky za kterých mají být uzavřeny příslušné smlouvy. V dopise je také uvedena douška: „Pan ministr si přeje, aby tato záležitost byla definitivně co nejrychleji ukončena.“²⁶⁹ Tímto ministerským nařízením byla věc vyřízena.

Na závěr je třeba podotknout, že Církev československá zámeckou kapli používala až do roku 1966, kdy ji sama dobrovolně odevzdala archívu Čsl. rozhlasu, protože neměla peníze na její nutnou opravu. Ten jí na oplátku uvolnil místo pro její kancelář.²⁷⁰

5.2.3 Spor o kostel ve Velence.

Ve Velence odpadla většina věřících od církve římskokatolické k nové církvi. Při sčítání obyvatelstva v roce 1921 bylo zjištěno, že v obci se úředně přihlásilo k československému vyznání 242 osob a katolíků zůstalo 219.²⁷¹

Nekatolíci se pokusili situaci, kdy v obci neexistovalo žádné místo, kde by mohli vykonávat své bohoslužby, vyřešit dohodou o spoluužívání místního filiálního kostelíka, který příslušel k farnosti v Bříství.²⁷² Proto vyslali deputaci k břístevskému faráři Otokarovi Hálovi, aby jim spoluužívání kostelíku umožnil. Hála toto odmítl s tím, že „kostel patří církvi katolické, a nebude pro bohoslužby odpadlíků propůjčen, a proti násilí jejich bude ze strany katolíků kladen rozhodný odpor.“²⁷³

Místní apostáté se však nedali odradit a skoro rok se dále pokoušeli o dohodu, které se jim však nepodařilo dosáhnout. Proto se v březnu 1921 pokusili použít lsti. O tomto pokusu podal zprávu okresní týdeník „Naše Hlasy“ ve své rubrice „Z kraje“: „...Občanstvo jsou již roztrpčeno neústupností faráře v Bříství se rozhodlo dostaviti se v neděli 6. t.m. na bohoslužby římské a pak odbývati československé. Leč p. farář z Bříství zvědév o tomto úmyslu raději vůbec služeb božích nekonal a marně bylo mu domlouváno, jaká to láska

²⁶⁹ SOA Kolín, kt.436, sg.5/2P/2, č.j. 37467- XV-2

²⁷⁰ Kronika náboženské obce církve československé v Přerově nad Labem, rok 1966, nepag.

²⁷¹ Kronika farnosti Bříství, nepag.

²⁷² Naše Hlasy, číslo 11 ze dne 12. března 1921

²⁷³ Kronika farnosti Bříství, nepag.

k bližnímu již hlásá, když nenechá „také“ křesťanům se v kostele ani pomodlit, ač místní římský příslušníci ničeho proti tomu nenamítají. I odebrali se českoslovenští církevníci do školy, kdež pro ně odbýval bohoslužby čsl. farář pan Kára z Přerova n. L....“²⁷⁴

Jak se v kronice zmiňuje P. Otokar Hála, nezůstalo však jen při jednom pokusu: „Potřikrát, když ve Velenkách byly konány nedělní služby Boží, byli tito odpadlíci připraveni, že vejdou do kostela, pak se z něho nedají vypustit a budou očekávat přerovského V. Káru, ale vždycky byly služby Boží farářem odvolány a nekonány. Dá Bůh, že moudřejší občané Velenečtí, až poznají prázdnotu čechoslovenského vyznání, že se opět vrátí zpět do církve katolické.“ Protože se ve farní kronice, ani v jiných dokumentech problém spoluužívání kostelíku ve Velence dále nevyskytuje, je možno se domnívat, že si Velenečtí apostaté našli jiné bohoslužebné místo, nejspíše ve zmíněné škole, nebo při příznivém počasí na hřbitově, protože podle přerovského administrátora Blaťáka měl 2. května 1920 farář Kára sloužit československou mši ve Velence. Katolíci však uzamkli kostel a nikoho tam nepustili. Proto se sloužila tato mše na hřbitově.²⁷⁵

5.2.4 Spor o faru v Přerově nad Labem

Čsl. farář Václav Kára po svém odpadu od katolické církve bydlel s rodinou dále na faře v Přerově nad Labem. Proti případnému vystěhování z fary se však rozhodl pojistit. Z toho důvodu na radu patronátního rady Frýze uzavřel platnou nájemní smlouvu.²⁷⁶ Z přílohy zprávy, kterou zaslal Patronátní úřad a Správa státního velkostatku v Brandýse n. L. jako odpověď na přípis Okresní správy politické v Českém Brodě č.j. 44209 ze dne 22.12. 1921 vyplývá, že 29. dubna 1921 byla mezi správou státního velkostatku v Brandýse n.L. a panem Václavem Károu, československým farářem v Přerově nad Labem uzavřena nájemní smlouva s obsahující následující ujednání.

„Správa státního velkostatku v Brandýse n.L. pronajímá panu Václavu Károvi, československému faráři v Přerově n.L. byt, bývalou faru patřící velkostatku v Brandýse n.L. čp. 64 v Přerově n.L. od 1. ledna 1921, pozůstávající ze 4 místností obytných, 1 spíže, půdy, 1 dřevníku, 1 chlévku, 1 kůlny na uhlí, 1 stodoly na dobu neurčitou, za roční nájemné 600 K. vyjma tohoto pronajímá se 1 zahrada č.kat. 125 a 126 ve výměře 0,5345 ha p. Václavu Károvi, taktéž na dobu neurčitou, za roční pachtovné 180 Kč. Ovoce ze zahrady bude se p. Václavu Károvi ročně na základě odhadu přenechávati. Pro obě strany platí oboustranně

²⁷⁴ Naše Hlasy, číslo 11 ze dne 12. března 1921

²⁷⁵ Srov. Duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložená na faře v Přerově, 33

²⁷⁶ Paměti náboženské obce církve československé v Přerově nad Labem, 7

vzájemná zákonná výpovědní lhůta.²⁷⁷

Dne 20. května 1921 zahájil přerovský administrátor František Samek svůj boj o farní budovu dopisem Okresní správě politické kde žádal o její navrácení. Svou žádost odůvodňuje smrtí majitelky nemovitosti, kde byl dosud ubytován a nový majitel se hodlá do této nemovitosti nastěhovat, proto nebude mít kde bydlet.²⁷⁸

Tato jeho první žádost ohledně navrácení fary nebyla zřejmě nijak řešena. Mimo jiné i proto přerovský administrátor, spolu se zástupci Čs. strany lidové a místní rady katolíků v Přerově n. L. dne 30. července 1921 zaslal Okresní správě politické v Českém Brodě stížnost na jednání příslušníků církve československé, ve které popisuje incident mezi ním a příslušníky církve čsl. a žádá, aby byly konečně rozřešeny náboženské spory v tamější farnosti. Ve druhé části tohoto dokumentu farář Samek mimo jiné požaduje, aby byla soudně vydána farní budova, která je určena jako úřad a byt pro katolického faráře, protože se pro p. Káru dá v Přerově najít byt.²⁷⁹

Konečně dne 8. listopadu 1921 vydala Okresní správa politická příkaz kterým se mimo jiné nařizuje vydání zabrané fary, matrik a farního archivu spolu s celým inventářem. V něm je konstatováno, že k zabrání výše uvedených movitých i nemovitých věcí došlo nezákonným způsobem. Dále je konstatováno, že farní budova je sice majetkem velkostatku ale její užívání bylo přenecháno toliko římskokatolickému faráři, nebo jeho zástupci. Toto užívání nebylo žádným právoplatným aktem římskokatolickému faráři odňato. Proto bylo Václavu Károvi nařízeno, že je povinen Františku Samkovi vydat faru do konce prosince 1921.²⁸⁰

Proti tomuto rozhodnutí podal Václav Kára 18. listopadu 1921 odvolání, v němž sděluje, že je na užívání fary sepsána platná nájemní smlouva, tudíž jí vracet nebude.

V zájmu vyřešení tohoto problému požádala Okresní správa politická arcibiskupskou konsistoř, aby jí zaslala potřebné dokumenty, z nichž by vyplýval nárok na užívání farní budovy katolickou církví.

Arcibiskupské konsistoř odpověděla dvěma dopisy ze dne 23. března 1922 a 20. června 1922. V nich konsistoř dokládá svoje nároky na farní budovu v Přerově tím, že od založení lokalie byla lokalistou postoupena r.1856 za stálé obydlí faráře, a dále tím, že veškeré opravy budovy byly vždy hrazeny ze semického záduší a že uznávací činže byla placena pouze ze

---

²⁷⁷ SOA Kolín, kt.436, sg.2/P/2

²⁷⁸ SOA Kolín, kt.266, sg.5/2P/44 č.j. 17752

²⁷⁹ SOA Kolín, kt.266, sg.5/2P/44

²⁸⁰ SOA Kolín, kt.266, sg.5/2P/44, č.j.37902

zahrady. Dopisy byly v přílohách doplněny opisy požadovaných dokumentů.²⁸¹

Dne 30. srpna 1922 vydala Zemské správy politické nařízení, aby Okresní správa politická zahájila bezodkladné pátrání po údajích, na jejichž základě by se dalo usoudit na právní nárok katolické církve na užívání farní budovy v Přerově. Zpráva doplněná spisy má být podána do 10. září 1922 a pan přednosta Okresní správy je za dodržení termínu osobně zodpovědný.²⁸²

Následovala celá řada dopisů mezi Čsl. správou státních lesů a statků v Brandýse nad Labem, Okresní správou politickou a jinými zainteresovanými úřady, ohledně zjištění právního stavu ve vztahu k vlastnictví budovy.

K částečnému průlomu v celé záležitosti došlo po nekonečných administrativních průtahách až právním stanoviskem České finanční prokuratury ve věci farní budovy, které bylo doručeno Zemské správě politické dne 3. listopadu 1922. V ní se píše, že farní budova v Přerově je sice majetkem vlastníka brandýského panství, ale užívací právo k budově i zahradě patří přerovskému farnímu obročí z titulu jeho vydržení. Z tohoto důvodu nepřichází v úvahu uzavření nájemní smlouvy, jakou uzavřela správa panství s čsl. farářem.

Zároveň s tímto stanoviskem zaslala Česká finanční prokuratura ředitelství státních lesů v Brandýse n.L. dopis v němž uvádí totéž právní stanovisko, jako v předešlém případě. Stanovisko je však doplněno o konstatování, že kdyby byl čsl. farář donucen exekucí vyklidit farní budovu, tak by případně soudním sporu s církví katolickou podlehl, ale proti pronajímateli by „čs. farář asi s úspěchem uplatnil náhradní nároky, ježto mu pronajal nemovitost zatíženou právem užívacím, o němž pronajímatel jako patron ř.k. fary musel vědět.“ Proto finanční prokuratura patronátní správě doporučila, aby přiměla čsl. faráře k dobrovolnému vyklizení fary a sama mu za mírné nájemné pronajala náhradní místnosti.²⁸³

Na základě provedeného majetkově – právního šetření a právního stanoviska České finanční prokuratury zaslala Zemská správa politická dne 14. listopadu 1922 pod č.j. 399089 Okresní správě politické v Českém Brodě oznámení, že nevyhověla stížnosti Václava Káry a Jindřicha Veselého proti nařízení Okresní správy politické č.j. 37902 ze dne 8 listopadu 1921, kterou se nařizuje vydání přerovského a semického kostela a fary v Přerově n.L. V závěru se uvádí poučení, že se proti tomuto rozhodnutí lze odvolat stížností do čtyř neděl k ministerstvu školství a národní osvěty a nařizuje se: „o tom buďtež všichni zájemníci proti potvrzení

---

²⁸¹ SOA Kolín, kt.436, sg.2/P/2

²⁸² SOA Kolín, kt.266, sg.5/2P/45 č.j. 312036

²⁸³ SOA Kolín, kt.436, sg. 2/P/2

příjmu ihned vyrozumění.²⁸⁴

Václav Kára byl o tom vyrozuměn 21. listopadu 1922.²⁸⁵ 19. prosince 1922 podávají spolu s Jindřichem Veselým proti tomuto rozhodnutí „dovolání, resp. odvolání“ Ministerstvu školství a národní osvěty v Praze. V obsáhlém odůvodnění se odvolávají na to, že bylo rozhodnuto na základě rakouského zákona z roku 1874, kdežto v novém československém státě by měla být platnost těchto zákonů redukována. Dále se zde uvádí ohledně vydržení práva k faře, že církve katolická považuje za svůj majetek vše, co bylo posvěceno bez ohledu na vlastnictví věci, nebo zápis v pozemkových knihách. Tento názor vychází z římského kanonického práva. Čsl. republika podle základních státních zákonů nezná posvěcení jako důvod práva majetkového, nebo vlastnického.²⁸⁶

Citované „dovolání, resp. odvolání“ vyvolalo nové šetření, do kterého bylo zapojeno opět mnoho institucí. Mimo Zemskou a Okresní správu politickou i Zemský soud v Praze a Úřad desk zemských a knih pozemkových v Praze. Pro účely této práce zde není nutno všechny dokumenty citovat, včetně mnoha dalších stížností a žádostí faráře Samka.

Jak vyplývá z níže uvedeného „vyhotovení smíru“ byla v té době podána žaloba Československou správou státních lesů a statků, která byla zastoupena Českou finanční prokuraturou proti Václavu Károvi o vyklizení budovy fary.

Při výše uvedeném šetření se však našel dokument, který zřejmě ovlivnil průběh soudního jednání. V žádném předchozím dokumentu se totiž nevyskytuje záznam o předání budovy č.p. 64 v Přerově k farním účelům. Ani dva zmíněné dopisy arcibiskupské konsistoře nejsou doloženy jakýmkoliv zápisem, ze kterého by toto určení vyplývalo. Jak již bylo výše uvedeno, oba dopisy pouze operují tvrzením, že budova byla opravována ze semického záduší.

Tímto závažným dokumentem je „Zvláštní výpis z vložky číslo 327 zemských desk“, ze dne 21. února 1923 číslo 413/23 ohledně stavební parcely číslo katastru 82 a domu č. 64 v Přerově nad Labem. V něm se píše, že 21. listopadu 1921 bylo vloženo vlastnické právo pro československý stát a v dalším odstavci sdělení, že „Ohledně věnování shora uvedené budovy účelům církve katolické a používání téže farním katolickým úřadem není zde žádných zápisů.“²⁸⁷

Je pravděpodobné, že žalobci tedy nezbylo nic jiného než se ve věci pokusit o

---

²⁸⁴ SOA Kolín, kt.436, sg. 5/2/P/44

²⁸⁵ SOA Kolín, kt.436, sg. 2/P/2, č.j.46667

²⁸⁶ SOA Kolín, kt.436, sg. 2/P/2

²⁸⁷ SOA Kolín, kt.436, sg. 2/P/2

uzavření smíru. Ten byl uzavřen dne 26. února 1923 u Okresního soudu v Českém Brodě. Václav Kára se v něm zavazuje vyklidit dům č.p. 64 (fary) ke dni 1. května 1923 a to se vším příslušenstvím a zahradou. Nájemní smlouva na tento dům se tím ruší. Správa státních lesů a statků se zavazuje na své náklady opravit byt v domku č.p. 32 v Přerově a také ho na vlastní náklady do domku přestěhovat. Nájemné bylo stanoveno ve výši 120,- korun ročně.²⁸⁸

Situace se však vyvíjela jinak. Václav Kára se zřejmě nějakým způsobem dozvěděl o obsahu právního stanoviska České finanční prokuratury, a to, že pokud by uplatnil náhradní nároky vůči pronajímateli fary, tj. Československé správě státních lesů a statků, tak by soudní při pravděpodobně vyhrál. Proto se, (pokud je níže uvedený dopis faráře Samka Okresní správě politické pravdivý) pokusil celou věc zvrátit tím, že nedojde k dodržení podmínek smíru. Přičemž věc bylo třeba navléknout tak, aby k nedodržení podmínek nedošlo jeho vinou. František Samek totiž Okresní správě politické oznámil, že „Václav Kára jel s deputací, tj. samovoleným předsedou rady starších na Č. Brodsku k ministerstvu zemědělství, kde svými intrikami dosáhl, že agrární ministerstvo kvůli svým straníkům dalo pokyn ředitel. státních statků v Brandýse n.L. by se přestalo s úpravou náhradního bytu až do rozhodnutí prý všech instancí.

To, že na tomto tvrzení v Samkově dopisu je alespoň část pravdy, i když se věci možná odehrály jinak, dokládá následující oznámení ze dne 3. dubna 1923, ve kterém zástupci církve československé v Přerově a čl. farář sdělují Okresní správě politické, že smír uzavřený před Okresním soudem v Českém Brodě ohledně vyklizení fary v Přerově „uskutečněn býti nemůže, ježto správa statků v Brandýse n.L. přes zákaz ministerstva zemědělství o smíru jednala a podmínkám smíru na zákaz ministerstva zemědělství dostáti nemůže.“ Proto „předsednictvo čl. náboženské obce v Přerově n.L. trvá tedy i nadále na vyřízení své stížnosti.“²⁸⁹

Jaký byl další vývoj ve věci fary není jasné, ale faktem je, že Václav Kára, ať již dobrovolně, nebo z donucení se z fary odstěhoval. Svědčí o tom až poslední dostupný dokument, kterým je oznámení Okresního soudu v Českém Brodě ze dne 9. září 1923, kde Dr. Josef Čermák dává na vědomí Okresní správě politické, že „Místnosti katolické fary v Přerově nad Labem byly dne 23.6. 1923 předány katolickému farnímu úřadu k nastěhování.“²⁹⁰

²⁸⁸ SOA Kolín, kt.436, sg. 2/P/2, č.j. No II 204/23/2

²⁸⁹ SOA Kolín, kt. 266, sg. 2/P/44

²⁹⁰ SOA Kolín, kt.436, sg. 2/P/2, č.j. 33809

5.3 SPORY VE VĚCECH POHŘEBNICTVÍ.

5.3.1 Pohřeb Viléma Doubka.

Dne 6. června 1921 Okresní správa politická obdržela dopis, ve kterém ji František Samek, katolický farář z Přerova n. L. žádá, aby vyšetřila případ ze dne 20. května, kdy byl v Semicích zabit bleskem čeledín Vilém Doubek. Pochován byl 22. května a obřady vedl Václav Kára. Proto žádal starostu v Semicích o zaslání nacionále zemřelého, starosta mu však neodpověděl, proto se tázal na děkanském úřadě v Čelákovících, kam zemřelý farností patřil, protože pocházel z Císařské Kuchyně. Tam jim nebyl znám žádný odpadlík toho jména, ani farář Samek nenašel jeho jméno v jemu zasláných odhláškách. „Pochoval tedy českoslov. farář příslušníka jiného vyznání. Žádám, by okresní polit. správa případ vyšetřila a prohlašuji, že podobné nepřístojnosti trpěti nebudu.“

Tento jeho dopis přeposlala Okresní správa semickému starostovi „k podání bezodkladné zprávy.“

Pan starosta tento dopis obdržel 16. června a 23. června došla Okresní správě jeho odpověď, ze které neskrytě vyznačuje nechuť k osobě faráře Samka. V ní se píše, že Vilém Doubek, který byl 22. května pochován, podle tvrzení jeho otce, který pohřeb obstarával, vystoupil z církve a kde to oznámil, to se má pan farář Samek obrátit na něho.

V další části vyjádření se píše, že Obecní úřad nic nikde neoznamoval, kromě obecního úřadu v Sedlčáncích,²⁹¹ kam také byla zaslána pracovní knížka zesnulého hned druhý den po jeho smrti. Oznámení Okresní správě politické učinil obvodní lékař, který byl přítomen ohledání.

Dále se zde uvádí: „Obecnímu úřadu nebylo známo, jakého vyznání byl dotyčný, a pak, když pohřeb obstarával jeho otec, ten asi věděl sám, zdali vystoupil z církve římsko katolic., nebo ne. Obecní úřad se nebude míchat do církevních věcí a je mu lhostejno, zdali požádá rodina ta, neb ona v pádu potřeby toho, či onoho faráře. Hřbitov máme zde obecní a mohou být pochovaní na něm občané každého vyznání.“ Za obecní úřad podepsán starosta Kůrka.²⁹²

Jaké bylo další pokračování případu, resp. jaká zpráva byla faráři Samkovi podána nelze zjistit, vzhledem k neexistenci dalších dokumentů.

5.3.2 Není církev jako církev.

²⁹¹ Pozn. Císařská Kuchyně, odkud zesnulý pocházel a Sedlčánky měly tehdy společný obecní úřad.

²⁹² Srov. Státní okresní archiv Kolín, karton 266, spis signovaný 5/2P/46.

K dalšímu incidentu ohledně pohřbu příslušníka Církve československé došlo ve Vyšerovicích²⁹³ v roce 1922. Tento spor se dostal i na stránky týdeníku „Naše Hlasy“.

V něm byl uveřejněn pod titulkem „Není církev jako církev“ následující text: „Paní Alena Stupecká z Vyšerovic oznamuje nám úmrtí svého manžela a žádá za uveřejnění tohoto stesku. Můj manžel, příslušník československé církve, přál si před svojí smrtí zříditi hrobku. Poslal svého bratra k faráři, aby mu vykázal místo pro hrobku. Týž mu vzkázal, že mu dá pěkné místo, a že jej přijde navštívit, aby se dal k Římu, že to může tajně podepsat. Můj manžel odmítl a zemřel věren své víře československé. Po jeho smrti farář na opětovnou žádost bratra zesnulého místo na hřbitově vykázal, ale v rohu u zdi v bažině a kopřivách. S díky jsme odmítli tuto posmrtnou poctu a zesnulého pohřbili jsme na hřbitově mochovském. Budiž mu alespoň ta země lehkou!“²⁹⁴

Z reakce Vyšehořovického faráře Jana Houdka vyplývá, že se věc nemusela udát přesně tak, jak je popisováno v citovaném článku, nicméně jisté rozlišování mezi katolíky a příslušníky Církve československé je z jeho odpovědi patrné.

V „Našich Hlasech“ bylo pod stejným názvem „Není církev jako církev“ uvedeno jeho vyjádření k zmíněné záležitosti: „K té zprávě píše nám vyšerovický farář pan Jan Houdek. Nevzkázal jsem manželce paní A. Stupecké, že mu dám pěkné místo pod tou podmínkou, když se dá k Římu; tím méně jsem se vyjádřil, že to může tajně podepsat. Když pan Josef Stupecký mně žádal, bych jeho nemocnému bratru vykázal místo pro hrobku, řekl jsem, že považuji za netaktní a bezohledné těžce nemocnému ještě za jeho života vykazovati místo hrobové, poněvadž každý, i na smrt nemocný má se těšit nadějí na uzdravení. Po smrti nevykázal jsem místo v rohu u zdi, nýbrž uprostřed hřbitovního oddílu, kde není žádné bažiny ani kopřiv, a celá řada katolíků tam odpočívá. Pan Stupecký Josef ale žádal pro svého bratra místo nejpřednější před kostelem, v čemž jsem vyhověti nemohl, nechtěl-li jsem vzbuditi nelibost a stesky u katolíků.“²⁹⁵

5.3.3 Spory o hrobnictví v Přerově nad Labem.

V Přerově nad Labem jítřila již tak napjatou situaci i skutečnost, že vedle sebe vykonávali funkci hrobníka dva lidé. Po rozdělení farnosti na ty věřící, kteří zůstali věrni římskokatolické církvi a věřící, kteří se přihlásili k Církvi československé zůstal dosavadní hrobník Josef Petráček věrným katolíkem. Příslušníci československé církve si zvolili za

²⁹³ Pozn.: V současnosti se obec nazývá Vyšehořovice.

²⁹⁴ Naše Hlasy, číslo 33 ze dne 2.zář 1922

²⁹⁵ Naše Hlasy, číslo 35 ze dne 16.zář 1922

svého hrobníka Aloise Živnůstku.

V souvislosti se skutečností, jaké úsilí vynaložil farář Samek boji za odstranění čsl. hrobníka a který v kronice líčí všechny přerovské události poměrně podrobně, někdy možná i s přehnanou detailností, je zvláštní, že se o tomto případu v kronice vůbec nezmiňuje. V méně podrobných Pamětech náboženské obce církve československé v Přerově nad Labem také chybí jakýkoliv zápis, který by se o tomto případě zmiňoval. Z archivních pramenů lze však sled událostí poměrně dobře zrekonstruovat.

Josef Petráček byl ustanoven farářem Václavem Károu (tehdy ještě katolickým farářem) po dohodě s Patronátním úřadem v Brandýse n.L. za hrobníka v roce 1919. Místo přerovského hrobníka bylo spojeno s úřadem zvoníka a měchošlapa. Za vykonávání těchto tří činností byl stanoven plat 80 korun ročně. Dalším příjmem hrobníka byla odměna za kopání hrobů. Vzhledem k nízké odměně toto místo tehdy nikdo jiný nechtěl přijmout.²⁹⁶

Podle zápisu v kronice, který provedl římskokatolický administrátor Blaťák, byl dne 11. června 1920 zvolen Církví československou v Přerově n.L. za hrobníka Alois Živnůstka.²⁹⁷ Jaké byly důvody jeho zvolení o tom lze dnes, při absenci jakýchkoliv písemných pramenů pouze spekulovat. Příčina, že by katolická církev, která vlastnila konfesní hřbitovy odmítala pohřbít příslušníky církve čsl., jako se to stalo např. v srpnu 1922 v Rychnburku u Skutče při úmrtí Marie Kuklové,²⁹⁸ se jeví v tehdejších přerovských reáliích jako málo pravděpodobná.

Protože z období od 11. června 1920 do prosince 1921 není nikde zmínka o tomto problému, lze usuzovat, že katolický administrátor Blaťák věc nijak neřešil a tudíž dočasně panoval „status quo“.

Situace ze začala řešit zřejmě až na základě návštěvy faráře Samka na Patronátním úřadě v Brandýse n.L. Ze zápisu v kronice vyplývá, že: „Byl jsem v Brandýse..., podal jsem žádost za zvýšení platu p. zvoníkovi a kalkantovi J. Petráčkovi z 80 K ročně na 160,...“ Z následujících událostí je zřejmé, že při této návštěvě požádal Samek, aby Patronátní úřad věc dvojího hrobnictví v Přerově vyřešil. Zápis není datován, ale vzhledem k umístění předchozího a následujícího zápisu, které jsou datovány, lze usuzovat, že byl učiněn v době před 10.12.1921.²⁹⁹

Patronátní úřad v Brandýse n/L poté dne 10.12.1921 dopisem vyzval pana Aloise

²⁹⁶ Srov. SOA Kolín, kt. 266, sg. 5/2P/52 č.j.32447

²⁹⁷ Srov. duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na fáře v Přerově, 43

²⁹⁸ Srov. V. KADEŘÁVEK / Z. TRTÍK: Život a víra ThDr. Karla Farského, Praha 1982, 61

²⁹⁹ Srov. duplicitní Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem, uložena na fáře v Přerově, 101

Živnůstku aby na základě sdělení a žádosti faráře Františka Samka jemu odevzdal klíče od hřbitova v Přerově n.L., protože patří hrobaři Josefu Petráčkovi, který je za hřbitov odpovědný.³⁰⁰

Živnůstka tuto výzvu neuposlechl a na hřbitově sekal trávu. Proto farář Samek o této skutečnosti Patronátní úřad uvědomil. Úřad v Brandýse n/L poslal 14.června 1922 Aloisi Živnůstkovi další dopis, ve kterém je uvedeno, že ho dne 10. prosince 1921 vyzval, aby odevzdal klíče od hřbitova faráři Samkovi, protože oprávněným hrobníkem je Josef Petráček z Přerova n.L. Jelikož to Živnůstka dosud neudělal a naopak na hřbitově seče trávu, upozornili ho, že jestli do osmi dnů nepřijde zpráva od katolického farního úřadu, že klíče odevzdal, bude na něj podána žaloba.³⁰¹

Ani tento dopis na situaci nic nezměnil. To zřejmě vedlo faráře Samka k další písemné stížnosti. Patronátní úřad v Brandýse nad Labem 13. července 1922 sděluje katolickému farnímu úřadu v Přerově, k jeho číslu (zřejmě jednacím) 113 ze dne 10. července 1922, že dne 12. července „intervenoval zástupce patr. úřadu lesní správce František Zeman v Přerově n.L. u čsl. faráře Václava Káry a dal témuž třídní lhůtu tj. do 15. července 1922, aby v této lhůtě odstranili příslušníci církve čsl. hrobníka Živnůstku.“ Zároveň Patronátní úřad požaduje, aby mu farní úřad 16. července sdělil, „zda Živnůstka úřad svůj opustil.“³⁰²

Jak je zřejmé, ani osobní intervence lesního správce Františka Zemana nepohnula místní čsl. církev a hrobníka Živnůstku k tomu, aby odevzdal klíče od hřbitova a vzdal se místa hrobníka. Z toho důvodu si farář Samek opět stěžoval u Patronátního úřadu v Brandýse nad Labem. Ten mu 28. července 1922 odpověděl, že k jeho přípisu ze dne 21. července 1922 ve věci odstranění čsl. hrobníka mu sděluje, že by bylo nejlépe, kdyby „sám učinil patřičné udání“ u Okresní správy politické v Českém Brodě, tím že se věc nejrychleji vyřídí.³⁰³

Proto dne 10. srpna 1922 odesílá farář Samek Okresní správě politické žádost o zakročení. V obsáhlém textu uvádí, že v roce 1919 byl ustanoven po dohodě s Patronátním úřadem v Brandýse n.L. za hrobníka Josef Petráček. Dále zmiňuje odměny za práci hrobníka a zároveň podotýká, že právě kvůli nízké výši těchto odměn nechtěl původně tuto práci přijmout ani nynější čsl. církví zvolený hrobník Alois Živnůstka. Živnůstka úřad zvoníka a měchošlapa ponechal Josefu Petráčkovi a sám kope hroby. Tím je ovšem zkrácen řádný hrobník, protože to je vlastně jediná odměna (za kopání hrobů) kterou by měl hrobník

³⁰⁰ SOA Kolín, kt. 266, sg. 5/2P/52

³⁰¹ SOA Kolín, kt. 266, sg. 5/2P/52, č.j. 660ex1922

³⁰² SOA Kolín, kt. 266, sg. 5/2P/52

³⁰³ Srov. SOA Kolín, kt. 266, sg. 5/2P/52

dostávat. Mimo to již vznikly mezi oběma hrobníky spory kvůli trávě a pořádku na hřbitově. Čsl. hrobník se nechce vzdát svého místa, protože se spoléhá na zastání Rady starších Církve československé.

V dopise se také uvádí: „Zde v okolí – v Čelákovících, na Velence, v Mochově – též jest dosti vyznání čsl. – ale nikde se neodvážili ustanoviti svého hrobníka – pouze p. Alois Živnůstka z Přerova n. L je nynější samozvaný hrobník.“ Proto farář Samek důrazně žádá Okresní správu politickou o brzké zakročení.

Tato Samkova žádost se neminula účinkem, protože k dopisu je na Okresní správě politické dopsán příkaz „ Bud' předvolán pan Alois Živnůstka z Přerova n/Lab. do 8 dnů do kanceláře č.3 k výslechu.“ Podepsán Wagner.³⁰⁴

Celý případ pak byl definitivně uzavřen 22. srpna 1922 kdy byl sepsán u Okresní politické správy v Českém Brodě protokol, že se na úřad dostavil pan Alois Živnůstka z Přerova nad Labem a sdělil, že žádné klíče od hřbitova v Přerově nemá, protože je před časem odevzdal novému hrobníku Petráčkovi. Hrobnické práce na hřbitově vykonával, protože si myslel, že může, jelikož byl hrobníkem ustanoven Církví československou. Po vysvětlení prohlásil, že už nadále nebude na katolickém hřbitově tyto práce vykonávat. Podepsán okresní hejtman Kučera a Alois Živnůstka.³⁰⁵

5.3.4 Zvonění na pohřbech nekatolíků.

Po vzniku Církve československé docházelo mezi římskokatolickým kněžstvem na jedné straně a kněžími nové církve a radami starších na druhé straně k vážným rozepřím i z důvodu používání zvonů. Příslušníci nové církve žádali, aby bylo při pohřbech jejich věřících zvoněno na zvony umístěné v římskokatolických kostelech, což římskokatolíční kněží ve velké většině odmítali. Tato situace vedla k tomu, že si kněžstvo a rady starších Církve československé často stěžovaly u orgánů státní správy a žádaly je o zjednání nápravy. Jak vyplývá z níže uvedeného, v tehdejší době si lidé bez rozdílu vyznání nedovedli představit řádný pohřeb bez zvonění „umíráčkem“.

V této souvislosti působí až dojemně vzpomínka čsl. faráře Adolfa Arnošta ze Lnář, který zaznamenal událost při pohřbu sedmnáctileté dívky v Hradešicích na Horažďovicku. Katolický farář odmítl matce zesnulé dát zvonit při dívčině pohřbu. Místní kovář řekl plačící matce, že když farář odmítl dát zvonit, zazvoní on sám. V kovárně stojící poblíž kostela spolu

³⁰⁴ Srov. SOA Kolín, kt. 266, sg. 5/2P/52, č.j.32447

³⁰⁵ Srov. SOA Kolín, kt. 266, sg. 5/2P/52

se svým pomocníkem pověsili kovadlinu na řetěz, vytáhli jí na krovy a když pohřební průvod přicházel ke kostelu, začali s pomocníkem do ní střídavě bušit kladivy, takže se zdálo, že z věže kostela zní hlas zvonu.³⁰⁶

Na Českobrodsku se zástupci církve československé dostavili dne 8.září 1922 na Okresní správu politickou, kde na místě podali „protokolární všeobecnou stížnost“. V této stížnosti uvádějí, „že některé farní úřady katolické odmítají při pohřbech nekatolíků, (zejména příslušníků církve československé) zvonit umíráčkem. A to jak při úmrtí, tak i při pohřbech samotných.“, a žádali „aby působeno bylo na zdejší katolické farní úřady aby zvonění umíráčkem při pohřbech nekatolíků dovolovaly.“

Okresní politická správa se pokusila věc vyřešit tak, že dne 12. září 1922 vydala oběžníkem č. 35837 vyhlášku s názvem „Zvonění na pohřbech nekatolíků“ jejíž doslovný text byl tohoto znění: „Staly se případy, že katolický farní úřad odepřel při pohřbu nekatolíka na místním konfesním hřbitově katolickém zvonění na kostelních zvonech. Upozorňuji tudíž, že dle § 12 zákona ze dne 29. května 1868 ř.z.č. 49 nesmí žádná církev odepřítí příslušníku jiného náboženství slušný pohřeb na svém hřbitově. Jestli-že tudíž dle místních poměrů ke slušnému pohřbu vyžadují zvyklosti a obyčeje zvonění na zvonech, nesmí býti zvonění to při pohřbech nekatolíků odepíráno. Jsem přesvědčen, že případy tyto, které způsobilé jsou v občanstvu různice náboženské přiosťrovati, v okrese zdejším se nepřihodí.“ Vyhlášku podepsal přednosta Okresní správy, místodržitelství rada Wagner. Tento oběžník byl, podle poznámek na něj ručně napsaných, opsán dne 16. září a dne 19. září 1922 ho všechny katolické farní úřady na okrese již obdržely.

Z dnešního pohledu je zřejmé, že pana přednostu nelze podezřívat ze špatného úmyslu. Jeho snahou určitě bylo uklidnit napjatou situaci mezi katolíky a věřícími z Církve československé na okrese. Avšak zřejmě mylným výkladem zákona, citovaného ve vyhlášce spíše přilil olej do ohně a vydání této vyhlášky mělo dalekosáhlé následky. Okamžitě po uveřejnění tohoto oběžníku se totiž rozpoutala vlna reakcí ať již kladných, tak i záporných.

Veliké pobouření vyhláška vyvolala zejména u katolických duchovních. Písemné protesty pro její neoprávněnost a nezákonnost zaslali okamžitě Okresní politické správě někteří duchovní z okrese. Josef Ježek, farář v Horních Krutech se odvolával na rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 20. března 1891, že právo rozhodnout, kdy se bude zvonit posvěcenými zvony přísluší výlučně faráři. František Samek, farář z Přerova nad Labem se odvolává na nálezy Nejvyššího správního soudu z let 1873 číslo 16083, 1877 číslo 730, 1882

---

³⁰⁶ V. KADERÁVEK / Z. TRTÍK: Život a víra ThDr. Karla Farského, Praha 1982, 60

číslo 843 a 1883 číslo 2466, ze kterých prý vyplývá, že ani obec, které by zvony patřily nemůže rozhodovat o zvonění, toto právo patří výlučně faráři.

Své protesty zaslali i duchovní, jichž se vyhláška přímo netýkala, protože jejich farnosti ležely mimo hranice okresu. Děkan Adolf Svoboda z Čelákovic svůj protest opíral o stejné nálezy, jako František Samek. (Protože obě obce leží blízko sebe, je pravděpodobné, že se na textu dopisů děkan Svoboda a farář Samek domluvili.) Děkan Antonín Prašner ze Sadské se odvolával na rozhodnutí biskupského ordinariátu č.3401 ze dne 9 března 1921, podle kterého není dovoleno zvonit nekatolíkům na zvony ŘK církve.³⁰⁷

Nejpříkřeji vyhlášku odsoudil Augustin Ulbrich, farář ve Lstiboři, který ve svém dopise Okresní politické správě ze dne 19. září 1922 považoval obsah vyhlášky za „znásilňování“ katolické církve, která je státem uznána a jako taková má právo těm, kteří z ní vystoupili, nebo byli vyloučeni odepřít jakékoliv výhody.³⁰⁸ Zároveň zaslal dopis arcibiskupskému vikariátnímu úřadu v Přistoupimi kde mimo jiné píše: „...nařízení to přímo křičí znásilňováním katolíků, nebudeme snad otroky jinověrců a nevěrců a zvonění nemá co dělat se slušným pohřbem na katolickém hřbitově. Budu právo hájiti do krajnosti a rače zajisté činiti totéž a na Váš pokyn necht' hájí všichni stejně své právo.“ Zároveň dodává, že „říznou odpověď politické správě posílá.“³⁰⁹

Arcibiskupský vikář Josef Kebrle z Přistoupimi se v reakci na tento oběžník rozhodl přistoupit k zorganizování rozhodného hromadného protestu všech katolických duchovních z okresu. K němu došlo zasláním dopisu ze dne 4. října 1922, kde je na začátku citována uvedená vyhláška a dále prohlášení, že tímto „bylo katolickým farním úřadům zakázáno odepřít zvonění při pohřbech nekatolíků. Podepsaní sdružují se proti tomuto zákazu v zákoně neodůvodněnému, prohlašují, že se dle něho řídit nemohou a žádají jeho odvolání.“

V odůvodnění se odvolává na chybný výklad zákona č. 49 ze dne 25. května 1868 o který se výše zmíněná vyhláška opírá a dále argumentuje stejnými nálezy Nejvyššího správního soudu, jako děkan Svoboda z Čelákovic a František Samek. Na závěr upozorňuje vikář Kebrle, že „právě podobnými výnosy budou jinověrci přímo povzbuzeni, aby propůjčení zvonů katolických všude se domáhali a tak právního vědomí katolíků těžce se dotýkali“.

O vážnosti rozjitřené situace na okrese svědčí i závěrečná pasáž, ve které je Okresní

³⁰⁷ Srov. vše SOA Kolín, kt. 263, sg. 5/2H/34

³⁰⁸ Srov. SOA Kolín, kt. 263, sg. 5/2H/34, č.j. 117

³⁰⁹ SOA Kolín, kt. 263, sg. 5/2H/34, č.j. 115

politická správa vyzývána, aby „u jinověrců kroky k uklidnění působila, by při bohoslužbách svých na katolických hřbitovech varovali se štvavých a urážlivých řečí, kterými církev katolickou a její duchovenstvo beztretně tupí a neuvědomělý lid k odpadu od církve vybízí.“ Následuje podpis Josefa Kebrle, faráře v Přistoupimi a arcibiskupského vikáře. K dopisu připojilo své podpisy dalších 22 katolických duchovních správců.³¹⁰ Dopis byl datován až 4. října, tedy poměrně dlouho od doručení oběžníku a to zřejmě z toho důvodu, aby bylo možno shromáždit podpisy co největšího počtu duchovních.

O tom, že tato vyhláška byla značně kontroverzní a vyvolala řadu emocí svědčí i pozornost, kterou jí věnovaly tehdejší periodika. V této souvislosti se jeví jako udivující fakt, že místní týdeník „Naše Hlasy“, který věnoval poměrně značnou pozornost dění spojenému s ustavováním nové církve čsl. a církevnímu dění obecně, se o vyhlášce, ani o vlně nevole, kterou v katolické církvi vyvolala nezmiňuje. Naproti tomu Okresní politická správa obdržela kupříkladu německy psaný dopis od starokatolického farního úřadu v Jablonci nad Nisou. U dopisu je přiložen výstřížek článku z německých novin s názvem: „I nekatolíci mají nárok na pohřební zvonění.“³¹¹

V dopise uctivě žádá starokatolický farář Hermann Hertz (Mertz?) o odpověď na tyto otázky:

“1. zda okresní správa skutečně vydala tuto vyhlášku?

2. zda se jedná o hřbitovní kostel nebo o kostel, nacházející se mimo hřbitov (jediný kostel).

3. zda tato vyhláška nenarazila na odpor římskokatolické církve.“

Z tohoto dopisu jasně vyplývá, že problém zvonění na pohřbech nekatolíků se netýkal pouze Českobrodská, protože pisatel dále sděluje: „Ředitel zdejší okresní správy, který měl k dispozici výše uvedený výstřížek z novin, mě odkázal na tamní okresní správu, neboť výše uvedený případ je aktuální i zde.“

Podle vepsané poznámky byl dopis odložen jako bezpředmětný. Zřejmě proto, že byl datován dnem 18. října 1922 ale Okresní politická správa v té době již obdržela zrušení vyhlášky Zemskou správou politickou.³¹²

O tom, že tato vyhláška vyvolala celostátní pozornost svědčí i dopis Zemské správy politické ze dne 28. září 1922, adresovaný přednostovi Okresní správy politické v Českém Brodě. Vlastní text dopisu se omezuje pouze na příkaz, „aby o případu tomto (Okresní správa politická) podala do tří dnů doloženou zprávu.“, přičemž slova „do tří dnů“ jsou podtržena.

³¹⁰ SOA Kolín, kt. 263, sg. 5/2H/34, č.j. 300

³¹¹ Pozn. Z výstřížku nelze zjistit o které noviny šlo, ani datum, kdy vyšly.

³¹² Srov. SOA Kolín, kt. 263, sg. 5/2H/34

K dopisu jsou přiloženy 3 strojopisné opisy článků zcela zřejmě pocházejících z novin, nebo časopisů.³¹³

První opis nazvaný „Josefínský názor politické správy v Českém Brodě“ cituje zmíněnou vyhlášku včetně zákona, na který se vyhláška odvolává a tvrdě kritizuje místodržitelského radu Wagnera, který ji podepsal. V článku se uvádí, že rada Wagner se sice odvolává na rakouský zákon, „ale neví, že podle tohoto zákona nebyli nikdy katolíci donucováni dávat k dispozici nekatolíkům svoje zvony, které jsou církevně posvěceny a jejichž vyzvánění patří ke katolické liturgii.“ Článek končí slovním útokem na osobu pana rady: „Rozumí se, že výnos míst. rady Wagnera je hrubým porušením náboženské svobody katolíků i platného práva nevědomým byrokratem...“ Originál článku zřejmě nebyl signován, protože na dalších opisech jsou autoři článků uvedeni.

Druhý opis článku nazvaného „Ouvertura k společnému užívání kostelů“ začíná větou: „Copak se to stalo na Českobrodsku? tázali jsme se včera, když jsme z různých stran tohoto politického okresu otevírali dopis za dopisem.“ Dále se článek nese v podobném duchu, jako u prvního opisu, včetně osobních útoků na radu Wagnera. Článek končí úvahou, že se jedná o úvod, jak si katolická duchovní správa nechá líbit společné užívání kostelů a autor doufá, že si to biskupská konzistoř a katolická lidová strana nenechá líbit a najdou způsob, jak se farářů ujmout, aby se státní úřady nepletly do věcí katolických. Článek byl podepsán zřejmým pseudonymem Ota Zník

Třetí opis článku (jehož autorem byl zřejmě právník) který reaguje na článek „Ouvertura k společnému užívání kostelů“ se na rozdíl od předchozích důsledně vyhýbá jakýmkoliv osobním útokům, pouze konstatuje, že vyhláška je nezákonná a následuje velmi podrobné právní zdůvodnění její nezákonnosti. Článek končí doporučením, že by úřady udělaly dobře, kdyby v otázkách církevně – politických setrvaly na půdě zákona a z přílišné lásky k sektářům „které my dobře rozumíme“ zákony nezkreslovaly, protože to jejich vážnosti nepřidá. Článek byl podepsán Dr. R. Traub.³¹⁴

Již dne 3. září 1922 zasílá Okresní správa politická vyžádanou zprávu Zemské správě politické. Ve zprávě se uvádí, že v českobrodském okrese je více obcí, kde většina obyvatelstva přestoupila k Církvi československé a protože tato církev nemá žádné vlastní kostely a hřbitovy, tak její členové jsou pohřbíváni na hřbitovech katolických. Katolické farní úřady odpíraly zvonění umíráčkem po úmrtí a při pohřbech členů této církve. Proto

³¹³ Pozn. Ani v tomto případě nelze z opisů identifikovat o která periodika šlo, ani datum jejich vydání.

³¹⁴ SOA Kolín, kt. 263, sg. 5/2H/34 č.j. 345.654

zástupcové této církve požadovali, aby bylo u těchto farních úřadů úředně zakročeno. Přitom prý „zdůrazňovali, že zvonění umíráčkem při pohřbech jest věcí tak obvyklou a vžilou, že zvoní se umíráčkem i vrahům při popravě.“ Okresní správa politická prý vydala zmíněný oběžník, aby zabránila náboženským různicím a „některými farními úřady skutečně přijat byl s uspokojením na vědomí, jak ústně úřadu zdejšímu sděleno bylo.“³¹⁵

Zemská správa politická svým nařízením ze dne 11. října 1922 zmíněnou vyhlášku zrušila a nařídila aby Okresní správa politická toto dala na vědomí příslušným farním úřadům stejným způsobem, tj. oběžníkem. Jak vyplývá z textu, o zrušení vyhlášky bylo rozhodnuto na základě stížnosti arcibiskupské konzistoře v Praze ke zmíněnému úřadu ze dne 27. září 1922.

Zajímavé je odůvodnění zrušujícího rozhodnutí. Nikde se v něm totiž nepíše o tom, že by vyhláška byla vydána na základě chybného výkladu zákona, o který se opírá! Chybou byla skutečnost, že Okresní správa politická překročila své kompetence tím, že vydala normativní výnos obecné platnosti, aniž by k tomu byla zmocněna nadřízenými úřady. Okresní správa politická byla zmocněna řešit pouze konkrétní sporné případy, o nichž mohla vydávat instanční rozhodnutí.

Dále, v části dopisu která byla určena již pouze pro informaci Okresní správy, se uvádí, že vyhláška odporuje „platným předpisům o správě majetku církevního dle zákona ze 7. května 1874 č.50 ř.z., ježto dispoice se zvony na katolických chrámech jako kostelním zařízením věnovaným pro účely římskokatolické církve přísluší výhradně římskokatolickým církevním úřadům.“³¹⁶

Přestože nařízení o zrušení vyhlášky bylo doručeno Okresní správě politické v Českém Brodě již 12. října (jak vyplývá z prezentačního razítka) trvalo z neznámých příčin vydání zrušujícího oběžníku a jeho doručení farním úřadům ještě bezmála měsíc, jak je patrné z ručně vepsané poznámky, která uvádí jako datum zaslání 9. listopad 1922. V textu je opět uváděno, „oběžník ten vydán byl jen za tím účelem, aby předešlo se třenicím náboženským, jež obyčejně s odepřením zvonění při pohřbech spojeny bývají...“ Dále se uvádí, že oběžník byl zrušen Zemskou správou politickou na základě stížnosti arcibiskupské konzistoře v Praze a to z důvodu „že jednalo se v oběžníku tomto o povšechný pokyn a nikoliv o nějaký konkrétní případ.“³¹⁷

Nicméně pokusy o to, aby římskokatoličtí kněží povolili zvonit kostelními zvony na pohřbech jinověrců trvaly i nadále. Kupříkladu kouničtí příslušníci Církve čsl. byli ochotni za

³¹⁵ SOA Kolín, kt. 263, sg. 5/2H/34 č.j. 38883

³¹⁶ SOA Kolín, kt. 263, sg. 5/2H/34 č.j. 358351

³¹⁷ SOA Kolín, kt. 263, sg. 5/2H/34

použití zvonu při pohřbech svých souvěrců platit, a to předem. Protože pokusy o přemluvení místního faráře Josefa Vyskočila byly marné, požádali písemně o přímluvu „Slavnou Okresní správu politickou.“ V ní se praví, že: „...žádáme snažně jen o to, aby slavná správa politická uvědomila laskavě p. faráře římsko-katol. aby nám ve zvonění překážky činěny nebyly a my ručíme za to, že nikdy pořádek porušen nebude. Zvonění obstaráme si sami.“

Žádost byla následně Okresní správou politickou předána katolickému farnímu úřadu v Kounicích k vyjádření.

Pana faráře zřejmě tato „drzost“ rozlítla natolik, že se neobtěžoval k žádosti ani vyjádřit, zda souhlasí, či ne, a v odpovědi se omezuje pouze na konstatování, že jeho „stanovisko je Okresní správě známo z jeho podpisu na protestu, který podalo římskokatolické duchovenstvo hejtmanství Českobrodského.“³¹⁸

5.3.5 Stížnost.

Posledním zaznamenaným incidentem byla stížnost faráře Samka na Václava Káru. Věc se sice přímo netýká pohřebnictví na českobrodském okrese, ale ilustruje poměry v tehdejší společnosti, kdy ve vzájemném ideologickém boji mezi příslušníky obou náboženství bylo využíváno veškerých možných praktik, nevyjímaje situací okolo pohřbů. Proto i tento případ má v kontextu této kapitoly své místo.

František Samek zaslal dne 1. června 1923 Okresní správě politické „žádost?!“ ve které sděluje, že: „podává stížnost, do jednání zdejšího čsl. duchovního správce a žádá, by slavná okresní politická správa poučila jej, by nepřekračoval meze slušnosti. Neustále zde i v okolí (Vykáň, Semice) roztrušuje drzou lež a zní vytlouká kapitál proti katolíkům, že katol. farář v Lánech nechtěl dopřátí místa k pohřbu paní presidentové A. M., že pochována býti musila u zdi! Atd. Ač tato lež hodná Rudého Práva byla samým Janem M. synem p. presidenta vyvrácena a rodina p. presidenta děkovala p. faráři za jeho ochotu – jak v novinách oznámeno – nestydí se p. V. Kára znovu a znovu tímto štváti a tupiti katolíky. Nížepsaný se domnívá, že i pro čsl. kazatele platí kazatelnicový paragraf.“ Dále uvádí, že se proslýchá, že 9.6. má být uspořádáno čsl. biřmování. Katolíci v tom právem vidí urážku a potupu, protože katolické kostely v Přerově a Semicích by se při této příležitosti staly místnostmi ve kterých je komukoliv dovoleno si počínat jakkoliv a klesly by na úroveň hospod, ve kterých je každému vše dovoleno. Proto žádá okresní politickou správu, aby biřmování čsl. faráři nedovolila, protože si snad pro svoje hromadné slavnosti a řečnění najdou příhodnější místo,

³¹⁸ Srov. SOA Kolín, kt. 265, sg. 5/2K/104

než je katolický kostel.

U tohoto dopisu jsou pak přiloženy 2 listy, z nichž jeden je obsílkou, ve které je Václav Kára vyzván aby se příležitostně, ale nejdéle do 14ti dnů dostavil v dopoledních úředních hodinách na Okresní správu. Další je zápisem, že se dne 13. června dostavil Václav Kára, jemuž byl přípis katolického farního úřadu předložen k nahlédnutí. „Týž prohlásil, že obvinění v něm obsažená nejsou správnými; biřmování čsl. vyznavačů se vůbec konat“ nebude.“ Podepsán okresní hejtman – podpis nečitelný.³¹⁹

6. UDIVUJÍCÍ STATISTIKA.

V souvislostech se sčítáním lidu v roce 1921 jistě stojí za to, porovnat výsledky celostátního sčítání podle náboženského vyznání s výsledky zjištěnými v popisovaném regionu. Dílčí výsledky, podle náboženského vyznání, byly postupně uvedeny v týdeníku Naše Hlasy v ročnících 1921 až 1922. Bohužel, při tomto zveřejňování byly uváděny výsledky pouze za některé obce, nikdy nebyly uvedeny výsledky za všechny obce v okrese. Proto jsou níže uvedené údaje doplněny také výsledky z obcí, které uvádí v kronice farář Otokar Hála z Bříství a Josef Vyskočil z Kounic. Výsledky, které bylo možno pro účely této práce shromáždit, mají i tak značnou vypovídací hodnotu, přestože chybí kupř. velmi podstatné údaje za okresní město Český Brod. Sčítání lidu v roce 1921 bylo prováděno podle soudních okresů. Politický okres Český Brod tvořily z velké části soudní okresy Český Brod na severu a Černý Kostelec³²⁰ na jihu.

Výsledky sčítání z celostátního hlediska³²¹:

	Římských katolíků	Církev čsl.
	10 384 860	525 332
Vzájemný poměr cca:	19,8	1

Výsledky sčítání za Čechy (bez Moravy):

³¹⁹ Srov. SOA Kolín, kt. 266, sg. 5/2P/60.

³²⁰ Pozn.: Úřední název města byl v této době Kostelec nad Černými lesy. V dobách Rakousko - Uherské monarchie byl úřední název v českém jazyce shodný. V německém jazyce bylo město nazýváno Schwartz - Kosteletz a to jak v úředních dokumentech, tak i na mapách. Proto byl pro označení města běžně užíván i český překlad tohoto názvu, tj. Černý Kostelec. Toto označení pak bylo v mnoha případech používáno (zřejmě setrvačností a pro jeho jednoduchost) i v prvních letech samostatného Československa. Vyskytovalo se jak v hovorové řeči, tak i v některých úředních dokumentech a veřejném tisku.

³²¹ MAREK Pavel: Církevní krize na počátku první československé republiky 1918 – 1924, Brno 2005, 14

	Římských katolíků	Církev čsl.
	5 216 180	437 377
Vzájemný poměr cca:	11,9	1

Výsledky sčítání za politický okres Český Brod³²² :

Soudní okres Černý Kostelec :

	Římských katolíků	Církev čsl.
	13 321	440
Vzájemný poměr cca:	30,28	1

Soudní okres Český Brod :

	Římských katolíků	Církev čsl.
	19 213	5 085
Vzájemný poměr cca:	3,78	1

Výsledky sčítání lidu za většinu obcí, kde přímo působil farář Kára. Dle postupně zveřejňovaných výsledků sčítání obyvatelstva v týdeníku Naše Hlasy v průběhu roku 1921.

<u>Obec</u>	<u>Římských katolíků</u>	<u>Církev čsl.</u>
Semice	16	934
Přerov n.L.	291	751
Mochov	510	145
Mandršajd – Chrást ³²³	377	20
Vykáň	271	220
Dle Kroniky farnosti Kounice		
Kounice	796	301
Dle Kroniky farnosti Bříství.		
Velenka	219	242
Mochov	510	145
St.Vestec	311	178

³²² Naše Hlasy, článek „Sčítání lidu“ číslo 52 z 31.12.1922.

³²³ Pozn.: po druhé světové válce byl Mandršajd sloučen s Chrástem, nyní Chrást u Poříčan. Viz. Pozn. 38

Celkem	3301	2936
Vzájemný poměr cca:	1,1	1

Z konečných výsledků za politický okres Český Brod vyplývá, že v severní části okresu s Polabím se k Církvi čsl. přihlásilo daleko více obyvatelstva, než v jižní. V jižní části byl poměr příslušníků Církve čsl. vůči katolíkům dokonce přibližně 3x menší, než činil průměr za Čechy bez Moravy.

Zato v severní části (soudní okres Český Brod), která je popisována v této práci, byl poměr 3,78 katolíka na jednoho příslušníka Církve čsl, což převyšovalo průměr za České země asi 3,15 x. Dvě třetiny lidí z těch, kteří se v severní části okresu přihlásili k církvi čsl. patřila do obcí, kde působil Václav Kára. A to do výčtu nejsou zahrnuty údaje za další obce, ve kterých prokazatelně působil, což by poměr ve prospěch obcí, kde se Kára angažoval, ještě zvýšilo. I tak je poměr 1,1 katolíka ku 1,0 příslušníka Církve čsl. v obcích, kde Václav Kára prokazatelně působil, ve srovnání s celostátním a českým průměrem udivující.

Důsledky náboženského rozkolu v Přerově nad Labem a Semicích, tedy ve farnosti, kde Václav Kára působil nejprve jako farář katolický a poté jako farář Církve čsl. pak byly pro katolickou církev přímo tristní. Za necelý rok od doby, kdy Václav Kára po předcházející agitaci inicioval odhlašování farníků od církve katolické, tedy od března 1920 do sčítání obyvatelstva v roce 1921 zůstalo z původního počtu 2028 farníků katolické církvi věrných 307 obyvatel, tj. necelých 16%!

Přinejmenším to svědčí o mimořádných pastoračních a evangelizačních schopnostech tohoto „polabského apoštola.“

III. ZÁVĚR.

Protikatolická agitace a nálady v české společnosti obecně v popisovaném regionu a době přinesla své ovoce. Byla jím velká vlna apostatství od katolické církve buď k bezvěrectví, nebo, a to v daleko větší míře, k nově utvořené Církvi československé. Problémy, které to s sebou pro katolickou církev přineslo, se v ničem neliší od jiných částí tehdejších českých zemí.

Všechny hlavní události, spojené s ustavením náboženských obcí v tomto regionu, se udály právě v době, kterou práce zahrnuje a jsou v ní popsány.

V době, která následovala, Církev československá už pouze upevňovala své pozice.

Zejména zaznamenala další, a to značný příliv nových věřících, jak je patrné z dalších, v práci necitovaných dokumentů. Největší, až čtyřciferný růst členstva zaznamenala zejména českobrodská náboženská obec. Zároveň se značně rozšířil obvod obcí, které zahrnovala. V této souvislosti je z podivem, že pro potřeby několikatisícové náboženské obce nebyl nikdy vybudován vlastní bohoslužebný objekt, což byl zřejmě jeden z hlavních důvodů jejího postupného zániku, ke kterému definitivně došlo v roce 1980.

Náboženská obec ve Škvorci také postupem času zanikla. Do současnosti se v regionu zachovala z popisovaných náboženských obcí pouze přerovská. Nemnoho zbylých věřících ze zaniklých náboženských obcí je v současnosti začleněno do náboženské obce v Úvalech.

Katolické farnosti problémy v popisované době ustály, i když s velkými ztrátami věřících a fungují dodnes, i když i je postihl značný odliv věřících v dobách komunistického režimu a trpí v současné době známými problémy celé katolické církve.

V souvislostech s událostmi tehdejší doby je třeba vyzdvihnout osoby dvou nejvýraznějších postav z celého popisovaného regionu. Oba ve svých zápisech o druhém hovoří vždy poměrně kladně a s úctou i přesto, že stáli na opačných stranách barikády. Vždy se spolu dokázali ve sporných otázkách domluvit a podle všeho k sobě našli i jistý osobní vztah.

Jedním z nich byl redemptorista František Blaťák, administrátor farnosti v Přerově nad Labem a Semicích. Jen díky němu se katolické církvi ve farnosti podařilo část apostatů získat nazpět. Při Blaťákově příchodu do Přerova mu Václav Kára předložil záznamy, ze kterých vyplývalo, že z celkem 2028 farníků v Semicích a Přerově zůstali pouze 34 katolíci. To, že se podle sčítání lidu z počátku roku 1921 zvýšil počet katolíků na 307, na tom mělo pastorační působení tohoto „kněze humanisty“ zcela jistě velmi podstatný podíl. Možná měl rázněji vystupovat při získávání majetku katolické církve zpět. S odstupem času lze říci, že svou mírností, snášenlivostí a trpělivostí dosáhl jistě větších úspěchů, než jeho nástupce, který svým ukvapeným jednáním zapříčinil i občanské nepokoje.

Co vedlo arcibiskupskou konzistoř k tomu, že byl ve funkci administrátora vystřídán „radikálním chirurgem“, pozdějším přerovským farářem Františkem Samkem, vyvolává řadu, dnes již těžko zodpověditelných otázek. Z pastoračního hlediska se však toto rozhodnutí z dnešního úhlu pohledu jeví jako nepříliš šťastné.

Tou druhou nejvýraznější osobou byl čsl. farář Václav Kára. Lze konstatovat, že z hlediska katolické církve bylo velkou škodou, že člověk s takovými výjimečnými schopnostmi a osobními vlastnostmi se rozhodl pro apostatství. O výsledcích jeho

„apoštolátu“ ve prospěch nové církve výmluvně hovoří některé kapitoly této práce. Na druhou stranu Církev československá husitská jeho výjimečnou osobu a její význam zřejmě nikdy nedocenila, protože o jeho osobě mimo sporadických a zcela zanedbatelných zmínek nic podstatného v literatuře autorů příslušejících k této církvi (ani u jiných autorů) nalezeno nebylo. To kontrastuje s faktem, že o jiných, i podstatně méně úspěšných a méně výrazných prvofarářích této církve dostupná literatura hovoří.

Závěrem lze doufat, že tato diplomová práce má, alespoň z regionálního hlediska, svůj přínos pro zmapování problémů spojených se vznikem Církvě československé na počátku dvacátých let dvacátého století. A to zejména proto, že s výjimkou náboženské obce ve Škvorci se žádná publikace o daném tématu nezmiňuje.

IV. RESUMÉ.

Vznik a působení Církvě československé v katolických farnostech českobrodského regionu v letech 1919 – 1924.

Předkládaná diplomová práce je pokusem o zmapování složité situace, ve které se ocitla katolická církev na začátku dvacátých let dvacátého století ve spojení s protikatolickými náladami v tehdejší společnosti a vznikem Církvě československé. Diplomová práce danou problematiku řeší z pohledu regionálního, týkajícího se Českobrodsko.

Hluboká krize způsobená válkou umožnila konstituování samostatného státu, avšak římskokatolická církev se potýkala s dědictvím austrokatolicismu, který vyvolal odpor většiny českého obyvatelstva. Tento odpor s sebou nesl důsledky spočívající v přechodu části obyvatelstva k bezvěrectví a další části k nově se formující Církvi československé. Ta vznikla díky působení radikální frakce kněží, kteří se odštěpili od reformní Jednoty katolického duchovenstva poté, co byly její reformní snahy katolickou církví potlačeny.

Na Českobrodsku se projeví všechny problémy, které provázely vznik Církvě československé v celých tehdejších Čechách. Byly to protikatolická shromáždění, nevybíravá agitace, vylepování protikatolických plakátů, různé výtržnosti, zabírání katolických kostelů a pokusy o ně, náboženské nepokoje, odpady kněží atd... Ve farnosti Přerov nad Labem a Semice dokonce katolická farnost dočasně zanikla, když její duchovní Václav Kára, spolu s drtivou většinou farníků přešel k nové církvi.

Je nespornou zásluhou tehdejší Okresní správy politické, že dokázala svým, na jednu

stranu alibistickým a opatrným, a na druhou stranu v některých případech rozhodným a nekompromisním jednáním zabránit vážnějším střetům mezi příslušníky obou církví a jejich duchovními. Stejnou zásluhu má i čsl. farář Václav Kára.

Václav Kára měl velikou zásluhu i na tom, že v popisovaném regionu byla Církev československá v získávání věřících tolik úspěšná. Její úspěchy v regionu byly vysoce nadprůměrné i z hlediska celostátního, když již v roce 1921 činil počet jejích věřících přes 5 tisíc ku zhruba 19 tisícům katolíků a postupem času se ještě dále rozrůstal.

Katolická církev nepřečkala tuto dobu bez problémů. Mimo značný úbytek věřících byla nucena získat zabrané kostely a faru zpět, zamezit pokusům o zabrání dalších v jiných obcích a hlavně obnovit zaniklou farnost v Přerově nad Labem a Semicích. To se jí podařilo pomocí „kněze humanisty“ Františka Blatáka, i když ve farnosti ztratila 1685 farníků. Zabrané kostely a faru získala zpět díky Blatákovu nástupci Františku Samkovi, který však pro dosažení svého cíle používal dost nevybíravé metody, jimiž ve farnosti ztratil jakékoliv sympatie odpadlíků a jimiž způsobil i náboženské nepokoje.

Českému Brodu a Škvorci se podobné problémy vyhnuly proto, že správní orgány v Českém Brodě nové církvi velice ochotně propůjčovaly místnosti pro bohoslužby a ve Škvorci příslušníkům Církve čsl. k bohoslužbám propůjčovala svůj kostel Církev československá evangelická.

Práce je založena hlavně na využití archivních materiálů a dostupné literatury. Je příspěvkem k objasnění tehdejších, dosud nezmapovaných událostí z regionálního pohledu.

V. OBRAZOVÉ PŘÍLOHY.

Příloha č.1

KOSTEL SVATÉHO VOJTĚCHA V PŘEROVĚ NAD LABEM.

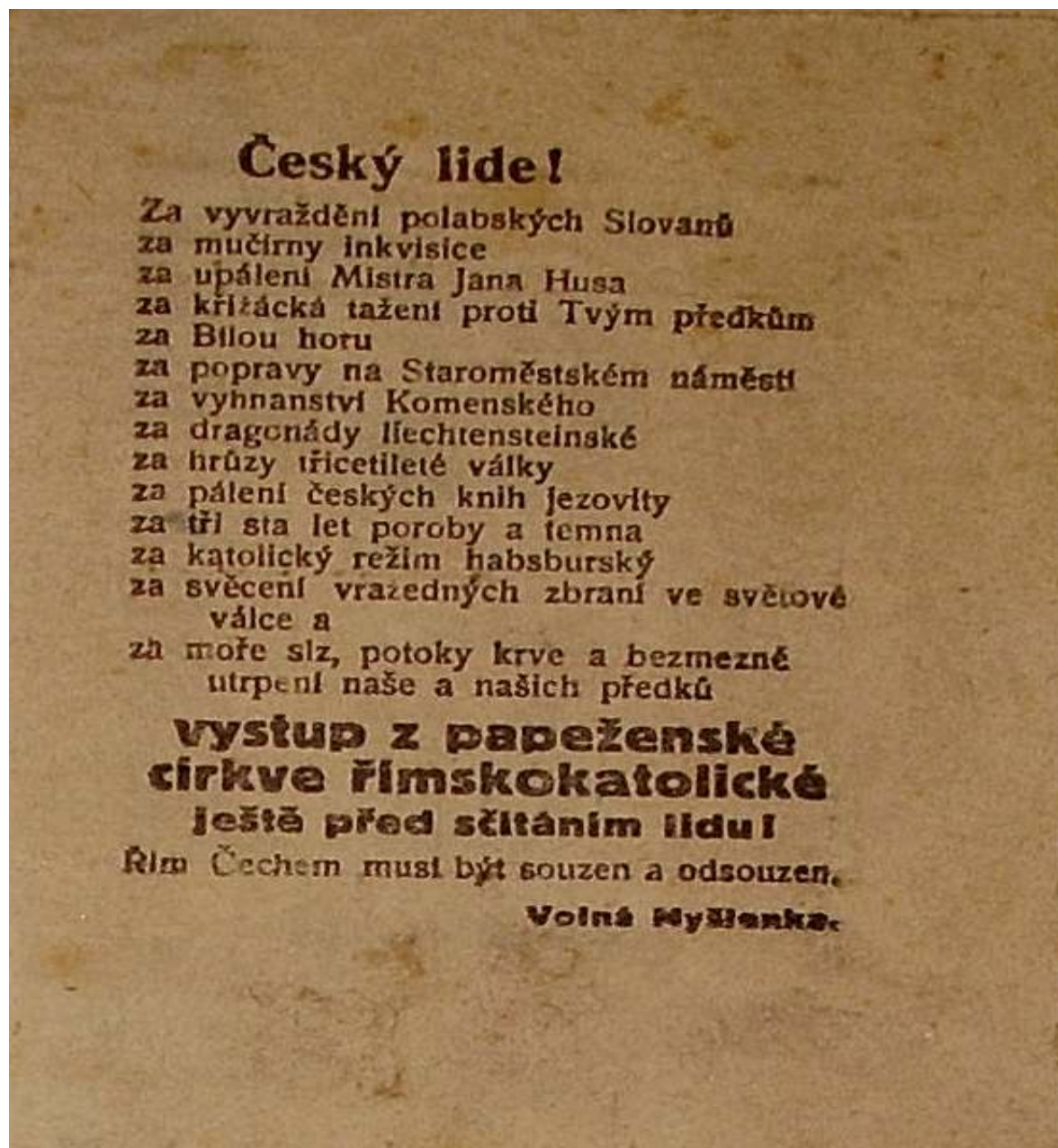
Pohled od jihozápadu.

Příloha č.2

KOSTEL SVATÉ MAŘÍ MAGDALENY V SEMICÍCH.

Pohled od západu.

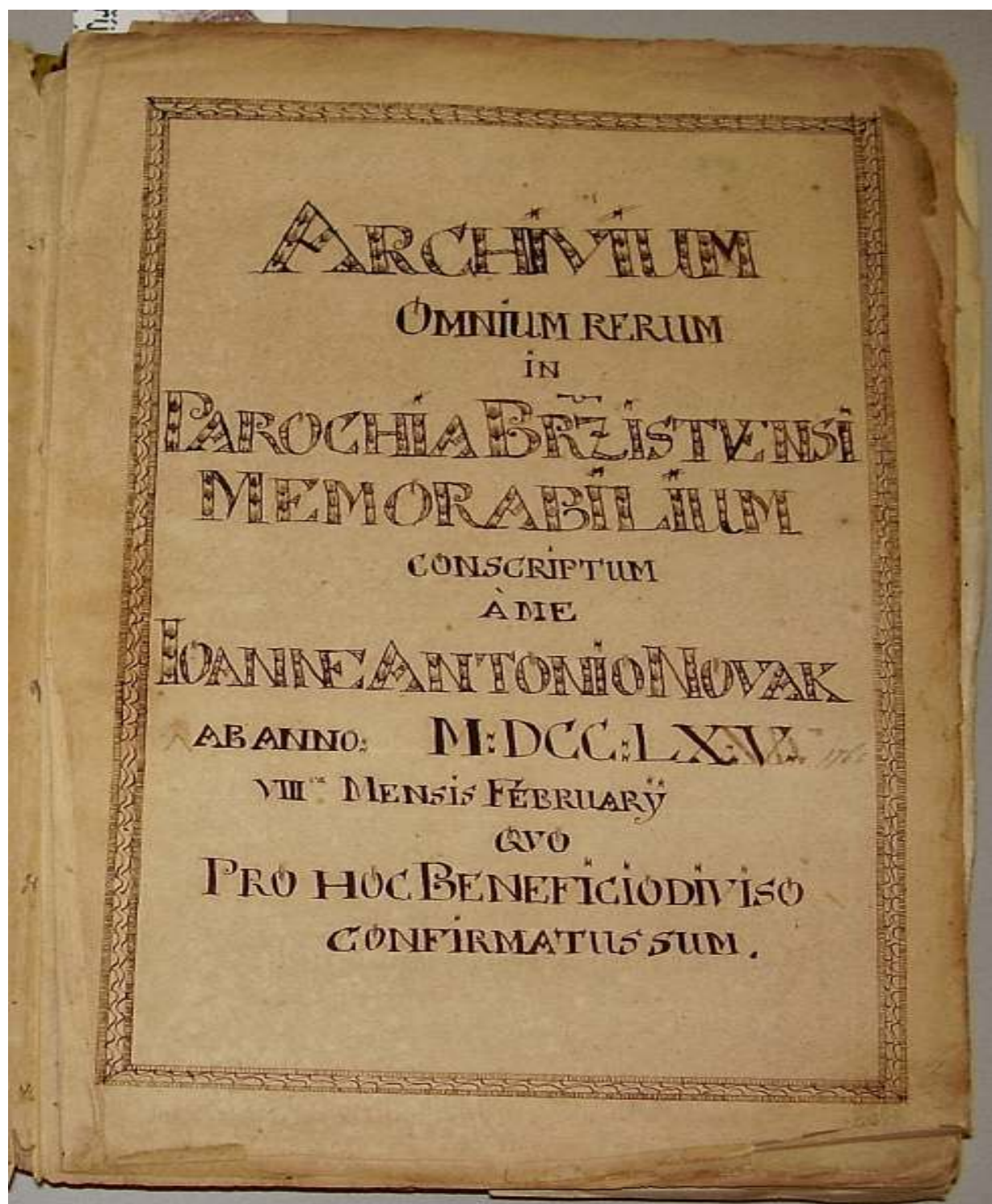

PLAKÁT VYLEPOVANÝ PŘED SČÍTÁNÍM LIDU ROKU 1921.

VÁCLAV KÁRA
PRVOFARÁŘ NÁBOŽENSKÉ OBCE CÍRKVE
ČESKOSLOVENSKÉ V PŘEROVĚ NAD LABEM

TITULNÍ LIST BŘÍSTEVSKÉ FARNÍ KRONIKY Z ROKU 1765.

Příloha č.6

„STARÁ RADNICE“ V ČESKÉM BRODĚ, V POZADÍ DĚKANSKÝ CHRÁM SV. GOTTHARDA

Pohled od jihozápadu.

(V popisované době sídlo Okresní správy politické a Okresního soudu. Nad vchodem pozůstatek balkonu, ze kterého se řečnilo při protikatolickém táboru lidu 16. května 1920.)

VI. OSOBNÍ SVĚDECTVÍ.

Václav Kára a vznik náboženských obcí Církve československé na českobrodském okrese v letech 1919 až 1924.

Osobní svědectví paní Dagmar Uhrové, bytem Čelákovice, Vančurova 718, dcery pana Václava Káry, prvofaráře Církve československé v Přerově nad Labem. Otázky, jejichž zodpovězení je nutné k doplnění podkladů k bakalářské práci.

1. Rodinný původ.

Kdy a kde se pan Václav Kára narodil?

12. října 1879 v Kočinách politický okres Kralovice (u Plzně).

Jak se jmenovali a čím byli jeho rodiče?

Otec Martin, matka Josefa - střední rolníci.

Kolik měl sourozenců?

Staršího bratra Antonína, který zdědil statek, asi o dvacet let mladšího bratra Aloise a sestru Josefínu.

Jaké byly jejich rodinné poměry? (Chudí, bohatí - věřící, nevěřící.)

Rodina nebyla ani chudá, ani velmi bohatá. Dominantní byla matka, silně věřící katolička. Na její přání otec studoval teologii. Po tatínkově přestupu k čl. církvi na něj rodina pod vlivem matky zanevřela a přerušila s ním veškeré styky. Ani na rodinné události (pohřby, svatby atd.) ho nezvali. Když neměl prostředky na obživu rodiny a neměl kde bydlet, tak ho nepodporovali. Jedině jeho o dvacet let mladší bratr Lojzík, který v té době studoval v Praze Obchodní akademii, mu z peněz, které dostával z domova na studia občas vypomohl, ale nebylo to ani často, ani moc, protože on sám těch peněz nedostával mnoho.

2. Jaké měl vzdělání? Které školy absolvoval, kdy?

Reálné gymnasium v Klatovech, v letech 1899 až 1903 studoval na Karlo - Ferdinandově univerzitě v Praze teologickou fakultu, kterou ukončil s výborným prospěchem, uměl perfektně německy, rusky, latinsky, řecky a hebrejsky. V nouzi po výstupu z katolické církve začal studovat v roce 1921 práva, která nedokončil pro svou značnou vytíženost při formování Církve československé.

3. Můžete mi říci alespoň základní údaje o vaší matce Marii Hanušové? (Datum narození, odkud pocházela, od kdy a kde pracovala jako farská hospodyně.)

Narodila se 6.7.1879 v Žerčicích, politický okres Mladá Boleslav, dcera chudého koláře. Přestože měla ve škole výborný prospěch, vyučila se kuchařkou a pak pracovala jako farská hospodyně na faře v Brandýse nad Labem. Na této faře bydleli duchovní nejen z Brandýsa, ale i z nedalekých Dřevčic, kde můj otec působil jako kaplan a kde se spolu seznámili. Setkávali se i poté, co byl tatínek ustanoven v roce 1916 za faráře v Přerově nad Labem. Z tohoto místa ji (zřejmě kvůli tomu, že byla v jiném stavu) vyhnali. Poté, do svatby s tatínkem bydlela někde v Praze. Rodiče církevně oddal katecheta Václav Peer v Praze - Nuslích a zároveň jim byl za svědka při občanském sňatku na Staroměstské radnici v Praze. Ke sňatku došlo dne 18. prosince 1919.

4. Měla jste, paní Dagmar, nějaké sourozence? Můžete mi sdělit jejich jména, pohlaví, datum narození? Potřebuji i datum vašeho narození.

Měla jsem starší sestru Jarmilu narozenou 7.5.1920. Byla zemědělskou inženýrkou, pracovala na Ministerstvu zemědělství, tragicky zahynula, když ji její manžel zřejmě z neodůvodněné žárlivosti zavraždil. Tatínkovi se ten člověk vůbec nelíbil a sňatek s ním jí rozmlouval. Po její smrti se tatínek úplně změnil a sešel. Postihla ho mozková mrtvice, z té se ještě jakž-takž vzpamatoval, ale zakrátko ho postihla další, kterou již nepřežil. Já jsem se narodila 1.4.1922 a vystudovala jsem pedagogiku a nástavbové studium biologie. Pak jsem 40 let učila.

5. Můžete mi něco povědět o charakteru vašeho tatínka? Potřebuji to vědět, protože jsem od jedné paní a paní čsl. farářky z Přerova slyšel, že byl značně oblíbený u farníků a děti ho prý milovaly.

Byl velice svědomitý. Dovedl si u každého zjednat respekt, přitom byl laskavý. Dovedl poradit. Každý se na něj obracel s prosbou o pomoc, nebo radu. Přestože sám měl bídu, vždycky pamatoval na druhé.

Děti ho opravdu milovaly, při výuce náboženství neseděly v lavicích, ale kolem něho na stupínku, jenom aby se ho mohly dotknout. Pro děti měl vždycky v kapse nějaké bonbóny. Ty dětem kupoval, i když jsme sami měli bídu.

Na narozeniny Jana Husa se pravidelně chodilo průvodem na pout' do Semic, otec vždy zařídil, aby tam pro děti byly připraveny bedny třešní a koláče, které upekla moje maminka spolu s farnicemi. Také tam byly po pouti pořádány pro děti všelijaké soutěže, něco jako dnešní dětské dny.

Za ministranty si bral zásadně děti z chudých rodin, aby jejich rodinám alespoň trochu přilepšil odměnou, kterou ministranti dostávali. Když byl pozván na svatební hostinu, bral sebou i ministranty. Vždycky říkal: „dejte mu pořádně najíst, ten už dlouho nejedl“. Samozřejmě, že pak ministrant dostal domů i pořádnou výslužku.

O jeho charakteru vypovídá i to, že se za války zapojil aktivně do odboje. Ukrývali a živili s maminkou parašutisty z Anglie. Před námi dcerami, které jsme v té době byly mimo domov na studiích to tajili. Tatínek taky několika lidem zachránil život tím, že jim ve spolupráci s jedním pražským farářem vystavoval falešné rodné listy. Po válce mu za to jedna rodina poděkovala v rozhlase. Gestapo u nás také dělalo domovní prohlídky ale našťastí nikdy na nic nepřišli.

6. Byl Václav Kára před svým sňatkem a vznikem Církve čsl. nějakým způsobem zapojen do hnutí reformních katolických kněží? Není mi známo, že by do tohoto hnutí byl nějak zapojen, ale je to možné. S určitostí vím, že se aktivně zapojil do konstituování nové církve po jeho vyloučení z církve katolické, to jest po sňatku s maminkou. Vyprávěl, že tehdy neustále jezdil do Prahy, kde seděli s Dr. Farským i do rána v restauracích a sestavovali směrnice pro vznik církve čsl.

7. Co je pravdy na tvrzení, která jsem slyšel na přerovské čsl. faře, že lidé nazývali a nazývají vašeho otce „polabským apoštolem“? Pan katolický farář z Čelákovic se zase vyjádřil ve smyslu tom, že váš otec byl tak výraznou osobností, jejížohz věhlasu v Polabí nikdy nedosáhne ani on, ani já, i kdyby jsme se snažili sebevíc.

Ano, někteří o něm mluvili, jako o polabském faráři, jiní jako o polabském apoštolovi. Otec byl a je velice známý tím, jak vlastně on sám dokázal tuto část Polabí převést k církvi československé. Například v takových Semicích přestoupilo veškeré obyvatelstvo, v Přerově, Velence a Bříství valná většina.

Chodil pěšky s holí vyučovat po okolí náboženství? Do kterých obcí? Od kdy?

Ano s holí chodil pořád, většinou po mezích, lesních a polních cestách, aby si zkrátil cestu. Vyučovat chodil od samého začátku mimo Přerov i do Semic, Velenky, Bříství, Kounic, Poříčan, Mochova, Vykáně, Vyšehořovic, Nehvzd, Sedlčánek a Českého Brodu. Také sloužil mše v Přerově, Semicích, Velence, Kounicích, Poříčanech, Českém Brodě, Mochově, Vykáni, Vyšehořovicích a Sedlčánkách. Všude chodil pěšky, i v zimě. Když vznikla náboženská obec v Českém Brodě, tak mu odpadly Poříčany, Kounice a Český Brod. Ze svých cest vždycky domů něco přinesl, sbíral cestou lesní plody, houby, šípky na čaj a ovoce. Jako dítě si pamatuji, že jednou v zimě se tatínek ze své cesty do večera nevrátil. Napadlo tehdy mnoho sněhu. Maminka proto požádala o pomoc sousedy. Když se od nich lidi z vesnice dozvěděli, že se ztratil pan farář, tak se jich velké množství vydalo ho hledat po všech cestách, kterými chodil. Našli ho až u Mochova v místě, které se jmenuje "Na vrších". Tatínek už byl chůzí ve vysokém sněhu tak vyčerpaný, že když zapadl do závěje, nedokázal se z ní vlastními silami vyprostit. Kdyby ho farníci neměli tak rádi, tak by ho určitě šlo hledat méně lidí a trvalo by déle, než by ho našli. Do té doby mohl tatínek zmrznout.

Doprovázely ho na jeho cestách děti, kterým vyprávěl a vykládal náboženství?

Na cestách ho nedoprovázely, ale vždy, když měl někde hodinu náboženství, tak na něj čekaly před vesnicí a doprovázely ho do školy. Často na něj při jeho cestách čekali i lidé, kteří žádali o radu, nebo se s ním chtěli alespoň pobavit.

8. Jak váš otec řešil obživu své rodiny do doby, než začal pobírat plat od státu?

Dozvěděl jsem se, že v době nedostatku ho farníci, díky tomu, že byl velmi oblíbený podporovali dary potravin i tím, že mezi sebou vybírali peněžní prostředky.

Co se týče peněz, ty mu farníci nedávali. V době, kdy neměl vůbec žádný příjem, tak ho podporoval jeho mladší bratr Alois, ale byla to podpora velice skromná jak jsem vám už předtím řekla. Farníci mu poskytovali všemožné potraviny, mouku, máslo, vejce, mléko. Když byl hon, tak jsme dostávali zvěřinu, výslužky ze zabíjaček, ze svateb a tak podobně. Vzpomínám si že ze svatby jsme vždy dostali i tzv. "pletenec", což byl takový věnec z těsta a uprostřed byla nasypána spousta koláčů. Ty jsme pak jedli i celý týden, co jich bylo. Potravinami nás podporovali farníci v takové míře, že to rodině stačilo k obživě a z potravin jsme nemuseli kupovat vůbec nic.

9. Znáte paní Uhrová, nějaké příhody, nebo historky ze vztahů mezi čsl. a katolickými farníky a faráři z doby 1920 až 1924? Hlavně střety a nepokoje v Přerově n.L. i jinde.

To co znám z vyprávění tatínka, to vy určitě znáte lépe než já, jak jste mi o tom vyprávěl z dokumentů, které jste již prostudoval.

Za II. světové války se otec zapojil aktivně do odboje. Ukrývali a živili spolu s maminkou parašutisty z Anglie. Před námi dcerami, které jsme v té době byly mimo domov na studiích to tajili. Otec taky několika lidem zachránil život tím, že jim ve spolupráci s jedním pražským farářem vystavoval falešné křestní listy. Gestapo u nás také dělalo domovní prohlídky ale naštěstí nikdy na nic nepřišli. Po válce mu za to jedna rodina poděkovala v rozhlase.

10. Které náboženské obce čsl. byly vytvořeny přímým vlivem pana Káry?

Všechny, které jsem vyjmenovala, že tam učil náboženství a sloužil bohoslužby. Přímou inicioval také vznik náboženské obce v Čelákovících.

11. Za předsedu náboženské obce byl v Přerově zvolen pan Jindřich Veselý. Připadá mi zvláštní to, že na důležité spisy, které mu adresovala Okresní politická správa ohledně vzniku náboženské obce vůbec nereagoval a to i přes několikeré urgency. Na už

několikáté urgenci jednoho spisu bylo uvedeno, že když na něj v termínu neodpoví, bude k vysvětlení předveden na Okresní politickou správu a zároveň tam byla uvedena poznámka, že se to dává na vědomí Vašemu otci. Odpověď - podle písma - napsal Váš otec, který pak psal odpovědi i na další spisy adresované panu Veselému, jako předsedovi náboženské obce. Pan Veselý je na nich vždy pouze spolupodepsán. Neznáte důvod, proč tomu tak bylo?

Pan Veselý byl statkář. Zřejmě proto a protože se velmi angažoval při vzniku náboženské obce, byl zvolen za jejího předsedu. Ale úřední písemnosti za něj vyřizoval tatínek, protože on ani nemohl, protože byl často v podroušeném stavu a to se mu stalo i osudným. Zemřel tragicky, když opravoval pouliční lampu před svým statkem. Po úderu elektrickým proudem se zřítíl ze žebříku. Lidé tvrdili, že byl opilý.

Sepsáno v Čelákovcích dne 31.12.2006

Souhlasím s tím, aby mé osobní svědectví bylo použito panem Adolfem Kubičkou jako podklad k vypracování bakalářské práce.

31. 12. 2006

Dagmar Uhrová

VII. SEZNAM OBRAZOVÝCH PŘÍLOH.

Příloha č.1: Kostel sv. Vojtěcha v Přerově nad Labem

Příloha č.2: Kostel sv. Maří Magdalény v Semicích

Příloha č.3: Plakát vylepovaný před sčítáním lidu roku 1921.

Příloha č.4: Václav Kára, prvofarář náboženské obce Církve československé v Přerově nad Labem.

Příloha č.5: Titulní list břístevské farní kroniky z roku 1765.

Příloha č.6: „Stará radnice“ v Českém Brodě, v pozadí děkanský chrám sv. Gottharda

VIII. SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

Monografické publikace.

KADEŘÁVEK V. / TRTÍK Z.: Život a víra ThDr. Karla Farského, Praha 1982.

MAREK Pavel: Církevní krize na počátku první československé republiky, Brno 2005.

KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře První republiky, Praha 2000.

MAREK Pavel: České schisma, Rosice 2000

POKORNÝ Vítězslav: Dotyk naší historie. Historická reminiscence, aneb o životě náboženské obce Církve československé husitské v Úvalech v průběhu 85 let od jejího ustavení. Určeno pro studijní účely. Neprodejné. Úvaly 2006

PEROUTKA Ferdinand, Budování státu 1., Praha 1991, 275

Sborníky, almanachy, výroční publikace.

Kolektiv 11 autorů, 6 redaktorů: Gymnázium Český Brod 1919 - 1994, Český Brod 1994

BEDNAŘÍK Karel / HAVELKOVÁ Věra: Český Brod v létech 1917 - 1924 in: Vlastivědný sborník Českobrodská 2, Praha 1959

KRŠKO Jan: Husovy oslavy CČS na Krakovci z historického hlediska, Rakovník 1999.

SALAJKA Milan, O čem dnes přemýšlejí křesťané ve světě a mezi námi, Praha 2005.

DVOŘÁK Miloš: Český Brod – stručné dějiny, umělecké památky, pamětihodnosti na Českobrodsku, Český Brod 1992.

Kolektiv 87 autorů: Úvaly v průběhu staletí, Úvaly 2004.

PLUNDR Otakar a kolektiv: Český Brod a okolí, Český Brod 1975

BRDIČKO Josef: Vodní družstvo Přerov nad Labem. Místo, ani rok vydání neuveden.

BEDNAŘÍK Karel / HAVELKOVÁ Věra: Průvodce po fondech a sbírkách - Okresní a

městský archiv v Českém Brodě, Praha 1959

Osobní svědectví.

UHROVÁ Dagmar: Osobní svědectví dcery Václava Káry, faráře Církve československé v Přerově nad Labem. Zaznamenáno Adolfem Kubičkou dne 31.12.2006 v Čelákovících.

Archivní dokumenty.

Rukopisné archiválie - farní kroniky a pamětní knihy.

HÁLA Otokar in: Kronika farnosti Bříství, nestránkováno.

KÁRA Václav / FOUSEK František in: Paměti náboženské obce církve československé v Přerově nad Labem.

KÁRA Václav in: Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem.

BLAŤÁK František / SAMEK František in: Kronika katolické farnosti v Přerově nad Labem.
Duplicitní kronika.

KODĚRA Karel in: Kronika farnosti Poříčany.

KAŠPÁREK Alois in: Kronika farnosti Český Brod

VYSKOČIL Josef in: Kronika farnosti v Kounicích, stránkování dvoulist.

Státní okresní archiv Kolín (v textu SOA Kolín)

Archivní fond: Okresní úřad Český Brod.

Spisová manipulace 1906-1923, signatura 5:

karton 261, spis signovaný 5/1/23.

karton 263, spis signovaný 5/2H/34.

karton 265, spis signovaný 5/2K/104

karton 266, spis signovaný 5/2P/44.

karton 266, spis signovaný 5/2P/45.

karton 266, spis signovaný 5/2P/46.

karton 266, spis signovaný 5/2P/52.

Spisová manipulace 1922-1939, signatura 5:

karton 436, spis signovaný 5/2P/2

Presidiální spisy:

Demonstrace proti uctívání Jana Nepomuckého, karton 40, číslo jednací 96/1920

Zabírání zařízení ŘK církve, karton 40, číslo jednací 152/1920

Články v novinách a časopisech

Regionální týdeník Naše Hlasy.

Naše Hlasy, ročník 1921 (Postupně zveřejňované výsledky sčítání lidu za jednotlivé obce.)

Naše Hlasy, rubrika „Z kraje“ číslo 7 ze dne 12. února 1921

Naše Hlasy, rubrika „Z kraje“ číslo 8 ze dne 19. února 1921

Naše Hlasy, rubrika „Z kraje“ číslo 11 ze dne 12. března 1921

Naše Hlasy, rubrika „Z kraje“ číslo 35 ze dne 10. září 1921

Naše Hlasy, článek „Polabští apostaté.“ číslo 3 ze dne 21.ledna 1922.

Naše Hlasy, rubrika „Z kraje“ číslo 33 ze dne 2. září 1922

Naše Hlasy, rubrika „Z kraje“ číslo 35 ze dne 16.září 1922

Naše Hlasy, rubrika „Z kraje“ číslo 44 ze dne 18. listopadu 1922

Naše Hlasy, článek „Sčítání lidu“ číslo 52 ze dne 31.12.1922.

Naše Hlasy, článek „Intolerance,“ číslo 31 ze dne 18.srpna 1923.

Naše Hlasy, rubrika „Z kraje“ číslo 40 ze dne 20. října 1923

Naše Hlasy, rubrika „Z kraje“ číslo 13 ze dne 29. března 1924.

Další.

Přílohy ve formě výstřížků a opisy přiložené k archivním dokumentům, u kterých se nepodařilo zjistit z kterých titulů pocházejí, proto je tato skutečnost vždy zmíněna přímo v textu práce.

Internetové zdroje.

Úřední e – deska obce Semice, <http://www.volny.cz/ou.semice/historie.htm>, vyhledáno 17.10.2008

Státní okresní archiv Plzeň, <http://www.soaplzen.cz/badatelna.>, vyhledáno 14.11.2008

Plakáty.

Volná myšlenka: Provolání k českému lidu 1921, místo vydání neuvedeno, archiv děda autora práce.

Volná myšlenka / Sdružení sociálně demokratických bezvěrců / Svaz socialistických bezvěrců: Provolání ke sčítání obyvatelstva českému lidu 1921, Praha 1921. Součást spisu SOA Kolín karton 261, spis signovaný 5/1/23

IX. ANOTACE V ČESKÉM JAZYCE

Klíčová slova: Církev československá v českobrodském regionu

Anotace

Tato diplomová práce nazvaná **Vznik a působení Církve československé v katolických farnostech českobrodského regionu v letech 1919 – 1924** popisuje vznik náboženských obcí církve československé a problémy v katolických farnostech spojené s jejich vznikem. Dále se zabývá také tehdejšími náboženskými nepokoji a neshodami, ke kterým v souvislosti s popisovanými problémy mezi kněžími a věřícími obou církví docházelo.

X. ENGLISH ANNOTATION

Key words: Czechoslovak Church of the region Český Brod

This graduation thesis named **The foundation and activities of the Czechoslovak Church in catholic parishes of the region Český Brod in years 1919 – 1924** describes the foundation of Czechoslovak Church congregations and the problems in catholic parishes associated with their origin. It deals furthermore also with religious disturbances and disagreements at those days, taking place between the priests and believers of both Churches in context with mentioned problems.

XI. POČET ZNAKŮ V PRÁCI

(Bez příloh, titulní strany a obsahu)

193 838